

1982/83:109

Fredagen den 25 mars

Kl. 09.00

1 § Fyllnadsval till utskott

Företogs val av en suppleant i finansutskottet.

Anf. 1 TALMANNEN:

Enligt ett till kammaren inkommet protokollsutdrag har valberedningen föreslagit Rune Rydén till suppleant i finansutskottet.

Kammaren utsåg till

suppleant i finansutskottet

Rune Rydén (m)

2 § Val till styrelsen för Stiftelsen Riksbankens jubileumsfond

Företogs val av två ledamöter och tre suppleanter i styrelsen för Stiftelsen Riksbankens jubileumsfond.

Anf. 2 TALMANNEN:

Sedan Linnea Hörlén och Lars Wohlin av sagt sig sina uppdrag som ledamöter samt Torkel Lindahl och Mårten Werner av sagt sig uppdragen som suppleanter i styrelsen för Stiftelsen Riksbankens jubileumsfond har valberedningen enhälligt beslutat föreslå

dels för återstoden av mandatperioden 1977–1983 till ledamot Jan-Erik Wikström (fp) med Jörgen Ullenhag (fp) som personlig suppleant,

dels för återstoden av mandatperioden 1980–1986 till ledamot riksbankschef Bengt Dennis med avdelningsdirektör Thomas Franzén som personlig suppleant samt Hugo Hegcland (m) som personlig suppleant för Gunnar Biörck i Värmdö (m).

Fredagen den
25 mars 1983

<i>ledamot</i>	<i>personlig suppleant</i>
Jan-Erik Wikström (fp)	Jörgen Ullenhag (fp)
riksdagsledamot	riksdagsledamot

*Kompletteringsval
till fullmäktige i
riksbanken*

samt – för återstoden av mandatperioden 1980–1986 – till

*Tidpunkt för av-
slutande av riks-
mötet 1982/83*

<i>ledamot</i>	<i>personlig suppleant</i>
Bengt Dennis	Thomas Franzén
riksbankschef	avdelningsdirektör
<i>personlig suppleant för riksdagsledamoten</i>	<i>Gunnar Biörck i Värmdö (m)</i>
Hugo Hegeland (m)	
riksdagsledamot	

3 § Kompletteringsval till fullmäktige i riksbanken

Anf. 3 TALMANNEN:

Som ny suppleant i riksbanksfullmäktige efter förlagsdirektör Mats Svegfors har moderata samlingspartiets partigrupp anmält advokat Johan Gernandt.

Talmannen förklarade vald – för återstoden av riksdagens innevarande valperiod – till

suppleant i riksbanksfullmäktige
advokat Johan Gernandt

4 § Justerades protokollen för den 17 innevarande månad.

5 § Tidpunkt för avslutande av riksmötet 1982/83

Anf. 4 TALMANNEN:

Till kammarens ledamöter har utdelats tids- och ärendeplaner för återstoden av riksmötet 1982/83. Av dessa planer framgår att riksmötet såvitt nu kan bedömas kommer att avslutas senast fredagen den 3 juni.

6 § Föredrogs och hänvisades

Propositionerna

1982/83:135 till finansutskottet

1982/83:145 till jordbruksutskottet

7 § Föredrogs och hänvisades
Motionerna
1982/83:2243 till finansutskottet
1982/83:2244 till skatteutskottet
1982/83:2245 till försvarsutskottet
1982/83:2246–2248 till civilutskottet

8 § Föredrogs
Skatteutskottets betänkande
1982/83:29 Ändring i skatteregisterlagen m. m. (prop. 1982/83:83)

Utskottets hemställan bifölls.

9 § Anslag inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde

Föredrogs jordbruksutskottets betänkande 1982/83:24 om statsbudgeten för budgetåret 1983/84 såvitt avser jordbruksdepartementets verksamhetsområde (prop. 1982/83:100 delvis).

Anf. 5 TALMANNEN:

I fråga om detta betänkande hålls gemensam överläggning för samtliga punkter. Under denna gemensamma överläggning får yrkanden framställas beträffande samtliga punkter i betänkandet.

Anf. 6 EINAR LARSSON (c):

Herr talman! Den del av årets statsverksproposition som ligger till grund för detta betänkande karakteriseras av ganska betydande nedskärningar i de olika titlarna. Det är enligt min mening här fråga om ett överförande av kostnader från det allmänna till näringen i en hel del fall. I de fallen har vi för centerns del inte kunnat acceptera utskottsmajoritetens beslut. Trots att vi har ett budgetalternativ med ett i förhållande till regeringens budgetförslag nerbantat budgetunderskott, har vi valt att prioritera de rättvisekrav som vi tycker är rimliga från näringens synpunkt. Därför har vi på en rad punkter reserverat oss för sådana anslagsförändringar.

Jag beklagar djupt att vi från centern har fått stå ensamma på alla punkter där det har gällt att slå vakt om de anslagsnivåer som vi endast har uppfattat som en fortsättning av föregående års budget.

Vi har följt upp detta i reservationer, och jag vill, herr talman, inleda med att yrka bifall till alla de reservationer där mitt namn förekommer. Jag skall här kommentera några av dem. Resten kommer att kommenteras av mina partikamrater här i debatten.

Reservation J handlar om lantbruksnämndernas roll i rådgivningen. Vi anser för centerns del att lantbruksnämndernas rådgivning bör hållas på minst oförändrad nivå i avvaktan på att ställning kan tas till kommande förslag från den nyligen tillsatta livsmedelspolitiska utredningen. Vi anser

Nr 109

Fredagen den
25 mars 1983

*Anslag inom
jordbruks-
departementets
verksamhets-
område*

också att det är rimligt att hushållningssällskapsorganisationen även i framtiden kan kompenseras för postala kostnader med anledning av förevarande statliga uppdrag.

I reservationen 2 anför vi att det är oroväckande att den rörliga kredit som lantbruksstyrelsen under senare år har disponerat nu skall förändras. Vi anser att den har haft stor betydelse när det gällt att lösa likviditetsproblem för vissa skogsbolag. Men samtidigt – och det är kanske viktigast – har krediten varit ett värdefullt medel i ansträngningen att förstärka de aktiva jord- och skogsbrukarnas brukningsenheter och deras utkomstmöjligheter. Genom komplettering med skog till lantbruksfastigheter förbättras lantbrukarnas möjligheter till sysselsättning och säkrare försörjningsunderlag. Det framstår som särskilt angeläget när arbetsmarknaden är så svag och möjligheter till alternativ sysselsättning i stor utsträckning saknas.

Vi anser att krediten även i fortsättningen i första hand bör tillföras bestående lantbruk eller användas för byten med andra skogsägare. Den nya inriktning av markpolitiken som redovisas i budgetpropositionen bör enligt vår mening avvisas.

När det gäller större markförvärv bör enligt vår åsikt utvecklingen, i motsats till vad som förordas i propositionen, gå i riktning mot att domänverkets skogsmarksinnehav i ökad utsträckning tas i anspråk för strukturrationaliseringsändamål inom jordbruket.

Vi är helt medvetna om att det här naturligtvis också måste tillföras resurser. Vi har därför förbehållit oss rätten att yrka att denna kreditram på 200 milj. kr. skall bibehållas. Det är ett uttryck för vår uppfattning att dessa krediter är mycket värdefulla och att ramen inte, som propositionen förordar, nu bör bantas ned till 150 milj. kr.

När det gäller täckandet av förluster på grund av statlig kreditgaranti framställer vi i reservation 5 ett alternativt yrkande. Vi tycker att det är en mycket väsentlig förändring som nu föreslås när man i regeringspropositionen går in för att lägga på en extra kreditavgift på nyetablering. Det är i praktiken samma sak som att höja räntan med 1 %. Det är minst av allt vad vi hade förväntat oss, när man redan har så betydande svårigheter med nyetableringen.

Vi går därför emot regeringsförslaget. Det skulle vara mycket olyckligt om en särskild kreditgarantiavgift nu skulle läggas till de kostnader som redan mycket hårt drabbar framför allt dem som avser att nyetablera sig inom jordbruket. Av de skäl som jag här har angett bör riksdagen ta avstånd från regeringens planer att införa en enprocentig avgift för utestående lånebelopp för lån till jordbrukets och trädgårdsnäringens rationalisering.

Till sist, herr talman, skall jag något kommentera det särskilda yrkande om den nya organisationen vid Flyinge som centern har fogat till betänkandet. Fr. o. m. årsskiftet avvecklades den statliga verksamheten vid statens hingstdepå och stuteri, och namnet ändrades till Sveriges hästsportcentrum, Flyinge. De ideella organisationer som där har tagit ansvaret för verksamheten är nu i full gång med sitt arbete. Med optimism och framtidstro hoppas de kunna förvalta detta arv på ett förtjänstfullt sätt. Men det är klart att det är

en ganska tung uppgift som de har åtagit sig. Innan staten lämnade ifrån sig rörelsen hade vi att varje år av budgetmedel sätta in betydande belopp för att täcka stora underskott.

Det är emellertid en detalj som är intressant, och det är att i samband med det avtal som slöts mellan staten och de ideella organisationerna avsattes 1 milj. kr. i räntefritt lån för byggande av en ridhusanläggning. Det har sedan visat sig att andra statliga myndigheter har rest sådana krav och nya hinder för att detta bygge skall kunna effektueras att det har uppstått en helt annan situation för stiftelsen. Därför är det viktigt när utskottet enhälligt i en skrivning säger att det bör "enligt utskottets mening vara möjligt att lösa den uppkomna intressekonflikten mellan stiftelse och kulturvårdande myndigheter på ett för båda parter tillfredsställande sätt". Det är en meningsyttring från riksdagen som är värdefull, så att man kan ta upp nya överläggningar på den punkten. Detta har vi velat förtydliga i vårt särskilda yttrande.

Med detta, herr talman, ber jag att i övrigt få yrka bifall till utskottets hemställan.

Anf. 7 ARNE ANDERSSON i Ljung (m):

Herr talman! Jordbrukshuvudtiteln i budgetpropositionen som nu föreligger till behandling bär spår av den allmänna återhållsamhet som numera är nödvändig i Sverige. Man behöver måhända för den skull inte uttrycka allvarigare farhågor för att väsentliga områden på något avgörande sätt skall bli eftersatta. Det finns dock några undantag, där vi har tagit upp eftersatta intressen, och jag kommer i fortsättningen att behandla några av dem. De besparingar som i olika sammanhang görs kan annars sägas vara den skäligen andel som jordbruket också måste bidra med i den återhållsamhet som numera är nödvändig.

Herr talman! Vi har gjort en ärendeuppdelning i moderata samlingspartiet på det sättet att jag här kommer att beröra rationaliseringsfrågor, främjande av husdjursavel samt ett avsnitt om bidrag till djurens hälso- och sjukvård.

I propositionen gör regeringen ett anmärkningsvärt ställningstagande under rubriken Markförvärv för jordbruksrationalisering. Här konstateras att man fortsättningsvis avser att skogsmark som utbjuds till försäljning av skogsbolagen i första hand skall erbjudas domänverket. Det är ett ställningstagande som vi inte kan biträda. Enligt moderata samlingspartiets mycket bestämda mening skall den mark av detta slag som kommer ut på marknaden naturligtvis ställas till lantbruksstyrelsens förfogande för att kunna användas för den markrationalisering som den vägen bedrivs. Vi anser självfallet inte att det har något egenvärde att statens marktillgångar på det sätt som regeringen har föreslagit skall öka. Tvärtom menar vi att enskilda skogsbrukare skall ges möjlighet till marktillskott för förstärkning och rationalisering av sina fastigheter, då utbud av ett eller annat skäl kommer till stånd. I konsekvens med sitt mera principiella ställningstagande föreslår också regeringen att den rörliga kredit om f. n. 200 milj. kr. som lantbruksstyrelsen disponerar på sikt skall avecklas. Årets nedskärning av

Fredagen den
25 mars 1983

*Anslag inom
jordbruks-
departementets
verksamhets-
område*

krediten är följaktligen 50 milj. kr.

I moderata samlingspartiets kommittémotion har vi närmare utvecklat vårt avståndstagande från regeringens förslag. Analogt med vad vi har sagt har vi förklarat oss beredda att senare under året, om budgetbrist uppstår, vara med om att ställa ytterligare medel på upp till 200 milj. kr. till förfogande.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till reservation nr 2.

I den nyss nämnda motionen har vi vidare utvecklat frågan om betydelsen av att ha tillgång till mark för jordbrukets rationalisering. I motionen illustreras på ett bra sätt skillnaden mellan regeringens och moderata samlingspartiets grundsyn i äganderättsliga frågor. Då regeringen, som jag nyss sade, tar ställning för ett tillskott av mark till domänverket, har vi i vår motion pekat på det rimliga i att också domänverkets markinnehav i princip skall stå till lantbruksstyrelsens förfogande som rationaliseringsmark. Detta ställningstagande har vi följt upp i reservationen 3, som jag härmed yrkar bifall till.

I anledning av motion 1992 av Einar Larsson m. fl. har frågan om verksamheten vid Flyinge tagits upp. Riksdagen fattade förra året ett beslut om Flyinges framtid som bl. a. innebar att verksamheten fortsättningsvis skall bedrivas i stiftelseform. I centermotionen aktualiseras de svårigheter som uppstått för stiftelsen, då den inte i enlighet med sina planer kunnat genomföra en tillbyggnad av ridhuset på Flyinge.

Med hänsyn till det anrika Flyinges kulturellt värdefulla byggnadsbestånd har länsantikvarien i länet motsatt sig den av stiftelsen tänkta utbyggnaden, ett självfallet fullt legitimt ställningstagande. Länsantikvarien förordar att ett nytt ridhus i stället skall uppföras några hundra meter från Flyinges gamla byggnation. Detta förslag innebär för stiftelsen kostnadsfördyringar, och finansieringssvårigheter har härigenom uppstått. Centern har för den skull i motionen framfört förslag om ett ökat statligt stöd för den nu nämnda byggnaden.

Synpunkten beträffande omsorgen om det kulturellt värdefulla byggnadsbeståndet på Flyinge är i och för sig beaktansvärd. Den lösning som på grundval av denna förordas kostar emellertid stiftelsen åtskilliga miljoner. Från den utgångspunkten, herr talman, har vi i reservationen 6, som enbart gäller motiveringen, något hårdare än majoriteten pekat på vikten av att en lösning utan kostnadsfördyringar kan uppnås. Enligt moderata samlingspartiets mening är inställningen att ett ridhus över huvud taget kan skada byggnadsmiljön på Flyinge märklig. Kan verksamheten på Flyinge inte bedrivas såsom avsetts, förlorar Flyinge sin tilltänkta ställning som ett centrum för varmlblodsavel i denna del av Sverige. En aktiv verksamhet, bedriven i ett ändamålsenligt ridhus, kan enligt vårt synsätt rimligen aldrig vara till skada för ett levande Flyinge. Vi har i vår reservation pekat på att vi, i valet mellan att åstadkomma hög funktionalitet genom byggnadsanläggningens placering och att ge byggnadsbeståndets kulturhistoriska värde hög prioritet, är benägna att fästa större avseende vid funktionaliteten. För den skull ställer vi stora förhoppningar på en uppgörelse som beaktar såväl de

intressen som länsantikvarien har att bevaka som verksamheten på Flyinge.

Jag yrkar med detta bifall till reservationen 6.

Till sist, herr talman, några ord i anslutning till rubriken Bidrag till djurens hälso- och sjukvård. Riksdagen fattade för ett år sedan beslut om att införa en djurhälsoavgift. Beslutet fattades, om än inte i enighet, för att man med avgiften skulle bekosta ytterliggare ett antal tjänster inom distriktsveterinärverksamheten. I rådande ekonomiska läge ansågs det inte möjligt att såsom tidigare till 50 % bekosta nya tjänster med allmänna medel. Djurägarna fick genom beslutet om denna djurhälsoavgift ta hela ansvaret för de nya tjänsterna. I samband med beslutet fastlades också en fördelning av kostnadsansvaret mellan staten och djurägarna. Här om rådde full enighet i riksdagen. Avgiften förutsattes utgå med en viss procentandel på veterinärens behandlingsarvode och beräknades, vid tidpunkten för den aktuella utredningens förslag, uppgå till 5 à 10 kr. per besök.

Något överraskande har socialdemokraterna i årets budgetproposition aviserat att man tänker höja avgiften till 25 resp. 50 kr. Kostnadsskillnaden beror på om det behandlade djuret tillhör kategorin jordbrukets bruksdjur eller är att hänföra till gruppen sällskapsdjur. Den kostnadsövervältring som härigenom åstadkommes är ett betydande avsteg från den princip om en lämplig kostnadsfördelning mellan staten och djurägaren som riksdagen således för endast ett år sedan antog. Även om moderata samlingspartiet hade invändningar beträffande principen om den nämnda avgiften menade vi att avgiften med hänsyn till det låga beloppet ändå kunde accepteras. Att märka är att veterinärerna inom distriktsveterinärorganisationen hela tiden motsatte sig avgiften. Man motsatte sig inte avgiften som sådan, men man ville inte vara uppborädsman åt staten, som man uttryckte det. Genom den nu föreslagna höjningen kommer avgiften på grund av sin storlek inte bara att bli ekonomiskt betungande utan också att få en konkurrenssnedvridande effekt. Avgiften belastar ju enbart veterinärer inom distriktsveterinärorganisationen. Härav följer att privatpraktiserande veterinärer inte har kunnat påläggas denna avgift för samma typ av åtgärder och att en behandling utförd av en veterinär utanför distriktsveterinärorganisationen alltid är 25 resp. 50 kr. billigare än en behandling utförd av veterinär som tillhör nämnda organisation.

Herr talman! Vi har sympatier för reservation nr 10, som är avgiven av utskottsledamöter från centern och folkpartiet. Nämnda partier har föreslagit att riksdagen skall tillskjuta medel, så att den av socialdemokraterna föreslagna höjningen elimineras. Med hänsyn till den bestämda inställning vi inom moderata samlingspartiet har till kostnadsbesparingar har vi inte kunnat vara med på denna reservation. Av det skälet har vi i ett särskilt yttrande gett uttryck för vår principiella uppfattning beträffande detta tilltag från socialdemokraternas sida. Jag har också i en interpellation till jordbruksministern aktualiserat frågan. Jag är inte främmande för att systemet med en djurhälsoavgift nu på grund av socialdemokraternas missbruk måste omprövas. Till detta hoppas jag få återkomma i en konstruktiv debatt, när jordbruksministern svarar på min interpellation.

Fredagen den
25 mars 1983

*Anslag inom
jordbruks-
departementets
verksamhets-
område*

Anf. 8 BÖRJE STENSSON (fp):

Herr talman! Den totala åkerareal som brukas av svenska jordbrukare är ca 3 miljoner hektar. På ca 115 000 enheter är drygt 200 000 personer sysselsatta, varav mellan 27 000 och 28 000 utgör lejd arbetskraft.

Jordbrukets produktionsvärde för år 1982 beräknas till nära 21 miljarder kronor. Av detta belopp svarar vegetabiliska produkter för ca 20 % och animaliska produkter för 80 %.

Spannmålsskörden 1982 var ca 3 % högre än 1981 och ca 4 % högre än genomsnittet för de senaste fem åren. Skörden av brödsäd var ca 42 % större än 1981. Detta beror på att arealen för brödsäd var mycket större 1982 än 1981. Minskningen av fodersädsodling blev en följd av detta. Följande kan sägas om jordbruksproduktionen i övrigt under 1982: Mjölproduktionen har ökat, nötköttsproduktionen har minskat något, medan fläskproduktionen har ökat. Detta är intressanta uppgifter i jordbruksministerns budgetförslag till 1983/84 års budget. Vidare kan man utläsa att konsumtionen av mjölk har minskat något, medan ostkonsumtionen stabiliserats på en relativt hög nivå.

Förädlingen av råvaror och distribution av färdiga livsmedel är viktiga led i vårt lands livsmedelsförsörjning, liksom den industri som förser bl. a. jordbruket och livsmedelsindustrin med insatsvaror.

Ett ökat internationellt beroende gör sig också gällande för svenskt jordbruk. Mot bakgrunden av hög produktion och minskad konsumtion har vi från folkpartiets sida i vår partimotion om jordbrukspolitiken pekat på vikten av att staten medverkar till åtgärder för att utveckla och främja exporten av livsmedel. En utredning från 1981 har redovisat vilka möjligheter och svårigheter som föreligger vid försök till ökad export av högförelade jordbruksprodukter. Vi föreslår att regeringen får i uppdrag att lägga fram ett åtgärdsprogram.

Investeringarna inom jordbruket har gått ner under de senare åren. Ramen för de statliga lånegarantierna har inte utnyttjats helt. Orsak till dämpad investeringstakt är den pressade situation svenskt jordbruk f. n. befinner sig i. I det här förhållandet ligger en tendens till att jordbruksnäringen kommer att närma sig balans mellan produktion och konsumtion av livsmedel. Det blir en smärtsam process för näringens utövare. Den kräver uppmärksamhet från regeringen och myndigheter, såsom lantbruksstyrelser och lantbruksnämnder. Politiska partier behöver också ha en skärpt uppmärksamhet på de problem som finns och som säkerligen också kommer att finnas ett tag framöver. Det måste också vara en uppgift för lantbruksuniversitetet i utbildningen för de areella näringarna och som forskningscentrum för skogs- och jordbruksfrågor. Hur skall samhället bäst ta till vara den resurs kunniga jord- och skogsbrukare utgör? Hur skall den odlade jorden och skogsmarken bäst användas?

Herr talman! Under senare år har lantbruksstyrelsen haft visst anslag för större förvärv av mark från domänverket och skogsbolag. Nu föreslår regeringen att mark som fortsättningsvis utbjuds av skogsbolagen i första hand skall erbjudas domänverket. Folkpartiet yrkar avslag på detta

regeringsförslag, som biträtts av majoriteten i jordbruksutskottet.

Jag yrkar alltså bifall till reservation 2.

Vi menar att under årens lopp har det visat sig vara ett värdefullt medel i ansträngningarna att förstärka de aktiva jord- och skogsbrukarnas brukningsenheter och deras utkomstmöjligheter. Med komplettering av skog till lantbruksfastigheter förbättras lantbrukarnas möjligheter till sysselsättning och säkrare försörjningsunderlag. Detta framstår som särskilt angeläget när arbetsmarknaden är svag och möjligheter till alternativ sysselsättning i stor utsträckning saknas. Jord- och skogsbruket är av största betydelse i regionalpolitiken. Det är alltså angeläget att den mark som förvärvas av lantbruksstyrelsen med den rörliga krediten om 150 milj. kr. även i fortsättningen tillförs bestående lantbruk eller används för byte med andra skogsägare.

Vidare yrkar jag bifall till reservation 5. I denna yrkar vi avslag på regeringens förslag att införa en särskild kreditgarantiavgift. Det vore olyckligt, menar vi, om en sådan avgift nu skulle läggas till de kostnader som redan mycket hårt drabbar framför allt dem som avser att nyetablera sig inom jordbruket. Vi anser att riksdagen bör ta avstånd från regeringens planer att införa den avgiften. Det som planeras är en enprocentig avgift för utestående läncbelopp för lån till jordbrukets och trädgårdsnäringens rationalisering.

I den tillsatta livsmedelspolitiska utredningen kan man knappast undgå att behandla även jordbrukets kapitalförsörjning, även om en proposition i frågan föreligger just i dagarna. Det vore förnuftigt att avvakta med ökade räntekostnader ytterligare ett budgetår, särskilt som det väl inte kan uteslutas att medel måste avsättas inom prisregleringen för att ge visst räntestöd för att temporärt lösa mycket akuta problem för en del jordbruksföretag.

Skördeskadefonden har f. n. en behållning av ca 470 milj. I budgetpropositionen föreslås inget statligt anslag för budgetåret 1983/84. Inte heller näringen behöver då tillskjuta sin del. Fonden kommer ju ändå att växa betydligt då räntan tillförs.

I sammanhanget kan nämnas att utbetalningarna för 1981 var endast 18 milj. kr. Och det är bra om skördeskadorna varit så få som det utbetalda beloppet kan ge intryck av. Men svårigheterna torde ligga i att rätt beräkna och rättvist ge ersättning för uppkomna skördeskador. Det är då angeläget att den nya utformningen av skördeskadeskyddet, som varit på tal avsevärd tid och som enligt budgetpropositionen just nu prövas i regeringskansliet, blir ett regeringsförslag inom en snar framtid.

Folkpartiet har anmärkt på att skördeskadeskyddets administration kostar avsevärda summor. Åtminstone ser det anslagna beloppet – nära 38 milj. kr. – högt ut i jämförelse med det förut nämnda belopp som utbetalats i skördeskadeersättningar under 1981. Vi menar att det är angeläget att i besparingstider se över administrationen även på detta område.

För ungefär ett år sedan beslöt riksdagen om organisation och finansiering av djurens hälso- och sjukvård. I samband med det riksdagsbeslutet kom den s. k. sjukvårdsavgiften till, vars storlek skulle få bestämmas av regeringen.

Nr 109

Fredagen den
25 mars 1983

*Anslag inom
jordbruks-
departementets
verksamhets-
område*

Fredagen den
25 mars 1983

*Anslag inom
jordbruks-
departementets
verksamhets-
område*

Vid behandlingen av propositionen våren 1982 var detta regeringsbemyndigande föremål för ingående överläggningar. Dåvarande jordbruksministern Anders Dahlgren erinrade i regeringsförslaget om att staten tagit på sig ett betydande kostnadsansvar för djurens hälso- och sjukvård. I sammanhanget anförde dåvarande departementschefen att det fanns skäl för att subventioneringen av akutsjukvården inom djurhälsovården relativt sett borde minska. Han fann därför att en rimlig avvägning vore att statens nettokostnader förblev reellt oförändrade, men att det inom ramen för dessa görs omprioriteringar för att anpassa distriktsveterinärorganisationen till dagens behov och samtidigt åstadkomma en önskvärd förändring av verksamhetens inriktning till mer förebyggande vård. I likhet med jordbruksministern fann jordbruksutskottet det nödvändigt med en viss höjning av veterinärkostnaden för det enskilda sjukbesöket.

Djursjukvårdsavgiften, som den förra regeringen således fastställde utifrån riksdagsbeslutet våren 1982, är f. n. 20 kr. när förrättningen avser djur inom animalieproduktionen och hästar som används i jord- och skogsbruket.

När jordbruksdepartementet under hösten 1982 arbetade på den nya budgeten för 1983/84 kunde man inte gärna känna till hur den nya avgiften inverkat på veterinärverksamheten. Trots att man inte har någon som helst erfarenhet av det nya systemet aviseras en höjning av djursjukvårdsavgiften med 25 %. När den nya organisationen infördes försäkrades att kostnadsfördelningen mellan staten och näringen inte nämnvärt skulle förändras sedan det nya systemet väl börjat tillämpas. När regeringen nu tänker höja djursjukvårdsavgiften har den inte beaktat den inriktning jordbruksutskottets beslut våren 1982 hade.

Mot bakgrund av det anförda yrkar jag bifall till reservation 10.

Herr talman! För övriga reservationer från folkpartiets sida, nämligen reservation 13, 15 och 20, kommer min partikamrat Lars Ernestam att ge motiveringar. Jag yrkar givetvis bifall även till de nu nämnda reservationerna.

Anf. 9 KARIN NORDLANDER (vpk):

Herr talman! Jag har begärt ordet för att diskutera en detaljfråga i detta omfångsrika förslag från jordbruksdepartementet. Men det betyder inte, herr talman, att den fråga jag vill ta upp är av mindre betydelse. Tvärtom är det en fråga som berör alla hushållstyper och vårt dagliga kosthåll. Övriga delar av betänkandet kommer John Andersson att diskutera senare i debatten.

Läkarvetenskapen har kommit till allt större klarhet om hur stor betydelse vårt kosthåll har med avseende på vårt hälostillstånd; rätt sammansatt kost kan förebygga vissa sjukdomar. Men nu har svångremspolitiken tvingat många hushåll till nedskärningar av matkostnaderna. När hushållskassan krymper är det ännu viktigare att vi verkligen får valuta för pengarna. Alla måste ha råd med en näringsriktig kost.

Vad vi då har rätt att kräva är att hushållen ges garantier för att

innehållsförteckningen på den vara vi köper stämmer överens med det verkliga innehållet. Detta är nödvändigt om näringsbehovet skall kunna tillgodoses. Tyvärr stämmer inte alltid innehållsdeklarationerna.

Det finns alldeles för många exempel på hur vårt livsmedelssortiment också medvetet förfalskas och näringsmässigt försämras. Vem har exempelvis sett svålpulver i en innehållsförteckning? Ändå importeras det och används som ersättning för på annat sätt beskriven råvara.

Svålpulvret har en dubbel funktion; det kan binda vatten upp till fyra gånger sin egen vikt. Ett kilo svålpulver kan ersätta fem kilo annan råvara. Det blir dyrt vatten för barnfamiljerna. Och särskilt näringsrikt blir det naturligtvis inte heller för vårt uppväxande släkte.

Köttfärs och korv tillhör vår vanligaste husmanskost. Dessa varor kan varieras och drygas ut till olika maträtter, och det är sådan mat som ungarna älskar. Men de tillhör också de varor som är mest lönsamma för oseriösa företag att förfalska genom inblandning av sämre råvaror.

Hållbarhetsmärkningen är också ofta ett problem. Att utgångna varor omvandlas till nya charkvaror är dagligt förekommande.

En statsinspektör på livsmedelsverket som själv varit charkarbetare och följt utvecklingen säger att den successiva försämringen beror på att grossisterna pressat charkförsäljarna, som pressat tillverkarna att göra billigare korv. Han säger: Snart har folk glömt bort hur riktig korv kan smaka. Han har under sina inspektionsresor upptäckt hur sämre råvaror börjat användas flitigare, samtidigt som fusket blir svårare att bevisa. Den maskinella utvecklingen gör att charkarbetarna är ovetande om vad som blandas i korvsmeten. Och bötesbeloppen säger han är löjligt låga i förhållande till företagets vinster.

Herr talman! Efter att ha tagit del av utskottets betänkande tvingas jag konstatera att utskottet visat ett totalt ointresse för den fråga som vi har tagit upp i den här motionen. Utskottet säger helt kort att medel för statens livsmedelsverk för nästa budgetår beräknas med utgångspunkt i huvudförslaget. Och med hänsyn till det samhällsekonomiska och statsfinansiella läget avstyrks motionen – punkt och slut.

Inte med ett enda ord ger man till känna att det finns ett problem eller att man uppmärksammat den debatt som förs om kosthållets betydelse ur hälsosynpunkt. Jag hävdar att det i allra högsta grad är samhällsekonomiskt oförsvarligt att våra livsmedel medvetet försämras näringsmässigt.

Vi har en sträng livsmedelslag och ett livsmedelsverk som har som uppgift att bevaka konsumenternas intressen i vad gäller livsmedlens allmänna beskaffenhet och värde ur näringssynpunkt. Men för att man skall kunna fullgöra pålagda uppgifter krävs ekonomiska resurser. När det då satts i system av företag att göra avkall på kvaliteten för att säkra företagets vinster, då kan det inte vara samhällsekonomiskt att skära ned anslagen till livsmedelsverket ytterligare. Det är ju, herr talman, detsamma som att lämna fritt fram för brott mot livsmedelslagen, vilket slår mot hela samhällshållningen.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till reservation 9 av John Andersson.

Anf. 10 HÅKAN STRÖMBERG (s):

Herr talman! I det betänkande som vi nu behandlar med anledning av jordbruksdepartementets bilaga till budgetpropositionen, har vi i utskottet brutit ut anslag om skogsbruket till vilka vi återkommer i samband med den nu lagda propositionen om vissa skogspolitiska åtgärder. Vi får på så sätt ett samlat grepp över hela skogsnäringen.

Mot bakgrund av de senaste årens alltmer stigande budgetunderskott, långtgående lågkonjunkturer, ökade inflation och sänkta reallöner, med minskad köpkraft som följd, är det viktigt att på alla sätt försöka motverka denna nedgång och minska de negativa effekterna. Då krävs det effektiv samordning. Det krävs också noggranna prioriteringar men självfallet också besparingar.

Jag vill ändå säga att det i jordbruksdepartementets budgetbilaga finns mycket positivt som är värt att beakta. Jag tänker kanske närmast på att man inför detta år inte har minskat livsmedelssubventionerna utan i stället ökat dem. Den borgerliga regeringen drev ju konsekvent en nedtrappning av livsmedelssubventionerna, som innebar att livsmedelskonsumtionen minskade på grund av försämrad köpkraft. Det innebar också att överskottet på livsmedel ute hos producenterna ökade. Vi kan nu glädja oss åt att mjölkpriset – trots ökade priser på andra områden – sänks och att ostpriset hålls oförändrat.

Det är självklart att vi inom utskottet haft olika uppfattningar om vilka områden som bör prioriteras och på vilket sätt man kan åstadkomma besparingar. Det är ändå glädjande att vi i utskottsbetänkandet har lyckats att få majoritet på samtliga punkter för den budgetbilaga som vi nu behandlar.

Men jag vill också framhålla att det i propositionen inte bara är fråga om besparingar. Det har också på de allra flesta områden funnits utrymme för utökade anslag, som självfallet kommer att vara till gagn för de inom detta område berörda verksamhetsgrenarna.

Även om vi inom utskottet är en majoritet som har ställt oss bakom budgetpropositionen, har till betänkandet fogats ett antal reservationer. Men jag vill ändå påpeka att det i de allra flesta reservationerna inte är några större avvikelser ifrån utskottets majoritetsskrivning. Men visst finns det skillnader som, om de skulle genomföras, inte skulle vara till gagn för näringen och dem som därav är berörda. Jag, och även andra socialdemokratiska ledamöter i utskottet, kommer att på de punkterna kommentera de till betänkandet fogade reservationerna.

Låt mig börja med den första reservationen, som berör dels lantbruksnämndernas rådgivningsverksamhet, dels compensation till hushållningssällskapen för slopandet av den fria tjänstebrevsrätten.

Vi är säkerligen alla överens om den betydande roll som lantbruksnämndernas rådgivningsverksamhet spelar. Men att man även inom detta område

tvingas till besparingar behöver inte betyda att rådgivningsverksamheten skulle minska eller kvalitativt försämrats. Genom den utökade erfarenhet och kunskap som nu finns på lantbruksnämnderna om hur rådgivning skall bedrivas har rådgivningens omfattning ökat inom de angivna kostnadsramarna. Inga tecken tyder heller på att det nu föreslagna anslaget skulle innebära att lantbruksnämnderna skulle tvingas minska ned på den rådgivning som man finner angelägen.

När det gäller slopandet av den fria tjänstebrevsrätten var det den borgerliga regeringen som drev igenom denna åtgärd. Men man gjorde vissa undantag under en viss övergångstid, bl. a. för hushållningssällskapen. Vi socialdemokrater anser att man måste vara mycket restriktiv med undantag. Det är självfallet svårt att göra rättvisa bedömningar av vilka som skall erhålla kompensation för borttagandet av den fria tjänstebrevsrätten. Därför vill vi inte tillstyrka reservationskravet om att hushållningssällskapets verksamhet skall kompenseras för de ökade kostnader som här kan komma i fråga. Jag vill ändå påstå att det är ganska blygsamma kostnader som åläggs hushållningssällskapen. Vi tycker inte att man kan göra undantag i detta fall.

I reservation nr 5 föreslås att jordbruket och trädgårdsnäringen inte skall omfattas av den enprocentiga garantiavgift som belägges låntagare inom andra näringsgrenar. Vi har tidigare i motionskrav från socialdemokraterna föreslagit att kreditgarantiavgiften skall omfatta även jordbrukare och trädgårdsidkare. Vi måste sträva efter största möjliga likheter för att inte skapa stora orättvisor på grund av vilka näringar det kan vara fråga om – i synnerhet som näringarna för samhället har samma betydelse.

Beträffande reservation nr 6 från moderaterna angående främjande av husdjursaveln, vill jag rent praktiskt betrakta den reservationen som ett onödigt dokument fogat till betänkandet. Förslaget i reservationen skiljer sig inte i sak från den skrivning som utskottsmajoriteten har antagit. Jag kan försäkra Arne Andersson i Ljung att jag noggrant har läst reservationen och inte kan hitta – praktiskt taget – någon olikhet. Det kan möjligen skilja sig något i och med att reservationen påpekar Flyinges hingstdepås och stuteris historiska betydelse för framtiden. Men när det gäller det åtagande som staten har beträffande Flyinge – vilket vi har pekat på – för att trygga den framtida verksamheten, är vi helt överens i utskottet.

Reservationerna 7 och 8 gäller frågor kring skördeskadeskyddet och bidragen till administrationen av skördeskadeskyddet. Utredningen om detta avgav sitt betänkande 1979. I det gavs anvisningar om hur man skulle kunna inordna sådana grödor som berörs i reservationerna och som i dag inte omfattas av skydd mot skördeskador. Utredningen gav också anvisningar om hur administrationskostnaderna skulle kunna minskas. Jag kan bara beklaga att den förutvarande regeringen under tre år inte lyckades åstadkomma ett förslag till riksdagen om ett nytt och enligt nuvarande förhållanden mera anpassat skördeskadeskydd som riksdagen skulle kunna ta ställning till. Den nuvarande socialdemokratiska regeringen som varit verksam i drygt ett halvår borde få någon rimlig tid på sig att utforma ett förslag till nytt

Fredagen den
25 mars 1983

*Anslag inom
jordbruks-
departementets
verksamhets-
område*

skördeskadeskydd innan riksdagen gör ytterligare påpekanden utöver dem som tidigare har gjorts. Därför vill jag yrka avslag på förslagen i reservationerna.

Under p. 24 mom. 2, Bidrag till djurens hälso- och sjukvård, har en majoritet av utskottet ställt sig bakom förslaget i propositionen om en höjning av den djursjukvårdsavgift som infördes den 1 januari i år på förslag av den borgerliga regeringen. Vi anser i likhet med vad som står i regeringens proposition, att det är befogat att denna avgift höjs på grund av allmänna kostnadsökningar. Även om man nu i reservationen försöker att göra ett stort nummer av den höjning som har föreslagits i budgetpropositionen, vill jag påpeka att höjningen är mycket blygsam. Avgiften höjs från 20 till 25 kr, när det gäller anlitaudet av veterinär inom animalieproduktionen, och från 40 till 50 kr, när det gäller sällskapsdjur.

Det har framförts kritik mot införandet av en djursjukvårdsavgift. Men jag tror att vi behöver ha något längre tid på oss än bara några månader för att kunna bedöma huruvida denna form av avgifter kan vara lämplig för att ta ut delar av de samhällseliga kostnader som man har för veterinärservicen.

Herr talman! Jag har på några av de punkter i utskottsbtänkandet där vi inte nått enighet redogjort för vårt ställningstagande. Andra socialdemokratiska ledamöter i utskottet kommer att redogöra för de övriga punkter i utskottsskrivningen där meningarna skiljer oss åt.

Låt mig till Karin Nordlander bara kort säga att jag i mycket kan hålla med i fråga om de problem som finns när det gäller livsmedel, men de här frågorna ägnas det nu uppmärksamhet åt. Både livsmedelsberedningen och den nu tillsatta livsmedelsförsörjningsutredningen kommer att beakta och behandla de här punkterna som Karin Nordlander berör. I övrigt kommer reservationerna som är fogade till btänkandet att kommenteras av andra socialdemokratiska ledamöter.

Herr talman! Jag vill redan nu yrka bifall till hemställan i utskottsbtänkandet på samtliga punkter.

Anf. 11 ARNE ANDERSSON i Ljung (m) replik:

Herr talman! Nästan direkt uppmanad av Håkan Strömberg att kommentera reservationen beträffande Flyinge, som enligt Håkan Strömberg är ett onödigt dokument, vill jag bara peka på att utskottets skrivning och reservanternas skrivning inte är så lika som Håkan Strömberg gör gällande. Låt mig peka på två meningar.

Utskottets majoritet anser att man skall kunna lösa "den uppkomna intressekonflikten mellan stiftelse och kulturvårdande myndigheter på ett för båda parter tillfredsställande sätt".

Det är gott och väl. I vår skrivning har vi något mera pregnant pekat på följande: "Den föreslagna byggnadsförändringen beträffande Flyinges gamla ridhus finner utskottet väl ägnad att tillgodose såväl funktionsduglighet som kulturvårdens intresse.

Utskottet anser att vidare ansträngningar bör göras för att uppnå en sådan lösning att den uppkomna intressekonflikten kan lösas på ett för verksam-

heten vid Flyinge tillfredsställande sätt.”

Vi har alltså prioriterat verksamheten på Flyinge i vår reservation, och det tycker vi är det väsentliga. Vi menar att Flyinge, med ett ridhus långt bort på ett gårde, inte fullgott kan fungera. De värdefulla byggnaderna på Flyinge kan möjligen vara en motivering härvidlag. Men skadar man för den skull de vitala intressen som Flyinge är ägnat åt måste de intressena vika, och man får försöka foga intressena samman. Det har vi uttryckt i vår reservation. Håkan Strömberg uttryckte glädje över att man har kunnat höja livsmedelssubventionerna – det är alldeles riktigt. Ni har också, Håkan Strömberg, lyckats pressa upp budgetunderskottet med ca 20 miljarder utöver vad våra borgerliga regeringars budgetunderskott uppgick till, vilka i och för sig också var för stora. Detta gagnar inte någon del av svenskt näringsliv, inte heller jordbruket eller konsumenterna. Den dag vi skall återgå till något som liknar balans mellan tillgångar och möjligheter i Sverige kommer det att göra än mera ont, Håkan Strömberg. Det tycker jag inte är någonting att vara särskilt stolt över. Därför har vi ställt oss bakom att jordbruket och konsumenterna får släppa till den del som samhället har stått för när det gäller livsmedels-subventioneringen.

En enda kommentar beträffande det samlade grepp om skogen som Håkan Strömberg inledningsvis sade att man avsåg att åstadkomma med den nys framlagda propositionen. Det är nog ingen som ifrågasätter att den innebär ett samlat grepp. Det är ett hårt grepp. Ni lägger en järnhand över skogsnäringsen, och ni tycker om att göra det; ni gör det rent av från principiella utgångspunkter. Det tycker inte vi heller är särskilt märkvärdigt. Men visst vill jag hålla med Håkan Strömberg om att det är både ett samlat och ett hårt grepp.

Anf. 12 BÖRJE STENSSON (fp) replik:

Herr talman! Jag tror jag missade att yrka bifall till någon av våra reservationer. Jag vill därför upprepa att jag yrkar bifall till reservationerna 2, 5, 8, 10, 13, 15 och 20, som är fogade till utskottets betänkande.

Jag vill också påminna om att livsmedelssubventionernas ökning främst skulle vara ett stöd till betalningssvaga hushåll och en kompensation för momshöjningen som socialdemokraterna och vpk gemensamt genomdrev före jul 1982. Folkpartiet menade – och har fortfarande den uppfattningen – att det var ett dåligt beslut. Med den politik som var planerad av folkparti- och centerregeringen skulle momshöjningen ha undvikits, och det hade varit bra för alla medborgare, inte minst för de betalningssvaga, som vi menar skall stödjas på annat sätt, genom mera direkta bidrag. Det hade varit bra för näringslivet, och det hade varit bra för kostnadsläget. Vi hade haft en lägre inflationstakt utan det beslut som fattades på hösten 1982, där höjningen av livsmedelssubventionerna var ett viktigt inslag. Det har också, som här har sagts, pressat upp budgetunderskottet. Att lovprisa ökningen av livsmedels-subventionerna totalt sett i samhällsekonomin är därför inte motiverat.

Nr 109

Fredagen den
25 mars 1983

*Anslag inom
jordbruks-
departementets
verksamhets-
område*

Fredagen den
25 mars 1983

*Anslag inom
jordbruks-
departementets
verksamhets-
område*

Anf. 13 KARIN NORDLANDER (vpk) replik:

Herr talman! Håkan Strömberg sade att den fråga jag tog upp är under beredning. Men det framgår inte med ett enda ord av utskottets skrivning. Det måste jag då tolka som en fullständig brist på intresse från utskottets ledamöter för denna fråga.

Enligt Sven Jansson, statsinspektör på livsmedelsverket, som jag tidigare citerade, har livsmedelsverket inte ekonomiska resurser så att det räcker, trots att man vet att en bättre kontroll skulle behövas nu mer än någonsin, när vissa tillverkare tar till olovliga medel för att, som det heter, överleva i konkurrensen.

Han säger också att även om kommunernas hälsoinspektörer regelbundet tar prover har de i många fall bara tillgång till bristfälliga laboratorier som gör att särskilt för höga halter av vatten och bindemedel lätt slinker igenom. Många saknar också specialutbildning och är överlastade med arbete.

Vidare säger han att eftersom kommunernas ekonomi har försämrats ses inte alltför nitiska hälsovårdstjänstemän alltid med blida ögon av kommunledningen. De kan alltså hindras i sitt arbete.

Samtidigt ställer man nu från vetenskapligt håll – det vet säkert utskottet – krav på mera forskning om vår föda och kostrådgivning, då det står klart att rätt kost kan väsentligt minska omfattningen av exempelvis cancersjukdomar; allt fler röster höjs för inrättande av ett statligt organ för kostrådgivning. Men vi har ju redan ett livsmedelsverk och konsumentverket som har vissa uppgifter. Vore det då inte bättre att satsa de ekonomiska resurser som behövs så att dessa verk kan fullfölja sina uppgifter?

Anf. 14 HÅKAN STRÖMBERG (s) replik:

Herr talman! Till Karin Nordlander vill jag bara säga att Grethe Lundblad, efter den fördelning som vi har gjort inom utskottsgruppen, i sitt inlägg kommer att beröra de frågor som Karin Nordlander här tar upp.

Arne Andersson i Ljung började med att tala om budgetunderskottet. Det är ju inte den debatten vi skall föra här i dag, men låt mig åtminstone säga att när det gäller livsmedelssubventionerna så påverkar de inte budgetunderskottet, utan de finansieras till varenda krona enligt det beslut som riksdagen fattat.

I tider av mycket stora kostnadsökningar är det viktigt att man håller livsmedlen på en någorlunda rimlig prisnivå. Att vi för barnfamiljernas skull kunde åstadkomma en sänkning av mjölkpriset och att vi kunde hålla priset på ost oförändrat tror jag är åtgärder som man tycker det är bra att riksdag och regering genomför.

Sedan till frågan om Flyinge. Arne Andersson citerade utskottets skrivning, och jag vill citera reservation 6:

”Utskottet anser att vidare ansträngningar bör göras för att uppnå en sådan lösning att den uppkomna intressekonflikten kan lösas på ett för verksamheten vid Flyinge tillfredsställande sätt. Någon ytterligare åtgärd från riksdagens sida med anledning av motion 1992 finner utskottet dock f. n. inte påkallad.”

Det är exakt samma text som i utskottets skrivning. Det är därför jag också ansåg att denna reservation kan betraktas som onödig.

Anf. 15 ARNE ANDERSSON i Ljung (m) replik:

Herr talman! Den sist återgivna raden ur reservation 6 återgår givetvis på det faktum att motionen innebar att riksdagen skulle bevilja mera pengar till Flyinge. Det har varken majoriteten eller vi reserverar ansett. Vad i övrigt beträffar högre prioritering av funktionaliteten på Flyinge så skiljer vi oss åt. Jag tycker inte vi behöver gräla om det.

Håkan Strömbergs uttalande att livsmedelssubventionerna inte inverkar på budgetunderskottet var väl i häftigaste laget. Det var faktiskt så att den ytterligare höjning som företogs finansierades på det sätt som Håkan Strömberg möjligen tänkte på just nu. Men gå inte vidare med föreställningen att livsmedelssubventionerna inte påverkar budgetunderskottet. Det är fel och kommer att vara fel. Det gäller här ett belopp på ungefär 4 miljarder kronor, och det finansieras på annat sätt. Skall vi minska budgetunderskottet, Håkan Strömberg, får ni gärna behålla skatten på tobaksvaror, om ni så vill. Men livsmedelssubventionerna kostar fortfarande i runda tal 4 miljarder kronor.

Anf. 16 HANS WACHTMEISTER (m):

Herr talman! Jag kommer att uppehålla mig något vid miljön, dvs. den natur av vilken vi alla för att över huvud taget kunna leva är beroende. Ibland förefaller det onekligen som om vi inte har det beroendet riktigt klart för oss. Det kan bli ett ytterst smärtsamt uppvaknande, om vi inte i tid lär oss att bättre än nu inse att miljön må brukas men inte förbrukas. Ju mer befolkningsexplosionen griper omkring sig, desto mindre av naturens alls inte outtömliga tillgångar kommer på var och en av oss. Nu är verkligen inte tid att predika falska teser om den eviga tillväxten.

Vi har ju temadagar litet då och då här i riksdagen. Jag har efterlyst en miljövårdsdag, och jag gör det än en gång. Stoff saknas sannerligen inte. Det är inte bra att miljövårdsfrågorna i jordbruksutskottet för det mesta kommer på sladden på föredragningslistan, när alla sitter och tittar på tidtabellen för att se om vi hinner med tåget. Jordbrukets huvudtitel är väl den som är lämpligast att hänga upp en sådan debatt på. Vi höll på att få en liten miljövårdsdebatt häromkvällen, initierad av Kerstin Ekman, men vi lär behöva fler innan de outbyggda vattendragen har kommit ur farozonen. Jag delar helt Kerstin Ekmans åsikt att tiden för fortsatt utbyggnad av våra rinnande vattendrag nu måste vara förbi. Vattnet är oändligt värdefullt inom, många andra områden också, och många problem är förvisso förknippade därmed.

Vad händer på lång sikt med grundvattnet, med nederbördsklimatet, med vattenföringen i våra vattendrag, om vi går för hårt fram med torvtäkterna? Hur klarar vi glesbygdens dricksvattensförsörjning när grundvattnet på grund av den allmänna försurningen har åkt så långt ner på pH-skalan att det har stämplat som hälsovådligt? Kalkningen klarar väl en del och varje korn

Fredagen den
25 mars 1983

*Anslag inom
jordbruks-
departementets
verksamhets-
område*

blir där värdefullt, men i oändlighet kan vi inte hålla på med den.

Det är egentligen skrämmande mycket som vi inte vet. Här behövs forskning och åter forskning. Men när samtidigt det ekonomiska läget framvingar den yttersta sparsamhet, så att våra stolta planer riskerar att allvarligt störas, gäller det att tillämpa en sträng angelägenhetsgradering. Det är inte alla forskningsprojekt som kan läggas på is i avvaktan på bättre tider; ett avbrott kan ibland innebära att allt som tidigare har gjorts blir bortkastat.

Naturvården spelar i de här frågorna en stor roll. I de skyddade områdena har vi ett värdefullt referensarkiv för den framtida hanteringen av orörd natur. Att statsmakterna har detta klart för sig framgår inte minst av att departementschefen har äskat oförändrat belopp, 20 milj. kr., för att skaffa mark för naturvård. Vi i moderata samlingspartiet är dock inte helt övertygade om att man inte t. o. m. inom en minskad ram skulle kunna nå samma effekt.

Vi har ett mycket starkt intryck av att staten för naturvårdsändamål redan har köpt på sig mer mark än man kan sköta. Samtidigt är det ett enormt gap mellan vad som har skyddats och vad som behöver skyddas. Det gäller hundratals miljoner kronor när man tar med urskogsinventeringen. Det är ett gap som knappast kan utfyllas innan ytterligare värdefulla objekt har förstörts.

Antingen löser staten vid reservatbildning i dag in hela det aktuella området eller också betalar staten en intrångsersättning en gång för alla. En tredje väg vore att betala ersättningen i etapper – naturvård på avbetalning, som någon har formulerat det. Men varken länsstyrelser eller naturvårdsverk förefaller särskilt intresserade av denna väg – med den i och för sig fullt riktiga motiveringen att intrångsersättningen skall vara avsedd för reinvestering i annan fast egendom. Då duger det inte att komma med alltför små penningposter.

Man bortser då från en viktig sida av saken, nämligen att skyddsobjekten ofta är rester av det gamla odlingslandskapet, skapat av markägarna under generation efter generation genom vidtagna eller underlåtna åtgärder. Skall vi med någon framgång ge oss in på att underhålla detta säregna landskap måste det ske med samma metoder som en gång har skapat det. Och vem behärskar de metoderna bättre än markägaren och hans medarbetare?

Vi moderater menar att ett arrende av skyddsvärda områden i förening med ett samarbetsavtal beträffande skötseln skulle möjliggöra att för samma kostnader skydda större områden eller för lägre kostnader skydda samma områden. Det är därför som vi vill satsa mera på arrendeformen i förening med skötselavtal – inte helt och hållet men i större utsträckning än nu.

Jag yrkar som en konsekvens härav bifall till reservation 14, innebärande ett jämfört med jordbruksministerns förslag med 5 milj. kr. nedsatt anslag.

Låt mig också säga ett par ord om reservation 19. För de flesta av våra medborgare i tätorterna är väl försurningen någonting som vetenskap och miljövårdare hittat på. Men för oss som bor i drabbade områden är den en

kuslig realitet. När man ser hur skogen dör eller topptorkar, hur sjöarna på kort tid blir fisktomma, hur på land den ena växtarten efter den andra försvinner, då ser man förurningen som ett dödligt hot. Här är det inte längre fråga om ett budgetarbete med några miljoner hit och dit, utan om att överleva. I den här frågan hade naturvårdsverket äskat 75 milj. kr. Regeringen har i budgetpropositionen tagit upp 65 milj. kr. Jag erkänner att det hör till ovanligheterna att moderaterna begär mera än regeringen. Men i det här fallet gör vi det och begär 70 milj. kr., varigenom vi på ett fullt klart sätt sagt ifrån hur allvarlig vi bedömer förurningen.

Till allra sist ett påpekande av att vi moderater i vår motion 1977 föreslagit att riksdagen hos regeringen begär en utredning om de långsiktiga ekonomiska konsekvenserna av förurningen. Kalkningen är ju bara en kortsiktig angelägenhet. Som exempel på långsiktiga följder av förurning kan jag nämna vittringen av byggnadsminnen. Hur skall den betalas? Hur skall den bromsas? Eller hur mycket kostar det att skaffa dricksvatten till dem i glesbygderna som utan egen förskyllan fått sina grundvattentäkter förstörda? Det gäller inte så få. Bara i nordvästra Blekinge är 30 % av undersökta brunnar stämplade såsom hälsovådliga.

Herr talman! Jag yrkar bifall till samtliga reservationer till vilka moderata samlingspartiet anslutit sig och hoppas att mitt korta inlägg åtminstone måste ha visat att tillvaron i de här avseendena är så full av bekymmer att den kan vara värd en särskild debattdag.

Anf. 17 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Jag skall först beröra ett par saker som diskuterats i den här debatten. Det gäller livsmedelssubventionerna. Med anledning av vad Håkan Strömberg och Arne Andersson i Ljung tog upp skulle jag vilja säga att vi från centerpartiet anser att det här är fråga om en väsentlig samhällelig insats för att förbättra möjligheterna för de människor som inte har så förfärligt mycket pengar att köpa de rätta livsmedlen. Håkan Strömberg säger att man har gjort en hel del efter det att den borgerliga regeringen gjort allt för att pruta ner livsmedelssubventionerna. Det är en felaktig beskrivning, för de byggdes upp i stor utsträckning under de sex borgerliga regeringsåren. Men nog om detta just nu.

När det gäller ridanläggning vid Flyinge har det diskuterats hur man skall gå till väga för att få ridanläggningen på rätt ställe. Man har inte nämnt någonting om de problem som uppstår om man placerar anläggningen omkring en kilometer från stallarna. Det är en mycket stor säkerhetsrisk både för djuren och för dem som skall rida när man måste flytta sig så lång väg från stallarna till ridhuset. Man kan inte sitta upp på hästarna innan man kommer dit. Detta innebär en mycket stor risk. Därför är det väldigt angeläget att lösa problemet på det sätt vi har angivit i utskottsskrivningen.

Jag skall sedan något redovisa våra reservationer 7 och 10 och också det särskilda yttrandet om alternativa odlingsformer. Jag skall börja med det sista.

*Anslag inom
jordbruks-
departementets
verksamhets-
område*

Målsättningen för vår verksamhet på detta område är att minska kemikalieanvändningen inom jordbruket. Skall vi göra det, krävs det att vi också löser problemen eller skapar förutsättningar för det. Det finns en del människor som på mera ideell grund har lagt ner ett stort arbete för att visa att det går att bedriva jordbruk också utan en stor tillsats av kemikalier. Jag tror att – och det är detta som vi från centerpartiet har motionerat om – det är viktigt att vi för över de här kunskaperna också till det konventionella jordbruket. Därför krävs det ökade insatser i fråga om forskning. Men det krävs ökade insatser också i fråga om försöksverksamhet och rådgivning för att man skall kunna föra ut kunskaperna och erfarenheterna till samtliga jordbrukare. På det sättet kan man skapa förutsättningar för en minskning av kemikalieanvändningen i betydligt större skala. Detta harmonierar också med vårt krav, att den rådgivning som lantbruksnämnderna har inte får skäras ner.

Mycket av det som har med alternativa odlingsformer att göra har också med växtföljden att göra. Då är det viktigt att vi har förutsättningar för en riktig och rimlig växtföljd. Då är det nödvändigt att i ökad utsträckning kunna ha andra grödor än dem vi har i dag, inte minst baljväxter. Därför har vi reserverat oss till förmån för att man skall kunna få in även baljväxterna under skördeskadeskyddet. Detta tror vi är en förutsättning för att fler människor skall våga satsa på alternativa odlingsformer. Det är en viktig del av hela försöket att gå över till en odling som är mindre krävande i fråga om insatser av kemikalier.

Sedan skall jag övergå till att kommentera vår reservation 10 om djurens hälso- och sjukvård. Här fattades ju ett beslut förra året. Detta har redovisats av flera talare, så det skall jag inte gå närmare in på. Men det innebar att samhället, staten, skulle lämna ett reall oförändrat bidrag till den verksamheten. Och det här är mycket viktigt.

I årets budgetproposition sänker jordbruksministern bidraget till distriktsveterinärsorganisationen högst väsentligt. Man går ner från ett anslag på 50 milj. kr. till ett anslag på knappt 39 milj. kr., och det är en mycket kraftig sänkning. Man borde ju egentligen ha höjt beloppet något för att hålla det reellt oförändrat. I stället förväntar man sig att få in över 23 milj. kr. i djursjukvårdsavgifter, och man höjer avgiften till 25 kr. för de djur som finns inom jordbruket och till 50 kr. för sällskapsdjuren. Men dessa 23,5 milj. kr. baseras på en besöksfrekvens av ungefär en miljon besök om året, och vi vet att den inte är så hög i dag. Därför finns det en viss, för att inte säga en ganska stor, risk för att avgiften kommer att höjas ännu mer. En förutsättning för att distriktsveterinärsorganisationen skall fungera är ju att de anslag som man får från staten plus de pengar som man får in genom avgifter finansierar den verksamhet man har. Det finns alltså en stor risk för att avgiften höjs ännu mer, om man går fram på den väg som regeringen nu har valt.

Vi tycker att det är både farligt och felaktigt. Man övervältrar på det här sättet kostnader på jordbruket i storleksordningen 15–17 milj. kr. per år, och det gör man under pågående avtalsperiod. Man försämrar jordbrukets lönsamhet på det här sättet, och jordbruket är redan i dag ganska hårt trängt.

Det är därför väldigt stor risk för att många djurägare väntar med att kalla på veterinär i situationer där man borde göra det genast. Detta kommer att bli ödesdigert och dyrt både för den enskilde och för samhället.

Veterinärerna har också reagerat negativt. Det har faktiskt redan förekommit avhopp från veterinärkåren som protest mot detta förslag, och man försöker etablera sig privat i stället. Jag tycker det skulle vara mycket synd om vi finge en sådan utveckling. Vi har en veterinärorganisation som fungerar mycket bra, och den måste vi slå vakt om.

Från centerpartiets sida har vi reserverat oss för en annan medelstildelning. Vi vill att de beräkningar som lantbruksstyrelsen har gjort skall följas, så att vi får ett anslag till djurens hälso- och sjukvård som stämmer överens med det beslut som vi fattade i fjol och är reall oförändrat – det rör sig om drygt 55 milj. kr. till distriktsveterinärorganisationen – och att man beräknar intäkterna från djursjukvårdsavgiften till 7,5 milj. kr. i stället för 23,5 milj. kr. Om djursjukvårdsavgiften skall användas på det sätt som regeringen nu gör finns all anledning att ompröva beslutet att ha detta system för finansiering, för det var inte tanken när vi startade med detta system.

Moderaterna har här avgivit ett särskilt yttrande. När jag läste detta kom jag osökt att tänka på Hasse Alfredsons monolog om pastor Jansson. Han sade bl. a.: Livet är som en påse, tomt och innehållslöst, om man inte fyller det med något. Moderaternas särskilda yttrande består av en massa ord, men det är fullständigt tomt och innehållslöst, för man fyller det inte med någonting. Moderaterna ansluter sig helt enkelt till den linje som socialdemokraterna här har pekat ut, nämligen att överföra kostnader för veterinärorganisationen från staten till jordbruket. Det är mycket allvarligt.

Herr talman! För det svenska jordbruket är det mycket viktigt att denna fråga löses på ett bra sätt, så att den väl fungerande distriktsveterinärorganisationen kan hållas intakt. Det är förutsättningen för att vi skall kunna ha ett bra hälsotillstånd bland våra djur, som i sin tur är en förutsättning för att jordbruket skall kunna få ett gott ekonomiskt resultat men också för att konsumenten skall få bra livsmedel, som fyller de krav som man rimligen kan ställa på dem.

Herr talman! Med detta vill jag yrka bifall till reservationerna 7 och 10.

Anf. 18 HÅKAN STRÖMBERG (s) replik:

Herr talman! Det var bra att vi fick höra att Lennart Brunander ställer sig bakom livsmedelssubventionerna. Men Lennart Brunander har två gånger i denna kammare tryckt på knappen för en avveckling av dessa subventioner. Han har också tryckt på knappen för ett slopande av livsmedelssubventionerna på kött och fläsk.

Låt mig sedan gå in på djursjukvårdsavgiften. Lennart Brunander säger att uppgiften att det är en miljon veterinärförrättningar per år är fel. Jag vet inte vad Lennart Brunander har för siffror, men denna uppgift kom djurhälsoutredningen fram till. Jag erkänner att underlaget i viss mån kanske inte är

riktigt statistiskt tillförlitligt, men antalet ligger i alla fall i närheten av denna nivå.

Lennart Brunander säger att djurägare kan underlåta att kalla på veterinär vid sjukdom. Enligt djurhälsoutredningen finns det inga tecken som tyder på det. Det är nämligen inte kostnaden för veterinärbesöket som belastar djurägaren mest, utan det produktionsbortfall som uppstår när djuren drabbas av sjukdomar. Man beräknar att jordbrukets intäkter minskar med mellan 400 och 500 milj. kr. per år på grund av djursjukdomar. Då är det inte en avgift på ca 100 kr. för ett veterinärbesök som gör att djurägaren drar sig för att kalla på veterinär.

Vi säger i utskottets skrivning också att man kan hysa betänkligheter mot en sådan här djursjukvårdsavgift, om den blir alltför hög. Men tre månader efter införandet har det gått alldeles för kort tid för att vi skall kunna göra en bedömning av om detta kan vara ett sätt att ta ut en del av de kostnader som samhället har för veterinärservicen.

Riksdagen har vid flera tillfällen uttalat att den direkta djursjukvården skall belasta djurägaren. Det bör inte vara en samhällelig kostnad. Ändå har samhället i dag mycket stora kostnader för just djursjukvården. Skall vi nå upp till riksdagens tidigare uttalande på detta område skulle vi behöva hitta ett system där man mer belastar djurägarna, men det har inte varit möjligt. Jag vill påpeka att dessa höjningar är mycket, mycket blygsamma. Avgiften för djurägaren höjs med 5 kr.

När det gäller de budgetmässiga konsekvenserna står det faktiskt i budgetpropositionen att regeringen är beredd att skjuta till statsmedel om det inte skulle bli det antagna antalet veterinärförrättningar som propositionen utgått ifrån.

Anf. 19 LENNART BRUNANDER (c) replik:

Herr talman! Det var väl ingen större överraskning för Håkan Strömberg att jag är för livsmedelssubventioner. Vi har från centerpartiet vid flera tillfällen i denna kammare gett uttryck för att vi skall ha livsmedelssubventioner. Det är helt riktigt att vi har varit med om att sänka livsmedelssubventionerna ett par gånger, men vi har varit med om att höja dem betydligt fler gånger. Så på den punkten är vi nog ganska överens.

Håkan Strömberg säger att djursjukvårdsavgiften ändå inte kan ha särskilt stor betydelse, för det är inte den kostnaden som är den största för en djurägare. Håkan Strömberg har i och för sig rätt. Men det är inte så djurägaren reagerar när han står inför situationen att behöva kalla på veterinär. Han ser då att det blir mycket dryga kostnader. När det visar sig att kostnaden blir för hög händer det alltför ofta att han inte kallar på veterinären utan hoppas att det skall gå bra i alla fall. Då uppkommer det produktionsbortfall som Håkan Strömberg talar om. Det kan också bli vissa problem med kvaliteten på produkterna, som jag också berörde i mitt anförande. Detta talar verkligen för att man skall hålla nere kostnaden för veterinärverksamheten så mycket som möjligt.

Håkan Strömberg säger att denna verksamhet med avgifter inte har varit i

gång i mer än tre månader och att vi får ta litet tid på oss. Det kan gott hända att vi får göra det, men skall utvecklingen fortsätta på samma sätt som under de här tre månaderna blir det förskräckligt. Risken för det är uppenbar. Man beräknar att få in 23,5 milj. kr. mer genom en miljon besök. Men eftersom antalet besök är klart lägre kan man räkna ut vad avgiften blir – den blir högre än 25 kr. Vi riskerar alltså att få en höjning. Det står uttryckligen i propositionen att det är denna avgift tillsammans med det anslag som staten ger som skall täcka kostnaderna för veterinärorganisationen. Vi har fattat beslut om att statens insats på detta område skall vara reellt oförändrad, och socialdemokraterna var också med om att fatta det beslutet.

Anf. 20 HÅKAN STRÖMBERG (s) replik:

Herr talman! Lennart Brunander säger att han flera gånger har gett uttryck för att han vill bibehålla livsmedelssubventionerna. Men i handling har Lennart Brunander varit för en avveckling av dessa subventioner.

Jag vill gå tillbaka till detta att djursjukvårdsavgifterna kan tänkas ge ökade intäkter på 23 milj. kr. Det är beräknat på ett underlag av ca en miljon veterinärförrättningar, och skulle antalet bli mindre sjunker självfallet inkomsterna. Då är staten beredd att ta sin del av dessa kostnader. Någon annan möjlighet har inte staten, eftersom vi nu är beredda att lägga fast denna avgift för djursjukvård här i kammaren i dag.

Anf. 21 LENNART BRUNANDER (c) replik:

Herr talman! Skall jag tolka det som Håkan Strömberg säger så att staten går in med den mellanskillnad som kan uppstå om djursjukvårdsavgiften inte ger det resultat som man har förväntat sig? Det står ju i jordbruksdepartementets del av budgetpropositionen, som jag tidigare har redovisat, att det är djursjukvårdsavgiften plus det statliga bidraget som skall bekosta veterinärverksamheten.

Anf. 22 GRETHE LUNDBLAD (s):

Herr talman! Det finns starka och självklara band mellan miljövärd och forskning och utbildning.

Många av de hotande miljörisker som finns i vår omgivning kan endast upptäckas i tid och bekämpas om goda kunskaper och möjligheter att genom forskning klarlägga olika orsakssammanhang finns med bland vapnen i miljökampen. Den oro som människor känner inför miljöhot kan bäst stillas om politiker och forskare eller andra experter tar itu med riskerna och deras orsaker. För politiker blir det en grannliga uppgift att genom prioriteringar och omvärderingar skaffa ekonomiska möjligheter för fortsatta framsteg för miljövärdens, särskilt i ett läge med hårt begränsade ekonomiska resurser. Och man har faktiskt i det föreliggande budgetförslaget kunnat öka vissa anslag utifrån denna syn på miljövärdens betydelse.

Utifrån dessa bedömningar vill jag, herr talman, beröra utskottets behandling i betänkandet nr 24 av den del som gäller utbildning och

Fredagen den
25 mars 1983

*Anslag inom
jordbruks-
departementets
verksamhets-
område*

forskning, större delen av miljöavsnittet samt de därtill fögade reservationerna.

Sveriges lantbruksuniversitet har en mångskiftande verksamhet med huvudsäte i Uppsala och med filialer på flera håll i landet. Universitetet får i år för sin förvaltning ca 350 milj. kr. i anslag. I en centermotion beklagar man att anslaget skurits ned med 8 miljoner, dvs. 2 %, vilket motsvarar den allmänna besparingen i årets budget. I motionen sägs att man befärad en kraftig minskning av universitetets verksamhet. Här kan anföras att regeringen har prioriterat satsningar på bl. a. markekologi och skogsproduktion. Utökade medel har anslagits till doktorandtjänster, bl. a. en kvarts miljon till forskarutbildning.

Lantbruksuniversitetet får stora bidrag från Skogs- och jordbrukets forskningsråd. Budgetåret 1981/82 tilldelades universitetet 31 milj. kr. från forskningsrådet, vilket faktiskt var 91 % av rådets medel. Centern föreslår emellertid en minskning med 3 milj. kr. av anslaget till forskningsrådet, och man tar därmed egentligen tillbaka en del av de medel man med en generös inställning yrkat för lantbruks- och miljöforskningen. Den socialdemokratiska regeringen föreslår en uppräknig av anslaget till forskningsrådet med över 20 %, dvs. 8,5 milj. kr. Mot den bakgrunden tror jag att universitetet och forskningsrådet kommer att klara av medelsfördelningen dem emellan, och jag yrkar därför avslag på reservationerna 11 och 12.

Stort intresse har under de senaste åren ägnats frågorna kring fiskodling, det s. k. vattenbruket. Under forskningsrådsanslaget behandlar utskottet en del motioner med krav på att vattenbruket skall främjas. Det har skett ett omfattande utredningsarbete kring frågorna om havsresurser och vattenbruk. Slutrapporten samt flera delrapporter, där många av de problem som tas upp i motionerna behandlas, lämnades till regeringen för fyra månader sedan, och rapporterna är nu föremål för remissbehandling. Motionärerna bör kanske därför ha litet tålmod. Det är inte lämpligt att riksdagen utan tillgång till rapporter och remissvar gör uttalanden om prioriteringar och ökad forskning. Därför yrkar jag avslag på reservation nr 13.

När det gäller miljövärdetsforskning och kollektiv forskning inom miljöområdet yrkar centern en minskning av anslagen. Egentligen är detta anmärkningsvärt med hänsyn till partiets ofta uttalade intresse för miljövärd. Även om det rör sig om mindre summor – en minskning med 1,5 milj. kr. för miljövärdetsforskningen och något över 2 milj. kr. för den kollektiva forskningen inom miljövärdetsområdet – utgör centerpartiets förslag en klar kontrast till den viktiga politiska markeringen i den socialdemokratiska budgeten, där man bl. a. ökar anslaget för inventering av våtmarker och grusfyndigheter samt luftundersökningar vid den petrokemiska industrin i Bohuslän från drygt 7 milj. kr. till över 12 milj. kr. En del av inventeringsarbetet skall dock avgiftsfinansieras, men om detta har centern inte uttalat någon uppfattning i sin motion, utan man vill – enligt reservationen – endast skära ner på ambitionerna. När det gäller våtmarkerna finns i dag ett hot från en ökad torvproduktion och från skogsproduktionen. Därför tycker vi det är viktigt att slå vakt om dessa anslag. Jag yrkar mot denna bakgrund, herr

talman, avslag på reservationerna 16 och 17 om minskade anslag till miljövärdhetsforskningen.

I fråga om anslagen till miljöskyddsteknik under punkt 40 framför moderaterna i en reservation önskemål om en besparing med 10 milj. kr. med hänvisning till att det finns reserverade medel och att det är fråga om långvariga projekt. I budgeten är anslagstilldelningen oförändrad i förhållande till föregående år. Enligt naturvårdsverket är det totala anslaget för innevarande år uppbundet i pågående utredningar.

Sverige har en tätposition när det gäller miljöskyddsteknik, därför att vi så tidigt började med vårt miljövärdhetsarbete. Vi har många företag som arbetar med att utveckla och sälja denna teknik. Den är viktig och nyttig både för svensk miljövärdhet och för naturresurshushållningen i stort men också för exportsektorn. Det gäller att omhänderta farligt kemiskt avfall och gaser. Det gäller att utveckla nya metoder för rening av olika rökgaser som försämrar luftkvaliteten. Det gäller att få en form av stimulansbidrag för att uppmuntra till nya innovationer till förmån för den svenska miljövärdheten. Därför tycker vi att det är väldigt viktigt att man håller fast vid denna verksamhet. En ytterligare prutning skulle bromsa upp och hålla tillbaka en önskvärd utveckling. Därför, herr talman, yrkar jag avslag på reservation nr 18.

Men jag vill gärna säga att det – trots den moderata besparingsivern – alltid är en ljuspunkt att lyssna på miljövännen Hans Wachtmeister. Jag kan hålla med honom om att det är en tilltalande tanke, om vi kunde få en miljövärdhetsdag i riksdagen varje år. Jag hoppas att vi kan få en sådan i anslutning till någon speciell proposition, precis som vi hade 1982 då det gällde försurningsdebatten. I dag kommer ett mycket viktigt miljövärdhetsbetänkande att avlämnas, nämligen kemikalieutredningens betänkande, som så småningom kanske kommer att bli föremål för riksdagens behandling.

I vad gäller det som Karin Nordlander här anförde beträffande reservation nr 9 och vpk-motionen kan jag till stora delar hålla med henne. Det visas i dag stort intresse för kosthåll och hälsotillstånd, och det tycker jag är glädjande. Inom livsmedelskontrollen finns det stora problem, därför att det på många områden tyvärr har blivit litet av "fiffel" med våra livsmedel. Men jag kan intyga, Karin Nordlander, att den ansvariga myndigheten, statens livsmedelsverk, är fullt medveten om dessa problem. På livsmedelsverkets sammanträden varje månad tar man upp dessa frågor och debatterar dem. Man försöker följa upp kontroll och olika rekommendationer, så att man verkligen kan komma till rätta med de olika sätten att försämrå våra livsmedel. Ofta går det till så att ett dåligt protein tillsätts i stället för ett högvärdigt protein. Tyvärr måste ju alla statliga verk spara, men ändå har livsmedelsverket – trots denna hårda ekonomiska verklighet – skapat ett speciellt organ för kostrådgivning, ett vetenskapligt råd, som också i fortsättningen skall arbeta på detta område.

Jag kan tala om för Karin Nordlander att jag vid samtal med Svante Lundkvist fått veta att livsmedelsberedningen vid ett möte i maj skall ta upp just dessa frågor. Jag tror att livsmedelsberedningen, som tidigare från både

Fredagen den
25 mars 1983

*Anslag inom
jordbruks-
departementets
verksamhets-
område*

konsument- och producenthåll betraktades som ett jippo, nu skall få fast mark under fötterna och verkligen kunna ta upp frågor som är av stort värde för de svenska livsmedelskonsumenterna.

Med detta, herr talman, yrkar jag avslag på reservation nr 9 och samtidigt bifall till utskottets förslag på alla de nämnda punkterna.

Herr talman! Får jag till sist om den diskussion som här har förts om livsmedelssubventioner bara säga att den diskussionen är viktig; den är viktig inte minst i kampen för lägre, eller åtminstone mindre höjda, livsmedelspriser. Men man måste också ta itu med uppgiften att öka köpkraften hos barnfamiljerna och ta bort impulser till automatiska kostnadsökningar inom produktion, handel och distribution av livsmedel. Där tror jag att den livsmedelspolitiska utredningen har ett angeläget arbete framför sig.

Anf. 23 KARIN NORDLANDER (vpk) replik:

Herr talman! Det är ju bra att vi är överens i stort. Grethe Lundblad säger att man på livsmedelsverket är medveten om problemen. Ja visst, det framgick ju av det anförande jag nyss höll. Men det räcker inte att vara medveten om problemen, om man inte har resurser att göra någonting. Grethe Lundblad säger att alla måste spara, men jag menar att om man sparar just på den här delen, så är det missriktad sparsamhet, eftersom det slår så hårt mot de ekonomiskt svaga i samhället.

Jag menar att man i stället måste ge livsmedelsverket de resurser som behövs. Det är livsmedelsverket och konsumentverket som har rutiner och kunskaper, och med tillräckliga resurser skulle de snabbast komma till rätta med fusket inom livsmedelsledet.

Anf. 24 GRETHE LUNDBLAD (s) replik:

Herr talman! Det är så att livsmedelsverket i detta läge med besparingar har ändrat livsmedelskontrollen från att tidigare ha varit en generell kontroll till att bli en mer projektinriktad kontroll. Jag tror trots allt att denna kontroll också kan bli mycket verksam, eftersom man lättare kan inrikta kontrollen just mot sådana varor där det kan befaras att det sker en försämring. Man kan alltså med denna projektinriktade kontroll t. ex. på en dag i hela landet kontrollera köttfärs och därmed få en samlad överblick över hur det ligger till. Man kan också på samma dag över hela landet kontrollera de producenter av korb och liknande där det kan misstänkas att man missbrukar det s. k. svålpulvret eller annat.

Trots att man inte fått ökade anslag tror jag alltså att det finns möjligheter att genom en omändring av verksamheten upprätthålla en god livsmedelskontroll.

Jag vill också säga att livsmedelsverkets styrelse har allvarligt diskuterat att utöka antalet varor där man har standardiserade krav och på det sättet förhindra att våra viktiga livsmedel blir försämrade genom att man använder mindre goda råvaror.

Anf. 25 KARIN NORDLANDER (vpk) replik:

Herr talman! Det kan väl vara gott och väl med projektkontroll, men det behövs också kontinuerlig kontroll. Det är ju ändå ganska allvarligt när man under åtta månaders tid kan sälja köttfärs som är tillverkad av förbjudna råvaror. Åtta månader kan man hålla på och sälja den här köttfärsen. Det måste vara en kontinuerlig kontroll. Som jag sagt i flera omgångar här är det faktiskt så att detta fusk medvetet har ökat. Därför måste man också sätta in ökade resurser för kontroll.

Anf. 26 GRETHE LUNDBLAD (s) replik:

Herr talman! Till detta skulle jag vilja säga att det viktigaste ledet i den dagliga livsmedelskontrollen är kommunernas kontroll genom hälsovårdsnämnderna. Där har jag faktiskt uppmärksammat att man speciellt i Stockholm har hittat många krav. Därför skulle jag vilja vädja till Karin Nordlander, som är hemmahörande i den kommunen, att se till att det verkligen blir en effektiv livsmedelskontroll från hälsovårdsnämnden i Stockholm. Jag tror säkerligen att man har goda ambitioner där också, men det finns kanske anledning att ytterligare ta itu med just sådana varor där det förekommit mycket kritik.

Talmannen anmälde att Karin Nordlander anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 27 INGVAR ERIKSSON (m):

Herr talman! Fru Grethe Lundblad ironiserade litet grand över moderaternas spariver. Jag vill bara kommentera det så till vida att jag är övertygad om att socialdemokraterna vad tiden lider säkerligen måste acceptera många av de moderata sparförslag som vi lagt fram, om vi någonsin skall ha en chans att klara de ekonomiska problemen i landet.

Herr talman! I anledning av dagens behandling av jordbruksutskottets betänkande beträffande statsbudgeten för budgetåret 1983/84 vill jag ta upp reservationerna kring det permanenta skördeskadeskyddet.

Jag har i motioner och frågor vid flera tillfällen under de tre senaste åren tagit upp starka och välmotiverade önskemål kring förändringar och kompletteringar i det nuvarande skördeskadeskyddet. Det har därvid framhållits att proteingrödorna – åkerbönor och ärter – också skulle ingå i skyddet. Skördekatastrofen i nordvästra Skåne 1980 visar klart hur angeläget det är att dessa frågor löses. Inte minst av rättviseskäl är detta mycket välmotiverat.

Det talas i dag mycket om överproduktion av olika jordbruksprodukter. Det framhålls då ofta hur viktigt det är att vi i större utsträckning övergår till proteinrika grödor, t. ex. ärter och bönor. Därigenom skulle importen av proteinkraftfoder kunna minska. Jag delar den uppfattningen och hävdar att odlingen av dessa grödor framöver kan bli av mycket stor betydelse för vårt land.

Fredagen den
25 mars 1983

*Anslag inom
jordbruks-
departementets
verksamhets-
område*

Odlingen kan stimuleras genom ett skadeskydd som gör den mindre riskfylld.

Vi har i motioner framfört krav på någon form av skydd för även de fältmässigt odlade grönsakerna. I utskottets betänkande framhålls att skördeskadestyddet i dess nuvarande utformning är föremål för beredning och prövning inom regeringskansliet. Till grund för prövningen ligger det förslag till nytt skördeskadestydd som en utredning i betänkande SOU 1979:53 har framlagt.

I utskottets betänkande talas det även om möjligheten att ersätta skador genom bidrag vid förlust på grund av naturkatastrof.

Vi kan, genom de erfarenheter som också gjordes 1980 i nordvästra Skåne, konstatera att det var väldigt många som fältmässigt odlade grönsaker som den gången kom i kläm. Det är med tanke på just detta förhållande som vi också anser det angeläget att dessa problem löses. Det är därför positivt att man i reservationen nr 7 i utskottsbetänkandet har tagit upp detta problem.

Jag skulle i anledning av just detta problem till regeringens företrädare vilja ställa frågan: När bedömer regeringen det vara möjligt att lägga fram ett nytt förslag till skördeskadestydd? Ett sådant förslag har diskuterats länge, och det är angeläget att ett förslag snart framläggs.

Det är glädjande att de krav som vi motionärer har framfört har tagits upp i betänkandet genom den reservation som de moderata och centerpartistiska ledamöterna har skrivit. Jag vill yrka bifall till den reservationen. Jag beklagar att övriga partier inte kunnat ställa sig bakom dessa rimliga krav.

Administrationen av skördeskadestyddet berörs i reservation nr 8 från folkpartiet. Där framhålls att kostnaderna skulle vara oproportionerligt stora. Jag vill kommentera det påståendet sålunda: Det går inte att sätta ett visst års utbetalning av ersättning för skador i relation till de årliga administrationskostnaderna. Ett år med svåra skador blir naturligtvis relationerna helt annorlunda.

Det finns anledning att avvakta förslaget till nytt skördeskadestydd. Det kan komma att bli stora förändringar när det gäller administrationens utformning. Hur stora de blir beror givetvis på vilken utformning man väljer för det nya skyddet.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 7 till utskottets betänkande.

Anf. 28 BÖRJE STENSSON (fp) replik:

Herr talman! Vi har i en motion sagt att det vore lämpligt med en översyn av administrationen av skördeskadestyddet. Vi vidhåller den ståndpunkten, även om det, som Ingvar Eriksson här har sagt, inte går att göra jämförelser mellan utbetalningar och administrationskostnaderna för varje budgetår. Även om utbetalning av skördeskadestydd inte kan vara lika alla år, är det klart att administrationen kan kosta ganska mycket. Vi anser det ändå angeläget med en översyn. Det framskyttade också i slutet av herr Erikssons

anförande att en översyn av administrationen kunde vara lämplig i samband med en allmän översyn av skördeskadestyddets utformning.

Beträffande vilka grödor som skall berättiga till ersättning från skördeskadestyddet kan vi för vår del avvakta med att ta ställning. När den proposition som många väntar på kommer får vi ta ställning vid det tillfället.

Anf. 29 KERSTIN ANDERSSON (c):

Herr talman! Som allmän riktlinje i årets budgetproposition har regeringen sagt sig vilja prioritera forskningen. Detta visar sig tyvärr inte när det gäller anslaget till Sveriges lantbruksuniversitet, SLU. Där anser vi i centern att det sker en nedskärning med ca 8 milj. kr. Grethe Lundblad har berört det litet. Eftersom det i detta anslag finns en hel del opåverkbara poster blir det ca 2,5 % nedskärning på utbildning, forskning och administration. Vi anser att detta kommer att innebära en alltför kraftig minskning på SLU:s resurser just för forsknings- och försöksverksamhet samt för utbildning. Man har gjort en långsiktig planering där man arbetat in medlen till verksamheten, och när man nu får denna nedskärning kommer det att påverka verksamheten. Vi föreslår därför i vår reservation 11, som jag yrkar bifall till, att detta anslag höjs med 4 milj. kr.

Det område som universitetet arbetar med är mycket viktigt för hela vår samhällsekonomi och betyder långsiktigt mycket. Eftersom vi totalt inte vill ha en ökad belastning på forskningsanslagen under huvudtiteln, har vi tyvärr fått föreslå att man inte skall öka anslagen så mycket på ett par andra områden, t. ex. till jord- och skogsbrukets forskningsråd, där vi anser att man kan reducera höjningen med 3 milj. kr. Under förutsättning att vi får bifall till vår reservation 11 yrkar jag därför bifall till reservation 12.

Förra året infördes ett särskilt förfarande för överföring av mark från domänfonden till naturvårdsfonden för att man skall kunna skydda främst urskogar och urskogsliknande områden som reservat, detta till ett värde av 10 milj. kr. och utan att man gav någon särskild ersättning till domänverket. Utskottsmajoriteten vill att detta förfarande skall slopas men höjer inte anslaget till mark för naturvård på motsvarande sätt. Detta måste innebära antingen att man minskar sina ambitioner att skydda särskilt värdefulla naturområden och då framför allt urskogar eller också att man här, som på så många andra områden, vill lägga över kostnaderna på det privata skogsbruket. Jag yrkar därför bifall till reservation 15.

Anslaget till miljövärdhetsforskning anser vi kan minskas med 1,5 milj. kr. eftersom den föreslagna ökningen är så pass stor att anslaget egentligen inte minskas – det är ökningen av anslaget som inte blir så stor. Jag yrkar därför bifall till reservation 16, under förutsättning av bifall till vår reservation 11.

När det gäller inventering av grus- och våtmarker vet man redan nu på länsstyrelserna i stort i vilka områden man har de mest angelägna behoven. Vi anser därför att denna inventering kan ske på litet längre sikt, och därmed kan ökningen av kostnaderna för budgetåret 1983/84 begränsas till 2,5 milj.

Fredagen den
25 mars 1983

*Anslag inom
jordbruks-
departementets
verksamhets-
område*

kr. Jag yrkar därför bifall till vår reservation 17.

Herr talman! Hans Wachtmeister tog upp försurningsproblemet, och vi vet ju hur kolossalt stort det är. Att vi inte gått med på en ökning av anslaget med 5 milj. kr. till 70 milj. kr. beror på att man förra året beslutade om en långsiktig plan för anslagen under de tre kommande åren. Och vi anser att man med den kraftiga ökning som regeringen då föreslog bör kunna förbättra situationen, i alla fall ute i länen. Det är ganska viktigt att man då ser till att naturvårdsenheterna ger pengar till kalkning, så att man inte behåller för mycket inom naturvårdsverket för administration.

Anf. 30 GRETHE LUNDBLAD (s) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja fråga Kerstin Andersson, eftersom jag inte riktigt förstår centerns räknestycke när det gäller de olika anslagen: Vad är det egentligen för vits med att vilja öka anslaget till lantbruksuniversitetet med 4 milj. kr., medan man vill spara med 3 miljoner på forskningsrådet, där bl. a. olika intressenter för LRF är representerade? 91 % av forskningsrådets medel går till projekt som utförs på lantbruksuniversitetet.

När det gäller lantbruksuniversitetet har man från statens sida bara minskat anslaget i förhållande till petita med 6,5 miljoner. Lantbruksuniversitetet har egentligen på detta sätt givits ökade medel till sådan forskning som förekommer där. Jag tycker att man i stället skulle ta och ta emot när anslagen i stort sett har ökat, speciellt för det med 20 % ökade anslaget på forskningsrådets område. Jag skulle gärna vilja ha en förklaring till att centern inte kan acceptera den ökning av anslagen som har skett.

När det gäller miljövårdsforskningen måste jag återigen uttrycka min förvåning över att centern anser att miljövårdsforskning är ett sådant område som man inte prioriterar, utan att man på det området vill minska ner anslagen. Jag tycker att centern, när man så ofta går ut och talar om att man är angelägen om miljövärden, också måste förstå att det är en ökad miljövårdsforskning som ligger till grund för hela vårt arbete för en bättre miljö.

Anf. 31 HANS WACHTMEISTER (m) replik:

Herr talman! Jag vill bara säga till Kerstin Andersson att när vi i moderata samlingspartiet begärde en ökning av anslagen till försurningsbekämpande åtgärder med 5 milj. kr. var det inte något eget påfund, utan vi använde oss av naturvårdsverkets förslag. Naturvårdsverket föreslog 75 milj. kr., regeringen 65 milj. kr., och vi valde en medelväg. Det är alltså som sagt inte vårt eget påhitt, men vi kan utgå från att det ändå var ett väl underbyggt anslagsäskande som naturvårdsverket lade fram.

Anf. 32 KERSTIN ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Till Grethe Lundblad vill jag säga att vi inte har velat minska anslagen totalt. När vi gör minskningar på de poster som Grethe Lundblad tar upp är det under förutsättning att de andra anslagen ökas. Vi anser att

lantbruksuniversitetet har en planering på mycket lång sikt för sin forskning, och att man skall få lov att fullfölja den.

Anf. 33 LARS ERNESTAM (fp):

Herr talman! Folkpartiet har en omfattande partimotion under rubriken Bättre naturvård. I denna som vi anser mycket heltäckande motion tas en rad frågeställningar upp, varav jag i dag nämner naturskyddet, fjällskogarna, de fyra orörda älvarna, som behandlas i annat sammanhang, våtmarkerna, skogsbruket, mineralhanteringen och anslag för naturvården. Sammanlagt finns inte mindre än 18 konkreta yrkanden i motionen, varav två yrkanden, som gäller faunavården och frågan om överförande av mark från domänfonden till naturvårdsfonden, behandlas i detta betänkande om statsbudgeten. Reservationer i anslutning till dessa yrkanden redovisas som nr 15 och nr 20.

Innan jag motiverar de förslag som redovisas i dessa reservationer, vill jag kommentera det särskilda yttrande som lämnats om stöd till biodynamisk odling samt också nämna något om reservationen nr 13, som gäller vattenbruk.

En allt större grupp av människor, visserligen en klar minoritet, både producenter och konsumenter, önskar få en alternativ jordbruksproduktion som utmärks av utnyttjande av organiska gödselmedel och giffrihet. Det finns all anledning att ta dessa önskemål på allvar. Jag kan nämna att denna vecka har på lantbruksuniversitetet hållits en konferens mellan företrädare för lantbruksuniversitetet och en internationell organisation för alternativa odlingsformer. Konferensen har gästats av forskare från USA, Storbritannien, Tyskland och Nederländerna. Några av riksdagens ledamöter som är intresserade av dessa frågor har fått lyssna till forskarna när de gjorde ett besök här i huset.

Av de rapporter som har lämnats framgår att man i andra länder kommit längre än vi beträffande statligt stöd till alternativ odling. I Tyskland finns exempelvis en professur, och i flera länder genomförs och planeras försöksprojekt. Bl. a. kommer förslag från USA:s kongress med krav på projekt med statliga pengar för alternativt jordbruk. Intresset är stort i många länder. De omprioriteringar inom lantbruksuniversitetets budget som ledamoten Kerstin Anér föreslår i motion 788 är därför angelägna. Utskottet hänvisar till pågående forskningsarbete, och det finns skäl att avvakta om den forskning som pågår ger de resultat som motionären avser. Frågan om stöd till biodynamisk odling måste av riksdagen hållas under kontinuerlig bevakning.

Från folkpartiets sida har en reservation avgivits till förmån för motion 645 som avser forskningsresurser för vattenbruk. Utskottet har i och för sig, det vill jag erkänna, gett frågorna om forskning inom detta område en välvillig behandling. I anslutning till en redovisning av rapporten Vattenbruk i Sverige har jordbruksministern i frågesvar i riksdagen sagt att han kommer att pröva frågan om utbyggnad av vattenbruk. De här frågorna är dock så angelägna att riksdagen redan nu i positiv anda borde ha kunnat ta ställning

Nr 109

Fredagen den
25 mars 1983

*Anslag inom
jordbruks-
departementets
verksamhets-
område*

Fredagen den
25 mars 1983

*Anslag inom
jordbruks-
departementets
verksamhets-
område*

till de förslag som redovisas i motion 645. Förhållandena är så välkända att ytterligare utvärderingar bör avvaktas för ett sådant ställningstagande. Jag yrkar bifall till reservation nr 13.

Jag övergår nu till att behandla folkpartiets yrkanden i partimotionen 1097 om överföring av mark från domänfonden till naturvårdsfonden och om insatser för flora- och faunavård.

Under folkpartiregeringen 1979 genomfördes en kraftig höjning av anslaget till naturvården. Anslaget uppgick då till 25 milj. kr. För innevarande år anslogs 20 milj. kr. En viktig förbättring var emellertid att det då föreslogs att mark för ett värde av 10 milj. kr. årligen skulle överföras från domänfonden till naturvårdsfonden. Dessa medel skulle sedan kunna användas för markbyten i samband med reservatsbildningar. Detta var ett mycket viktigt beslut som förutsattes få en årlig uppföljning. Så blev tyvärr inte fallet, eftersom överföringen inte finns med i årets budgetproposition. Det fasta anslaget ligger dessutom kvar på nominell nivå, dvs. 20 milj. kr. I och med detta innebär förslagen i budgetpropositionen en kraftig minskning av resurserna. Detta är beklagligt. De successivt framflyttade positionerna för naturvården från folkpartiregeringens och mittenregeringarnas tid bryts nu av en kraftig minskning av anslagen för naturvården, detta i en tid när hoten mot exempelvis gammelskogarna och de fjällnära skogarna om möjligt är större än någonsin tidigare. Det som nu skulle behövas är en ännu starkare vakthållning kring naturvårdens behov. I stället går utvecklingen åt motsatt håll och anslagen sänks.

Jag yrkar bifall till reservation 15, som slår vakt om kontinuiteten och klart visar att överföringsposten på 10 milj. kr. bör finnas kvar.

Det är med djupt beklagande jag konstaterar att moderaterna i sin reservation föreslår att det anslag på 20 milj. kr. som ligger kvar, och som jag tidigare har sagt ligger på nominell nivå, skall sänkas till 15 milj. kr. Det är i och för sig angeläget med naturvårdande insatser där markägarna kan få ersättning för sitt arbete, men betydande insatser måste ändå göras genom markförvärv och markbyten.

Utan att ta upp en mer omfattande diskussion kan jag konstatera att det tyvärr tycks föreligga en stor principiell skillnad i synsättet när det gäller naturvårdens behov mellan å ena sidan moderaterna och å andra sidan centern och folkpartiet.

En viktig uppgift för naturvården är att slå vakt om floran och faunan. I detta sammanhang vill jag hänvisa till naturvårdsverkets utmärkta årsbok, år 1982. Jag har den med hit. Den har fått rubriken Faunavård och jakt. För den som vill ha mer omfattande men ändå lättillgängliga uppgifter om faunavården finns det många uppgifter att hämta ur boken. Vet vi t. ex. att inte mindre än 241 djurarter som är bundna till skogsmiljön bedöms vara utrotningshotade? Vet vi att många växter är hotade? Vet vi dessutom att flera djurarter är hotade av störningar på grund av småbåtstrafik?

Vad vi kanske vet är att många arter hotas av gifter av olika slag. Vad vi säkert vet är att det på det här området genomförs mycket betydande ideella insatser av bl. a. naturskyddare, jägare och ornitologer. Men samhällets

engagemang är otillräckligt.

Ett särskilt faunavårdsanslag har länge efterlysts från naturvårdshåll. Det skulle kunna effektivisera faunavårdsarbetet i landet. Sambandet mellan faunavård och jakt finns dokumenterat, inte minst i naturvårdsverkets årsbok. Vi har hänvisat till jaktvårdsfonden.

Nu är det så, herr talman, att det är regeringen som bestämmer hur medel ur denna fond skall användas. Vi har i vår motion föreslagit ett anslag på 500 000 kr. I reservationen yrkar vi att utskottet skall förutsätta att regeringen har sin uppmärksamhet riktad på behovet av faunavård och vidtar erforderliga åtgärder för att tillgodose motionens förslag. För faunavården behövs ett särskilt anslag.

Jag yrkar bifall till reservation nr 20.

Anf. 34 GRETHE LUNDBLAD (s) replik:

Herr talman! Jag tror att herr Ernestam så småningom kommer att erfarå att vi här i riksdagen har stor respekt för att en utredning pågår eller att en utredning är under remissbehandling. Just i de frågor herr Ernestam tog upp – frågan om stöd till biodynamisk odling och frågan om vattenbruk – pågår det utredning eller är utredning under remissbehandling. Jag tror att det mycket snart kommer att framläggas förslag på de områdena.

Jag kan tala om att i det betänkande som i dag avgivits av kemikalieutredningen tar man upp stödet till olika former av giftfri odling.

Anf. 35 HANS WACHTMEISTER (m) replik:

Herr talman! Herr Ernestam säger att han kanske inte riktigt hörde på vad jag sade när jag för en liten stund sedan hade ordet. Jag talade om att det viktigaste är att skyddsvärda områden verkligen skyddas. Hur det sedan sker – genom naturvård på avbetalning, genom arrende eller genom inköp – är en bisak. Vad jag sade var att vi, om vi väljer arrendevägen, har möjlighet att dels inte ta i anspråk så mycket statsanslag som annars skulle behövas, dels freda större områden än i annat fall.

Låt mig ta ett praktiskt exempel. Det finns någonting som heter Stiftelsen Stockholms skärgård. Man var fullt på det klara med att det förelåg stor fara för att skärgården skulle förstöras, och man hade inte pengar att köpa upp alla de skyddsvärda områdena. Då bildades denna stiftelse, som sedan på ett mönstergillt sätt har bevarat skärgården.

Vi kan alltså finna andra utvägar. Det var kontentan i mitt anförande. Vi skall pröva även de andra vägarna, de vägar som gör det möjligt att med samma belopp skydda större områden.

Anf. 36 LARS ERNESTAM (fp) replik:

Herr talman! Jag vill säga några ord med anledning av de synpunkter som här har anförts om vattenbruket och biodynamisk odling.

När det gäller den biodynamiska odlingen har vi inte reserverat oss utan just hänvisat till de resultat som skall redovisas. Men vi har sagt att riksdagen bör hålla dessa frågor under bevakning.

Nr 109

Fredagen den
25 mars 1983

*Anslag inom
jordbruks-
departementets
verksamhets-
område*

Fredagen den
25 mars 1983

*Anslag inom
jordbruks-
departementets
verksamhets-
område*

Frågan om vattenbruket har diskuterats så mycket här i riksdagen att det borde ha funnits möjlighet till en mera positiv skrivning på det underlag som finns.

Till herr Wachtmeister vill jag säga att jag, som jag sade i mitt anförande, inte har någon erinran att göra mot att man använder exempelvis arrendeförhållanden och hittar nya former på det här området. Men det som är viktigt och som hela tiden måste vara grundläggande är att det finns resurser. Jag tycker att de föreslagna tio miljonerna i överföring är mycket betydelsefulla. Det är beklagligt att moderaternas reservation innebär en sänkning från 20 till 15 miljoner av det anslag som är upptaget.

Anf. 37 JOHN ANDERSSON (vpk):

Herr talman! I detta betänkande behandlas, med några undantag, statsbudgeten avseende jordbruksdepartementets verksamhetsområde. Vid betänkandet är fogade 20 reservationer, varav jag är skyldig till en, samt fem särskilda yttranden. Eftersom jag, utom i ett fall, ingår i utskottsmajoriteten, finner jag anledning att göra några kommentarer.

Utskottet har behandlat sex motioner, där man mer eller mindre kraftfullt yrkar på att domänverket skall avyttra skogsmark för komplettering av befintliga jord- och skogsbruk. Jag ställer mig mycket undrande till dessa krav. Hälften av Sveriges skogsmarksareal, och nästan 60 % av landets virkesförråd, innehas av det privata skogsbruket. Samtidigt är vi väl medvetna om de problem som råder inom privatskogsbruket; detta är på ett utmärkt sätt belyst i virkesförsörjningsutredningen. Om undersökningsmetoderna än har sina brister framgår det dock att ungefär en tredjedel av samtliga skogsägare är utbor, dvs. skogsägare som inte bor stadigvarande på sin brukningsenhet. Vidare är omkring 30 % av privatskogsägarna heltids-sysselsatta utanför brukningsenheten, och närmare 30 % av skogsägarna är pensionärer. Nästan hälften av skogsägarna med enbart skog är utbor.

Med den bilden i bakhuvudet har man svårt att förstå kraven om att domänverket skall släppa till mark till det privata skogsbruket. Det finns också andra aspekter på den här frågan. Det är ju på det sättet att de flesta av domänverkets markförvärv görs i mellersta och södra Sverige. Sedan ställs kravet, som har skett under senare år, att verket skall avyttra mark i den norra delen av vårt land. Som anställd i domänverket och därtill boende i norra Sverige kan jag inte annat än reagera över ett sådant synsätt. Domänverket är ju en stor markägare i Norrland och har stor betydelse när det gäller sysselsättningen i dessa skogsbygder. Därför har från skogsarbetarkåren starka protester höjts över den politik som under de borgerliga åren fördes i fråga om dessa försäljningar. Nu står det ändå i utskottets skrivning att uttalandet i propositionen inte avser att förhindra enskilda jord- och skogsbrukare som är i behov av kompletterande skogsmark att köpa sådan. Detta innebär ju att dörren inte är helt stängd för det privata skogsbruket.

Herr talman! Några ord även om djurens hälso- och sjukvård. Vid förra riksmötet när beslutet togs om organisation och finansiering av djurens

hälso- och sjukvård pekade vi på risken för att en allt högre avgift skulle kunna leda till att ett väl fungerande system skulle brytas sönder och en övergång ske till privatpraktiserande veterinärer. Vi framhöll också risken för att enskilda djurägare av kostnadsskäl skulle dra sig för att tillkalla veterinär även i fall där insats av en sådan skulle erfordras.

Vi hade även andra synpunkter på det förslag som regeringen då framlade för riksdagen, som jag inte finner anledning att här beröra.

Vi har självfallet inte ändrat ståndpunkt i fråga om konsekvenserna av en ökad finansiering med djursjukvårdsavgifter. Det är därför bra att utskottet uppmärksammat detta och förutsätter att regeringen noga följer denna fråga och vidtar de åtgärder som kan befinnas påkallade. Det är också bra, tycker vi, att utskottet framhåller att den ökade kostnaden för djursjukvården bör vara möjlig att väga in vid de årliga överläggningarna om jordbrukspriserna. Flera ledamöter, bl. a. Lennart Brunander, har påtalat de risker som detta avgiftssystem kan innebära för veterinärorganisationen. Men, Lennart Brunander, när vi förra året i en motion påtalade dessa risker skrev utskottet: "De farhågor som framförts för att det föreslagna systemet skulle leda till en privatisering av veterinärorganisationen anser utskottet i likhet med jordbruksministern överdrivna. Som i propositionen anförts torde knappast den erforderliga nivån på djursjukvårdsavgiften resp. höjningen av veterinärarvodena få sådana effekter som angivits av motionärerna och företrädare för vissa fackliga organisationer." Menar Lennart Brunander att veterinärorganisationen står och faller med 5 kr.? Det är ju en höjning med det beloppet som det handlar om.

Jag kan instämma i mycket av vad Hans Wachtmeister sade. Jag skulle gärna delta i en sådan temadag som han efterlyser. När det gäller kampen mot försurningen finns en skillnad, mätt i pengar, mellan mitt och Hans Wachtmeisters ställningstagande på 5 milj. kr. Jag vill poängtera det angelägna i att förstörd miljö så långt som möjligt kan återställas. Kalkningen är därvid viktig, men som även Hans Wachtmeister sade är den bara ett uppehållande försvar mot den alltjämt pågående försurningen. Det primära måste vara att angripa de försurande utsläppen vid deras källa. När det gäller skillnaden i våra åsikter om anslagets storlek har jag den bestämda uppfattningen att den inte är något mått på hur allvarligt vi ser på försurningen och dess effekter.

Anf. 38 LENNART BRUNANDER (c) replik:

Herr talman! På den fråga som John Andersson ställde vill jag svara att när vi förra året tog ställning till finansieringen av djursjukvården gjorde vi det med utgångspunkt i en utredning som visade att en sådan här avgiftshöjning skulle röra sig om 5-10 kr. Sedan har den emellertid blivit betydligt större. Vi anade då inte heller att regeringen skulle missbruka den på detta sätt genom att sänka statsbidraget till djursjukvården och veterinärverksamheten. Det kan leda till att vi blir tvingade överväga ett annat system, eftersom regeringen kan fortsätta att missbruka det nuvarande systemet. Det kan vi inte acceptera.

Fredagen den
25 mars 1983

*Anslag inom
jordbruks-
departementets
verksamhets-
område*

Anf. 39 JOHN ANDERSSON (vpk) replik:

Herr talman! Om jag inte har fått det hela om bakfoten måste väl utskottets skrivning gälla de avgifter som då fastställdes. Då måste det handla om 20 kr.

Anf. 40 LENNART BRUNANDER (c) replik:

Herr talman! Jag måste nog verifiera att John Andersson har missuppfattat det beslut som vi fattade förra året. Vi fattade inte några beslut om 20 kr. Det rör sig om avgifter som har fastställts av lantbruksstyrelsen och som nu genom regeringsförslaget kommer att öka ännu mer. Risken är, som jag sade tidigare, att ökningen blir ännu större, eftersom man förutsätter att man skall få in 23 milj. kr. i sådana här avgifter. Jag upprepar att detta mycket väl kan leda till att vi tvingas ompröva systemet.

Anf. 41 JOHN ANDERSSON (vpk) replik:

Herr talman! Det är väl ändå så, Lennart Brunander, att det var den borgerliga regeringen som fastställde de här avgifterna. Det handlar om en avgiftsskillnad på 5 kr. Vi skall inte nonchalera de små pengarna heller, men jag har väldigt svårt att se att veterinärorganisationen skall stå och falla med ett belopp på 5 kr.

Vi har i utskottets skrivning sagt att man skall följa frågan med uppmärksamhet. Vi har bl. a. förra året påpekat riskerna med avgiftsfinansieringen. Vi får hoppas att man även ser på möjligheterna att föra in de här kostnaderna vid de förhandlingar som sker på jordbrukets område.

Talmannen anmälde att Lennart Brunander anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 42 MARTIN SEGERSTEDT (s):

Herr talman! Jag skall något kommentera de reservationer som behandlar markförvärv för jordbrukets rationalisering, mark för naturvård, åtgärder mot försurningen samt flora- och faunavården.

När det gäller markförvärven för strukturrationalisering är det fråga om åtgärder som berör ett av de stora problemen inom skogsbruket, ägosplittningen. För att bibehålla en rationell ägarstruktur på de större samlade utbud av skogsmark som kommer från skogsbolag bör sådana utbud, enligt den inriktning som kommit till uttryck i budetpropositionen, i första hand riktas till domänverket. I reservationerna 2, 3 och 4 har reservanterna motsatt sig denna inriktning och förordat att skogsmarken i stället skall tillföras privatskogsbruket, i första hand kombinerade jord- och skogsbruk.

Vi från vår sida är väl medvetna om vilken betydelse dessa kombinationsföretag har framför allt i Norrlands inland men även på många andra håll. En bättre fastighetsstruktur är ett viktigt mål för markpolitiken – på många håll helt nödvändig för ett rationellt jord- och skogsbruk och för många bygders överlevnad. Arbetet för en bättre fastighetsstruktur skall fortsätta och intensifieras. Utredningar arbetar med uppgift att se över de medel som

samhället har till sitt förfogande i detta avseende och att komma med förslag till nya grepp.

Det vi nu talar om gäller större, väl samlade och väl arronderade fastigheter som av skogsbolag bjuds ut till försäljning och där staten uppträder som köpare. Dessa fastigheter, som redan fungerar bra ur skogsbrukssynpunkt, bör enligt vår mening inte få splittras upp utan bibehållas samlade med tanke på deras betydelse som underlag för sysselsättning för dem som får sin utkomst från skogsarbetet. En annan viktig faktor är dessa fastigheters betydelse för en trygg råvarubas för den skogsindustri som i många fall är lokaliserad ut i skogsbygden.

Vi får också räkna med att utbudet av dessa större skogsfastigheter kommer att minska. Även detta är ett skäl till att dra ner på och på sikt avveckla den speciella kredit som lantbruksstyrelsen disponerar för inköp av dessa fastigheter.

Låt mig än en gång påpeka, att då det gäller mark som inte är lämpad för domänverket och då det inte handlar om att slå sönder större välarronderade innehav, är det helt klart att den typen av skogsmark går in i den vanliga struktur- och rationaliseringsverksamheten.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan i denna del och avslag på reservationerna 2, 3 och 4.

Reservationerna 14 och 15 berör förvärv av mark för naturvårdsändamål.

Departementschefen har i budgetpropositionen föreslagit att ett i förhållande till föregående år oförändrat belopp om 20 miljoner skall anvisas för detta ändamål. I reservation 14 har moderaterna förordat att beloppet skall sänkas till 15 miljoner och att statens ambitioner på detta område skall dämpas i motsvarande mån. Från våra utgångspunkter ser vi det som en viktig del i naturvården att staten genom förvärv av de mest skyddsvärda naturområdena kan säkerställa att dessa får ett fullgott skydd.

Jag vill också erinra om att riksdagen för någon månad sedan fattade beslut om att institutet naturvårdsområde skulle komma till användning i första hand när det gäller vissa skyddsvärda områden. Det ger möjlighet till skydd av dessa värdefulla områden utan de långtgående insatser som en inlösen medför. I det fallet kan också pågående markanvändning fortsätta.

I fjol lanserades av den borgerliga regeringen en helt ny princip om överföring av mark från domänfonden till naturvårdsfonden. Från socialdemokratiskt håll motsatte vi oss då dessa transaktioner. I årets budgetproposition avvisas dessa särskilda överföringsmöjligheter, och det slås fast att ersättningsfrågor skall bedömas på samma sätt när det gäller domänverkets mark som i fråga om annan mark. Domänverket har lönsamhetskrav att leva upp till och bör därför behandlas som alla andra affärsdrivande verk i liknande situationer.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan och avslag på reservationerna 14 och 15.

Reservation 19 behandlar insatser mot försurning, som är ett av våra allvarligaste miljöproblem. Insatser av många slag måste till. Så länge vi inte

på ett effektivt sätt får stopp på utsläppen vid källan, måste återställningsarbeten i form av kalkning av mark och vatten sättas in på bred front. I enlighet med det från riksdagen antagna långtidsprogrammet har därför anslaget till dessa åtgärder räknats upp från 25 till totalt 65 milj. kr. i årets budget.

Moderaterna har i reservationen yrkat på en ytterligare påspädning med 5 miljoner. Till det kan sägas att även mycket angelägna ändamål får vidkännas besparingar, och vi anser inte att det nu finns skäl att gå ifrån den långtidsplan som riksdagen har antagit.

När det gäller reservation 20 föreligger en hårfin skillnad mellan utskottsmajoriteten och reservanterna. Utskottsmajoriteten instämmer i att vården av flora och fauna är en viktig del i naturvården, men även om utskottsmajoriteten hyser förståelse för behovet av dessa insatser bör – med hänsyn till det ekonomiska läget och i avvaktan på en utredning i ärendet, som är att vänta inom den närmaste framtiden – inte nu några andra medel tillföras över budgeten. Vad gäller jaktvårdsfonden kan sägas att den förvaltas av regeringen enligt gällande lagstiftning. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan och avslag på reservation 20.

Anf. 43 HANS WACHTMEISTER (m) replik:

Herr talman! Vi har tre olika vägar att gå om det är något område som vi vill göra till reservat.

Den första är att staten löser in hela området. Den andra är att man betalar en engångsersättning för intrång – som kompensation för de åtgärder markägaren inte kan vidta. Den tredje väg man har att gå är att arrendera marken.

Vi skall inte säga nej till någon av dessa möjligheter, inte sätta någon av dessa vägar före en annan, utan de bör kunna prövas sida vid sida. Vi vet allihop att vi är tvingade att spara. Har vi inte pengar att köpa in ett område för, vore det dystert om detta därigenom skulle fördärvas. Vi kan ju nu komma undan med ett litet lägre belopp om vi får arrendera marken.

Jag tycker inte att Martin Segerstedts och min uppfattning är särskilt långt ifrån varandra, utan varje enskilt fall får bedömas för sig.

Institutet naturvårdsområde har inte använts så mycket som man hade hoppats. Det är framför allt jag mycket ledsen för, eftersom det var jag som lanserade hela begreppet när vi diskuterade den nya naturvårdslagen för många år sedan.

Naturvårdsområde är inte ett lämpligt institut när det gäller små områden, som är värdefulla ur reservatsynpunkt. Naturvårdsområde är intressant för områden som är så pass stora att de sätter sin prägel på landskapsbilden.

Jag delar förhoppningen att vi skall kunna använda naturvårdsområden litet mer än nu, men jag är ledsen för att inte riksdagen gick med på mina tidigare förslag att man skulle få locka med mycket små belopp som ersättning för intrång – även klassandet av ett område som naturvårdsområde innebär ju intrång. Det hade varit bra att ha en sådan möjlighet i bakfickan när man är ute och förhandlar – att man skulle kunna lämna en liten

ersättning för de uppoffringar som markägaren får göra för allmänhetens rekreativsliv. Vi har inte fått den möjligheten, men det har inte inverkat på min förhoppning att vi ändå skall kunna få fler naturvårdsområden.

Nr 109

Fredagen den
25 mars 1983

Anf. 44 BÖRJE STENSSON (fp) replik:

Herr talman! Beträffande markförvärv för jordbrukets rationalisering lade jag märke till att Martin Segerstedt faktiskt fäste stor vikt vid att salubjuden mark i vissa lägen skall erbjudas enskilda jord- och skogsbrukare. Men det är oroande att Martin Segerstedt menar att domänverket skall ha företräde i alla lägen. Det är just detta synsätt som vi från folkpartiet inte kan ansluta oss till. Vi har gått med på ett sänkt belopp, men dess användning skall motsvara den som gäller innevarande budgetår.

*Anslag inom
jordbruks-
departementets
verksamhets-
område*

Anf. 45 MARTIN SEGERSTEDT (s) replik:

Herr talman! Jag kan bara säga till Hans Wachtmeister att vi har gemensamma förhoppningar på just institutet naturvårdsområde. Det uppfyller många av de krav som finns, bl. a. att man skall kunna bevara ett område utan att för den skull göra de stora förändringar vad gäller ägandet som ett förvärv av staten skulle innebära, något som ju också skulle medföra stora kostnader.

Beträffande mark för strukturrationalisering gäller det, som jag tryckte på i mitt anförande, stora väl arronderade områden som bjuds ut. Och det är staten som uppträder som köpare. Vi behöver en sådan struktur hos vårt skogsbruk att vi får en rationell användning av skogsmarken. Vi vet av erfarenhet att vi, om vi kan hålla områdena samlade, också får en bättre användning av skogsmarken. Detta berör över huvud taget inte den strukturrationalisering som är nödvändig och som skall gå vidare. Vi har betonat att den inte skall påverkas, utan i den verksamheten skall domänverket naturligtvis medverka liksom tidigare.

Det handlar alltså här om att inte splittra upp redan väl fungerande brukningsdelar!

Anf. 46 BÖRJE STENSSON (fp) replik:

Herr talman! Om lantbruksstyrelsen även i fortsättningen får köpa den här marken och sedan förmedla den till intressenter från den enskilda jordbruks- och skogsbruksrörelsen, kan man väl förutsätta att lantbruksstyrelsen inte gör affärer under andra former än att det blir en vettig arrondering av skogsmarken i fråga!

Anf. 47 MARTIN SEGERSTEDT (s) replik:

Herr talman! När det handlar om ett utbud som inte är av intresse för domänverket – vi skall ha klart för oss att verket inte har intressen överallt – kan det gå in i den vanliga strukturverksamheten. Vi får räkna med att det här blir en överenskommelse på vanligt sätt mellan lantbruksstyrelsen och domänverket.

Fredagen den
25 mars 1983

*Anslag inom
jordbruks-
departementets
verksamhets-
område*

Anf. 48 IVAR VIRGIN (m):

Herr talman! I den moderata motionen 1977 tar vi upp en del miljöpolitiska problem. Vi konstaterar bl. a. att betydelsefulla förbättringar på miljöområdet har skett under borgerliga regeringar. Användningen av eldningsolja har minskat med 7 miljoner ton under perioden 1977–1982 genom energisparande, genom övergång till alternativa bränslen och genom god tillgång på elström, bl. a. på grund av tillkomsten av nya kärnkraftverk.

Utsläppen av svaveldioxid, som ju svarar för en betydande del av försurningen av våra marker, har genom detta minskat med 140 000 ton per år. Risker för oljeskador på våra kuster har gått ned väsentligt genom den sänkning av oljeimporten som denna utveckling medfört.

Trots dessa förbättringar är det ändå så att vi betraktar försurningen av våra marker, våra sjöar och våra vattendrag som det allvarligaste miljöproblemet under 1980-talet – om man nu inte skall klassificera budgetunderskottet som ett miljöproblem. I så fall intar självfallet det problemet tätplatsen.

Vi har också i vår motion pekat på att en fortgående urartning av statens finanser, förutom att den är ett hot mot vår välfärd, dessutom mycket klart äventyrar miljöinsatser helt enkelt därför att våra resurser urholkas.

Försurningen är alltså ett stort problem. Den förorsakar en långtgående utarmning av sjöarnas och vattendragens biologiska liv. Vid låga pH-värden kan utfällning av metaller i vattnet förekomma. Detta ökar riskerna för att människor tar skada. Enligt naturvårdsverket kan 400 000 människor beröras eller komma att beröras av den pågående försurningen. Deras hälsa kan komma i farozonen genom att giftiga metaller, aluminium och kadmium, genom utfällning i sura vatten påverkar dricksvattnet.

Våra kunskaper om hur försurningen sker är tyvärr ofullständiga. Trots detta råder nog en stor enighet om att luftföroreningar som innehåller svaveldioxid och kväveoxider är en huvudorsak.

Vilka åtgärder kan då vidtagas för att vi skall komma till rätta med problemet? En viktig del av dessa måste vara att vi på olika sätt försöker förmå våra grannländer att minska sina utsläpp. Det finns klara tecken på att effekten av försurningen börjar visa sig även i dessa länder och att villigheten att vidtaga kraftåtgärder ökat betydligt på senare tid. Detta gynnsammare klimat måste vi självfallet utnyttja.

Vi kan vidare vara ytterst noggranna vid lokaliseringen av nya värmeverk för fossileldning och förlägga dem till områden som är så litet försurningskänsliga som möjligt. Undersökningar av markförhållanden utförda av professor Troedsson kan här ge god vägledning.

Kalkning av våra sjöar och vattendrag är också en nödvändig och viktig åtgärd. Vi ser anslaget härför som en nödvändig investering för att återställa skadad miljö. Naturvårdsverket bedömde för ett par år sedan det årliga behovet av kalkning till 200 milj. kr. per år. Det är mot den bakgrunden man skall se det moderata förslaget om ökat anslag till detta viktiga ändamål. Vi har också i vår motion pekat på en möjlighet att i fortsättningen hjälpa till att

finansiera nödvändig kalkning.

I dag försöker man begränsa luftföroreningarna genom administrativa regleringar, genom att föreskriva att viss oljekvalitet skall användas eller genom att bestämma att utsläppen högst får uppgå till en viss mängd av t. ex. svavelföroreningar.

Vi tycker att man som ett komplement till detta borde införa en miljöavgift, som lades på de anläggningar där försurande utsläpp sker. Systemet bör ha en sådan utformning att en god rökgasrening, som resulterar i låga halter av surgörande ämnen, ger låga avgifter. På det sättet skulle vi få en stimulans till att verkligen vidta åtgärder som går vidare än vad som är fastställt i koncessioner. Avgiftssystemet skulle även kunna ta hänsyn till mängden potentiellt cancerframkallande ämnen en anläggning avger.

Ett system av den här typen borde stimulera till ökade insatser på reningssidan och minska behovet av ytterligare statliga regleringar på detta område. Av praktiska skäl bör en begränsning ske till anläggningar av en viss storlek.

En sådan avgift innebär också ett steg i riktning mot att den som åstadkommer en viss skada också får vara beredd att betala för att rätta till denna. Den skulle också indirekt gynna investeringar i värmepumpverk, som ju ger en i miljöavseende överlägsen värmeproduktion. Här tas ju 60–70 % av energin från vatten, från luften eller från marken. Enbart häri ligger en stor energibesparing och därmed ett miljöskydd. Om man gör tankeexperimentet att den elkraft som tillkommer genom kärnkraft de närmaste åren skulle användas till värmepumpar, skulle den därigenom framtagna energin räcka till att ersätta 70–80 % av den eldningsolja vi f. n. använder. Vad detta skulle betyda för miljön är ju uppenbart.

Herr talman! Med det anförda vill jag yrka bifall till samtliga moderata reservationer vid betänkandet.

Anf. 49 CHRISTER SKOOG (s):

Herr talman! Jag har i motion 1008, som behandlas i jordbruksutskottets betänkande nr 24, föreslagit att man skulle inrätta en tjänst som konsulent för pålsdjursuppfödningen i Blekinge län med placering i Sölvesborg. Jag har i motionen försökt belysa situationen för minkuppfödningen, i första hand dennas stora betydelse för landet i allmänhet och för Blekinge i synnerhet, särskilt i vad avser Sölvesborgsområdet.

Listerlandet är i dag ett ganska stort centrum för minkuppfödning, vilket bl. a. beror på närheten till produkter som används till minkföda, dvs. fiskavfall, slakteriavfall och liknande. Minknäringen har även stor betydelse för sysselsättningen i området. Många människor är direkt eller indirekt sysselsatta genom denna näring. Det är också viktigt att poängtera att de flesta av de skinn som bereds i minknäringen, upp till 80–90 %, exporteras och därigenom ger inkomster till landet.

Jag har vidare försökt att belysa sambandet med den utbildningslinje i pålsdjursteknik som planeras på gymnasieskolan i Sölvesborg. Det finns f. n. ingen utbildning på detta område i landet, och de svenskar som vill skaffa sig

Fredagen den
25 mars 1983

*Anslag inom
jordbruks-
departementets
verksamhets-
område*

en sådan utbildning får göra det i Finland, som har den närmast tillgängliga utbildningen. Skoldirektören i Sölvesborg, Kenneth Wantzin, har i dag meddelat mig att Sölvesborg fått besked om att en sådan utbildningslinje med 16 elever skall inrättas med rekrytering från hela landet. Den av mig föreslagna konsulenten skulle kunna bidra till att den praktiska undervisningen på denna linje får en så god utformning som möjligt.

Jag är medveten om att jag i det läge som motionen befinner sig i inte kan ställa något yrkande, och jag har inte heller för avsikt att göra detta. Jag vill bara säga att utskottet och riksdagen här hade en chans att verkligen se till att näringen utvecklas och att ytterligare arbetstillfällen skapas i Blekinge, där man, som alla känner till, är drabbad av arbetslöshet. Jag avser dock, herr talman, att återkomma i denna fråga i något annat sammanhang.

Anf. 50 GUNHILD BOLANDER (c):

Herr talman! I jordbruksutskottets betänkande nr 24 behandlas bland många andra även motion 1982/83:1981 av Per-Axel Nilsson och mig angående en forskningsstation för vattenbruk på Gotland.

Det har sedan några år tillbaka pågått en intensiv forskningsaktivitet på Gotland. Den har varit centrerad till Stockholms universitets filialstation i Slite och administreras från Askölaboratoriet. Där utförs vattenbruksforskning inom f. n. följande områden:

Försöksverksamhet med såväl intensiv som extensiv odling av den svenska flodkräftan pågår dels i dammar, dels i laboratorieanläggningarna på Furillen, en liten ö utanför Slite. Odling medelst spraymetoden av marina alger på land bedrivs vid Furillen. Uppföljning pågår av utsättningen av 55 000 ålyngel i sjö mellan Furillen och Slite. Insamling förekommer av havsöring under lekperioden för romtagning och senare kläckning och utplacering av yngel i bäckar där öringen är hotad eller ej alls förekommer.

Under 1983 skall dessutom en inventering av ilandspolade marina alger för kemikalieindustrin utföras. Vidare skall gös, som inte alls förekommer på Gotland, sättas ut på prov, liksom också 100 000 laxsmolt – det senare i regi av statens laxforskningsinstitut i Älvkarleby. Verksamheten på Gotland leds från Stockholms universitets lokaler i Slite, medan hela den experimentella delen – exempelvis när det gäller kräftor och marina alger – är förlagd till lokaler som tillhörde en nedlagd kalkfabrik på Furillen. Verksamheten får där fortsätta fram till den 30 juni 1985. Det vore olyckligt om t. ex. forskningen om den svenska flodkräftan skulle behöva avbrytas, eftersom denna forskning av tvingande skäl är bunden till Gotland. Gotland är icke försurningshotat och är dessutom det enda län i Sverige som inte har drabbats av kräftpesten, som kan spoliera många års forskningsverksamhet.

Just kräftodlingen gäller tillämpad forskning, där man direkt kan se det praktiska resultatet av undersökningarna. Det är också ett av de konkreta förslag som styrgruppen för vattenbruk lägger fram i sin slutrapport.

Slitestationens utomordentliga läge mitt ute i Östersjön, med en provkarta på naturresurskvaliteter och nyttjandeproblem, gör att länet har naturliga

förutsättningar och erfarenheter inom havsforskningsområdet.

Det måste alltså anses både lämpligt och nödvändigt att en av de fem fältstationer för forskning m. m. om vattenbruk som nämns i styrgruppens utredningsförslag förläggs till Gotland. Länsstyrelsen och Gotlands kommun stöder de redan pågående projekten och är beredda att satsa resurser för att bidra till en utveckling av forskningsverksamheten.

I förlängningen av den här verksamheten ser vi naturligtvis också syftet att få till stånd en kommersiell produktion, som kan ge nya arbetstillfällen. Speciellt norra Gotland är ju i stort behov av sådana. På initiativ av länsstyrelsen och kommunen har det också bildats en lokal samrådsgrupp för att följa arbetet, underlätta vid eventuella konflikter och stimulera till olika slags satsningar, exempelvis företagsetableringar.

Vi har i motionen utvecklat en rad motiv varför en placering av en forskningsstation på Gotland är ytterst lämplig. Jag har också på detta sätt velat understryka motiven. Även om jag är medveten om den beredning som ärendet i stort är föremål för, tycker jag att utskottet kanske kunde ha kostat på sig åtminstone en positiv skrivning.

Regeringen har fått erkännande för att den i årets budgetproposition har satsat mycket pengar på forskning och utveckling. Låt mig då uttrycka förhoppningen att denna välvilja även, och inte minst, kommer att omfatta den bit av forskningen som det här gäller.

Herr talman! Jag tänker inte ställa något yrkande, men mot bakgrund av att så mycket samhällsarbete i dag ägnas åt att få fram sysselsättningsstillfällen åt människor i det här landet och av att man här har en forskning som snabbt kan resultera i en kommersiell hantering, anser jag att utskottet borde ha gjort en kraftigare markering.

Överläggningen var härmed avslutad.

Punkt 3

Mom. 2 och 4 (lantbruksnämnderna)

Utskottets hemställan bifölls med 246 röster mot 44 för reservation 1 av Einar Larsson och Lennart Brunander.

Punkt 5

Mom. 1 a (vissa större förvärv av skogsmark från skogsbolag)

Utskottets hemställan bifölls med 157 röster mot 135 för reservation 2 av Einar Larsson m. fl.

Mom. 2 (domänverkets medverkan i strukturrationaliseringen)

Utskottets hemställan, som ställdes mot reservation 3 av Einar Larsson m. fl., bifölls med acklamation.

Punkt 7

Mom. 3 (avgift för kreditgarantier)

Utskottets hemställan bifölls med 231 röster mot 61 för reservation 5 av Einar Larsson m. fl.

Nr 109

Fredagen den
25 mars 1983

*Anslag inom
jordbruks-
departementets
verksamhets-
område*

Punkt 9

Mom. 2 (finansieringen av ridhusanläggning vid Flyinge)

Utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering bifölls med 216 röster mot 75 för bifall till utskottets hemställan med den ändring i motiveringen som föreslagits i reservation 6 av Arne Andersson i Ljung m. fl.

Punkt 14

Mom. 2 (ändringar i skördeskadeskyddet)

Utskottets hemställan, som ställdes mot reservation 7 av Einar Larsson m. fl., bifölls genom votering med uppresning.

Punkt 15

Mom. 2 (översyn av skördeskadeskyddets administration)

Utskottets hemställan bifölls med 274 röster mot 17 för reservation 8 av Lars Ernestam.

Punkt 20 (statens livsmedelsverk)

Utskottets hemställan bifölls med 279 röster mot 13 för reservation 9 av John Andersson.

Punkt 24

Mom. 2 (Bidrag till djurens hälso- och sjukvård)

Utskottets hemställan bifölls med 231 röster mot 60 för reservation 10 av Einar Larsson m. fl.

Punkt 27

Mom. 2 (Sveriges lantbruksuniversitet: Förvaltningskostnader)

Utskottets hemställan, som ställdes mot reservation 11 av Einar Larsson och Lennart Brunander, bifölls med acklamation.

Punkt 29

Mom. 2 b (forskningsresurser till vattenbruk)

Utskottets hemställan, som ställdes mot reservation 13 av Lars Ernestam, bifölls med acklamation.

Punkt 34

Mom. 1 (anslag till Mark för naturvård)

Utskottets hemställan, som ställdes mot reservation 14 av Arne Andersson i Ljung m. fl., bifölls med acklamation.

Mom. 2 (överföring av mark mellan domänfonden och naturvårdsfonden)

Utskottets hemställan, som ställdes mot reservation 15 av Einar Larsson m. fl., bifölls med acklamation.

Punkt 38 (Särskilda undersökningar inom miljövårdsområdet, m. m.)

Utskottets hemställan, som ställdes mot reservation 17 av Einar Larsson och Lennart Brunander, bifölls med acklamation.

Punkt 40 (Stöd till miljöskyddsteknik)

Utskottets hemställan, som ställdes mot reservation 18 av Arne Andersson i Ljung m. fl., bifölls med acklamation.

Punkt 41

Mom. 1 (Åtgärder mot försurningen)

Utskottets hemställan, som ställdes mot reservation 19 av Arne Andersson i Ljung m. fl., bifölls med acklamation.

Punkt 45

Mom. 2 (särskilda medel ur jaktvårdsfonden till flora- och faunavård)

Utskottets hemställan, som ställdes mot reservation 20 av Lars Ernestam, bifölls med acklamation.

Övriga punkter och moment

Utskottets hemställan bifölls.

Förste vice talmannen övertog ledningen av kammarens förhandlingar.

10 § Föredrogs

Civilutskottets betänkanden

1982/83:13 om anslag till räddningstjänst m. m. (prop. 1982/83:100 delvis),

1982/83:15 om allmänna samlingslokaler (prop. 1982/83:100 delvis) och

1982/83:16 om bostadsanvisningslagen.

Anf. 51 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Civilutskottets betänkanden 13, 15 och 16 kommer nu att debatteras i tur och ordning och voteringarna kommer att äga rum i ett sammanhang sedan dessa betänkanden slutdebatterats.

Först upptas alltså civilutskottets betänkande 13 om anslag till räddningstjänst m. m.

Anslag till räddningstjänst m. m.

Anf. 52 BERTIL DANIELSSON (m):

Fru talman! I civilutskottets betänkande nr 13 behandlas bl. a. frågan om underhåll av handbrandsläckare. Med anledning av en från socialdemokratiskt håll väckt motion föreslår utskottets majoritet ett tillkännagivande från riksdagens sida i linje med vad som yrkas i motionen. Detta innebär att en

Nr 109

Fredagen den
25 mars 1983

*Anslag till
räddningstjänst
m. m.*

Fredagen den
25 mars 1983

*Anslag till
räddningstjänst
m. m.*

auktorisation för besiktning och kontroll av handbrandsläckare införs. Emot detta har de borgerliga ledamöterna i civilutskottet reserverat sig.

Sakläget är att statens provningsanstalt har presenterat ett förslag om besiktning och kontroll av handbrandsläckare. Förslaget har remissbehandlats, och remissutfallet var mycket splittrat. Av den anledningen förbereder statens provningsanstalt nu en enkät. Resultatet av denna väntas föreligga i höst. Därefter kan ett väl underbyggt och välavvägt förslag framläggas. Alla de olika synpunkter och aspekter som framkommer i samband med enkäten kan inarbetas i det kommande förslaget. Att nu framtinga ett beslut måste därför anses vara mindre välbetänkt. Risken är nämligen stor att det nu föreliggande förslaget innehåller svagheter, och dessa kan undanröjas om man lugnar sig litet.

Vår negativa inställning till utskottsmajoritetens förslag innebär inte att vi är ointresserade av frågan eller att vi motsätter oss besiktning och kontroll av handbrandsläckare över huvud taget. Statens brandnämnd har redan nu anvisningar och rekommendationer, som t. v. fyller rimliga krav.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservationen av Kjell Mattsson m. fl. och i övrigt bifall till utskottets hemställan.

Anf. 53 NILS NORDH (s):

Fru talman! Civilutskottets betänkande 1982/83:13 behandlar anslaget till räddningstjänst m. m. Under denna rubrik behandlas också frågan om underhåll av handbrandsläckare, som tagits upp i motion 265.

Enligt utskottsmajoritetens uppfattning är det väsentligt att vidta åtgärder för att kontrollen av handbrandsläckare skall förbättras. Vi finner det väl motiverat att det arbete som nu pågår intensifieras och slutförs med det snaraste, så att frågan om underhåll av handbrandsläckare kan ges en tillfredsställande lösning. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Jag vill sedan, fru talman, säga några ord om reservationen.

Är det som framförs i reservationen en "tempofråga", eller är det en "viljefråga"? Om det är en tempofråga, innebär detta att reservanterna accepterar och tolererar ett regelsystem, men vill avvakta med ett beslut. Bedömer man det som en viljefråga, innebär det att reservanterna över huvud taget inte vill ha några fasta regler för underhåll av handbrandsläckare.

Av reservationens första del får man uppfattningen att det är en tempofråga och att reservanterna vill avvakta pågående överväganden när det gäller reglerna. Den andra delen tyder på tveksamhet i principfrågan, eftersom man pekar på alternativet att undersöka möjligheterna att tillskapa lämpliga försäkringsformer eller garantifonder för ersättning i skadefall.

Vad betyder då detta? Reservanterna menar att det inte behövs några fasta regler för underhållet av handbrandsläckare, men samtidigt förordar de att "skadefall" – dvs. sådana fall då släckaren på grund av bristande eller uteblivet underhåll inte fungerar – skall ersättas via försäkring eller garantifond.

Det som reservanterna egentligen går emot är att pågående arbete intensifieras och snarast slutförs, så att frågan får en tillfredsställande lösning.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter i betänkandet.

Anf. 54 BERTIL DANIELSSON (m) replik:

Fru talman! De synpunkter som vi reservanter har anfört skall, som jag tidigare nämnde, inte uppfattas som och är inte något uttryck för en negativ inställning till frågan som sådan. Däremot finner vi det angeläget att de regler som riksdagen beslutar om är så korrekta och riktiga som möjligt och fyller avsedd uppgift. Den tveksamhet som vår reservation andas är väl underbyggd, bl. a. genom att näringsfrihetsombudsmannen i sitt remissvar på förslaget uttalat betänkligheter. När en sådan remissinstans som näringsfrihetsombudsmannen gör det, tror jag att det finns anledning för oss att lugna oss litet, så att de synpunkter som framkommit i det yttrandet kan vägas in i ett slutligt förslag.

Anf. 55 NILS NORDH (s) replik:

Fru talman! Bertil Danielsson nämnde i sitt inledningsanförande att remissutfallet var splittrat. Ja visst, men alla som kan sägas tillhöra sakägarkretsen var för ett regelsystem, medan de övriga var emot. Vi som följer dessa frågor inifrån har sett riskerna med att inte ha något underhåll av handbrandsläckare.

Vad vi här har att beakta är inte enbart riskerna med att en handbrandsläckare i och för sig inte fungerar utan även de stora värden som står på spel, om en handbrandsläckare inte utlöses när man skall använda den. Bertil Danielsson tycks uppfatta ärendet på ett helt annat sätt. Men även Bertil Danielsson kan ju någon gång komma i den situationen att han behöver använda sig av en handbrandsläckare. Då skulle det väl vara tryggt att veta att den fungerar.

Anf. 56 BERTIL DANIELSSON (m) replik:

Fru talman! Man kan få det intrycket av herr Nordhs uttalande, att det över huvud taget inte förekommer någon tillsyn och kontroll av handbrandsläckare i Sverige. Så är icke fallet. Det är formerna för ett utvidgat och mer detaljerat kontrollsystem som vi diskuterar. Jag vill erinra om vad som anförs i utskottets betänkande, att statens brandnämnd redan nu har rekommendationer för tillsynen. Regelbundna översyner bör ske minst en gång om året. Jag förutsätter att det ligger i en fastighetsägares och andra berördas intresse att denna tillsyn äger rum i tillräcklig omfattning. Vi är inte i avsaknad av regler. Det är utvidgningen jag tycker att vi skall lugna oss litet med.

Anf. 57 NILS NORDH (s) replik:

Fru talman! Man kan inte, Bertil Danielsson, släcka en uppkommen brand med en rekommendation. Man måste släcka den med en fungerande brandsläckare.

*Anslag till
räddningstjänst
m. m.*

Jag har under 22 års tid sysslat med handbrandsläckare och under de åren funnit att det endast är statliga och andra offentliga myndigheter som följer rekommendationen. Men hur många är det av alla dem ute i vårt avlånga land som är ålagda att ha handbrandsläckare som verkligen genomför dessa kontroller och sköter underhållet? De skulle kunna räknas i delar av procent, Bertil Danielsson. Det är mycket viktigt att ta hänsyn till detta. De brandplatser som det kan gälla ligger ibland litet för långt ifrån brandkårens utryckningsort för att en brandkårsstyrka snabbt skall kunna vara på plats. Därför är det oerhört viktigt att den här kontrollen verkligen regelfästs, så att den blir ordentlig.

Anf. 58 ERIC HÄGELMARK (fp):

Fru talman! Den behandling som min motion angående samordnad helikopterorganisation för räddnings- och ambulanstjänst fått i utskottet är jag inte direkt missnöjd med. Att först vänta på räddningstjänstkommitténs rapport och på att remissinstansernas synpunkter övervägs innan beslut om ytterligare utredning fattas följer en vanlig princip som används här i riksdagen, och det accepterar jag i det här fallet.

Utskottet säger vidare att det utgår från att regeringen, om så anses erforderligt, för riksdagen redovisar sin syn på frågan. Jag är dock litet oklar på hur det skall tolkas. Kan jag tolka det på det sättet, att om det från remissinstanserna framgår att man är positiv till helikoptertransporter och räddningsuppdrag av sjuka och nödställda regeringen då låter vidare utreda frågan om en samordnad helikopterorganisation. De försök som genomförts är gjorda med befintliga resurser på de olika platserna. Någon samordnad organisation med försvarets, polisens och civila räddningshelikoptrar har inte gjorts, vilket är nödvändigt för ett optimalt utnyttjande av samhällets resurser beträffande helikoptrar.

Dessutom bör räddnings- och ambulanshelikoptrar vara tillgängliga dygnet runt med mycket god anspänningstid för att det skall vara effektivt. En samorganisation av helikopterresurserna betyder lägre kostnader än två eller flera organisationer.

För att få till stånd en samverkansorganisation, som jag föreslagit i motionen, finns en del ganska känsliga frågor som måste lösas. Det gäller prioriteringar, befälsfrågor, ledningsfrågor m. m. Detta har inte heller i någon större omfattning prövats.

Jag anser det viktigt att regeringen så fort remissanalysen är klar snabbt går vidare i det här arbetet. Det gäller utredningsarbete, planeringsarbete och en försöksorganisation. En försöksorganisation bör omfatta ett eller två år innan man låter det bli en permanent organisation. Det tar tid, och därför gäller det att komma i gång fort. Tilläggas kan också att den planering av inköp av nya helikoptrar som snart kommer att ske för såväl armén som flygvapnet också får en mycket stor betydelse för hela räddningstjänsten.

Jag avstår från yrkande och nöjer mig med vad jag anfört och hoppas på snabba åtgärder för att så fort som omständigheterna tillåter få till stånd en effektiv räddnings- och ambulansorganisation.

Överläggningen var härmed avslutad.*

Nr 109

Fredagen den
25 mars 1983

Allmänna
samlingslokaler

Anf. 59 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Kammaren övergår nu till att debattera civilutskottets betänkande nr 15 om allmänna samlingslokaler.

Allmänna samlingslokaler

Anf. 60 MARGARETA GARD (m):

Fru talman! Tillgången på allmänna samlingslokaler är ett värdefullt inslag i vårt samhälle. För att kunna tillgodose behovet av lokaler har stat och kommuner under en följd av år på olika sätt medverkat till att vi i dag är ganska väl försörjda med sådana. Om man så lägger till det omfattande lokalbestånd som finns i våra skolor och som genomgående har ganska god standard, måste man ifrågasätta ett fortsatt stöd för en utökning av antalet samlingslokaler.

Det har också visat sig att på många håll utnyttjas lokalerna dåligt. Möjligheterna för föreningar och stiftelser att klara de ökade driftkostnaderna minskar i takt med stigande kostnader för uppvärmning och tillsyn. Det har i sin tur lett till att kommunerna i allt större utsträckning har fått överta ansvaret för samlingslokalerna.

Ett ökat samarbete mellan bl. a. föreningar och stiftelser bör därför eftersträvas i syfte att öka användningen av befintliga lokaler. På så sätt skulle nyinvesteringar kunna undvikas.

Fru talman! Vi är väl medvetna om att det för många är en angelägen uppgift att värna om utbyggnaden och upprustningen av allmänna samlingslokaler. Men vi ser också att lokalerna många gånger mera står som ett monument från en gången tid än fyller en funktion i vårt moderna samhälle. I tider med vikande ekonomiska resurser för både stat och kommuner anser vi moderater att inga nya anordningsbidrag, upprustningsbidrag och lån skall utgå för allmänna samlingslokaler eller inventarier till dessa.

Vi måste också här i riksdagen vara vaksamma när det gäller att stimulera investeringar som kan leda till ökade kostnader för kommunerna, då vi vet att kommunernas möjligheter till nya ekonomiska åtaganden är starkt begränsade.

Konstruktionen av stödet är så utformad att fattade beslut sträcker sig över flera år, och vi har därför i vår motion anvisat ramar även för nästa års budget. Vi föreslår dock att bidraget till riksorganisationerna omedelbart skall dras in.

Jag ber, fru talman, att få yrka bifall till de moderata reservationerna 1, 2 och 3.

* Voteringen redovisas efter debatten om CU 16.

Fredagen den
25 mars 1983

*Allmänna
samlingslokaler*

Anf. 61 AGNE HANSSON (c):

Fru talman! Som framgår av det betänkande vi nu behandlar föreligger enighet i synen på våra samlingslokaler, med undantag av moderata samlingspartiet som har en avvikande uppfattning. Margareta Gard har ju återgett innehållet i moderaternas reservationer och motionen, av vilka skillnaderna i uppfattning framgår. Ett beslut av riksdagen i enlighet med de moderata reservationerna skulle innebära uppenbara begränsningar i möjligheterna för vårt föreningsliv och för Folk rörelsesverige att på sikt kunna fungera fritt och obehindrat.

Låt mig, fru talman, slå fast att våra samlingslokaler fyller en mycket viktig funktion i samhället; för möjligheterna att sprida upplysning och kultur, för möjligheterna att bedriva föreningsverksamhet, för möjligheterna att skapa aktivitet och berika den enskildes fritid och för möjligheterna att öka gemenskapen människor emellan. Samlingslokalerna blir genom sin funktion som lokalförsörjare åt vårt föreningsliv och åt våra folk rörelser det fundament som bär upp demokratin i samhället.

Det är mot bakgrund härav en självklarhet, som jag ser det, att samhället ger ekonomiska förutsättningar för att tillräckligt med samlingslokaler skall finnas, kunna förbättras och bevaras och därmed ges möjlighet att fylla den funktion som är avsedd. Utan ekonomiskt stöd från samhället får vi på sikt inga samlingslokaler. Så är ju det verkliga förhållandet, och det är kvintessensen i den här debatten. Mot bakgrund härav bör samlingslokalstöd utgå till storlek och summa enligt vad som föreslås i propositionen och som tillstyrks av utskottsmajoriteten.

Som framgår av bostadsstyrelsens budgetframställning till bostadsministern var ramarna för lån och bidrag till samlingslokaler för budgetåret 1981/82 helt utnyttjade. För 1982 har bostadsstyrelsen hemställt om att ramen vidgas. Samlingslokaldelegationen hade i augusti 1982 ansökningar om stöd på sammanlagt 212 milj. kr. Mot den bakgrunden, fru talman, går det inte att hävda, som Margareta Gard gör och som görs i reservation nr 1, att stödet till samlingslokaler haft sin avsedda effekt och att man inom befintligt samlingslokalbestånd tillgodoser föreningslivets lokalbehov. De sammanlagda bidragsansökningarna på 212 milj. kr. talar snarare för att det finns ett klart eftersatt behov.

Man måste därvid också anse att rimlig hänsyn till samhällsekonomin har tagits genom den avgränsning av rambeloppet till 30 milj. kr. som föreslås i propositionen och som tillstyrks av utskottsmajoriteten, i förhållande till det anslagsbehov på 212 milj. kr. som redovisas.

I det perspektivet – i avvägningen mellan behov och resurser – kan jag inte förstå annat än att reservanternas förslag om att samlingslokalstödet slopas ganska snart kommer att innebära att samlingslokalerna inte kan spela den roll som de gör i dag, utan att de kommer att successivt försvinna. Därmed försvåras märkbart möjligheterna att underhålla och utveckla den bärande demokratin principer. Att ta risken att så sker kan inte centern ställa upp på.

I motion 1559 med undertecknare från socialdemokraterna och centern.

inkl. mig själv, föreslås – i likhet med vad samlingslokalkommittén tidigare förordat men som departementschefen i budgetpropositionen avvisar – att föreningsägda samlingslokaler skall ges företräde i det statliga samlingslokalstödet. Utskottets majoritet tillstyrker motionens krav.

Föreningsägandet stimulerar till ökad aktivitet och främjar föreningslivets ansvarstagande och motverkar därmed den passivitet och hämmande verkan som många gånger lätt kan bli fallet genom ett samhällsägande, i detta fall i form av kommunalt inflytande på huvudmannaskap och förvaltning.

Kostnaderna kan hållas nere genom att man utnyttjar ideella krafter framför kostsam kommunal administration. Anpassningen till verksamheten och flexibiliteten i utnyttjandet av lokalerna blir också bättre genom föreningsägande. Ansvarskännandet ökar, och förslitningen av samlingslokaler kan därmed hållas på en lägre nivå i föreningsägda lokaler. Därför är det helt logiskt – i ett läge där samhället behöver spara, det ideella engagemanget för samhällsuppgifter behöver ökas och det lokala ansvarstagandet stärkas – att prioritera föreningsägandet framför det kommunala ägandet och förvaltaransvaret.

I reservation nr 2 föreslås att bidraget till de olika samlingslokalorganisationernas riksorganisationer skall sparas in. Det innebär, såvitt jag ser, att organisationerna måste upphöra att verka, eftersom det behövs pengar för att hålla dem i gång. Därmed faller organisationsmönstret samman, och de enskilda lokalföreningarna får inte den hjälp och det stöd för sin verksamhet som är nödvändigt. Därmed försvårar – för att inte säga omöjliggör – vi på sikt föreningsägande av lokaler. Skall vi ha några samlingslokaler kvar måste de då ägas och förvaltas av samhället. Därmed förlorar man de fördelar som jag tidigare belyste fanns i ett föreningsägande framför samhällsägandet. En sådan inriktning av ägandet – mot ökat samhällsägande och förvaltande framför föreningsägande – kan inte centern förorda, och det är med förvåning jag noterar det moderata ställningstagandet i detta sammanhang.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till hemställan i civilutskottets betänkande nr 15, vilket också innebär bifall till motion 1559 och avslag på motion 1555.

Anf. 62 MARGARETA GÅRD (m):

Fru talman! Jag tycker att Agne Hansson överdriver när han beskriver vad som kommer att hända om bidragen till allmänna samlingslokaler skulle försvinna. Vi har faktiskt begränsad ekonomi, vi måste se över alla utgifter, och vi moderater anser att det här anslaget inte har högsta prioritet. Det är därför vi nu föreslår att man skall trappa ned det. Det behöver inte ske för alltid, men under den här perioden – som vi hoppas inte skall bli så långvarig – tycker vi att vi kan ta bort detta anslag.

Om vi ser oss om i samhället finner vi att visst har vi samlingslokaler. Tänk på alla våra skolor som står tomma om kvällarna, tänk på alla kvarterslokaler. Jag är övertygad om att Sverige är det land som har de flesta samlingslokalerna. Att beståndet är gott tror jag att jag kan säga. Av egen

erfarenhet som kommunalpolitiker vet jag också att de här utgifterna för kommunerna ökar i rasande fart, och därför är det nödvändigt att vi tar vårt ansvar här i riksdagen för att inte lägga ökade kostnader på kommunerna.

Anf. 63 AGNE HANSSON (c):

Fru talman! Det går inte att hävda, som Margareta Gard gör, att samlingslokalerna spelar en roll och att de inte skall stödas ekonomiskt. Antingen stöder man samlingslokalsverksamheten från samhällets sida, och då har samlingslokalsverksamheten möjlighet att spela en roll i framtiden, eller också stöder man den inte, och då har verksamheten ingen möjlighet att spela en roll i framtiden.

Jag tycker att det är fel att påstå att inte lokalerna utnyttjas effektivt. Jag vet inte vilka kontakter Margareta Gard har med föreningsverksamheten och lokalorganisationerna. Men de kontakter jag har med t. ex. Bygdegårdarnas riksförbund visar på ett markant ökat intresse för den här verksamheten och en betydligt ökad aktivitet, och en breddning av aktiviteterna, i våra lokaler över huvud taget. Att då påstå att man inte utnyttjar lokalerna riktigt är felaktigt.

Vi vet också att vi har problem i våra sterila hyreshusområden. Det kräver att vi planerar dem på ett annat sätt, med ökat antal gemensambetslokaler, och att vi hela tiden försöker förändra lokalbeståndet i förhållande till den utveckling och de förändringar som sker i samhället. Gör vi inte det, hämmar vi folkrörelsearbetet och utvecklingen över huvud taget. Åstadkommer man inte en anpassning av lokalerna – förändrar, bygger om och bygger nytt – innebär det på sikt att kommunerna måste ta ett ännu större ansvar.

Som jag sade i mitt tidigare anförande är kommunalt ägande och förvaltande dyrare än föreningsägande.

De slutsatser som Margareta Gard drar i sina yrkanden om att man samhällsekonomiskt skulle få en bättre effekt blir i praktiken en omvänd ekonomisk effekt, dvs. det blir dyrare för samhället. Det är inte sällan som de ekonomiska förslagen från moderata samlingspartiet i praktiken skulle få den effekten.

Anf. 64 MARGARETA GARD (m):

Fru talman! Allt fler föreningar skaffar sig egna lokaler, Agne Hansson. Därmed blir användningen mindre av varje lokal – det är verkligheten.

Genom den stimulans som de statliga medlen innebär har vi fått en stark upprustning av befintliga lokaler. Därför tycker vi moderater att man kan vänta ett tag tills vi får bättre resurser. Jag är övertygad om att vi kan klara den här tiden med det lokalbestånd vi har och med den standard som våra lokaler har.

Fru talman! Jag yrkar bifall till våra reservationer.

Anf. 65 AGNE HANSSON (c):

Fru talman! Det är riktigt som Margareta Gard säger att allt fler föreningar skaffar lokaler. Det visar att det föreligger ett anslagsbehov, vilket jag framhöll i mitt första anförande.

Jag vill fråga: Hur skall de här föreningarna i framtiden kunna klara sin ekonomiska situation, sitt lokaläggande, om man nu från samhällets sida säger att det skall bli ett direkt stopp för bidragen till riksorganisationerna. Då har riksorganisationerna inte möjlighet att stödja de lokala föreningarna i deras verksamhet att driva och förvalta lokalerna. Det måste vara fel att välja en sådan linje. Det innebär att man kommer att få tomställa lokaler som inte kommer att utnyttjas alls när föreningarna saknar pengar att driva dem.

Anf. 66 MARGARETA GARD (m):

Fru talman! Jag skulle vilja säga till Agne Hansson att vad man skall göra och vad man skall sträva efter är att föreningar och stiftelser går samman och utnyttjar lokalerna gemensamt. På så sätt får man ett mycket bättre utnyttjande av lokalerna, och man behöver inte så många. Vi tycker att det är bra att man får ett bättre utnyttjande av de befintliga lokalerna.

Anf. 67 AGNE HANSSON (c):

Fru talman! När det gäller att man skall försöka få ett ökat och bättre samutnyttjande av lokalerna har Margareta Gard och jag inte några delade meningar. I det perspektivet visar det sig att våra samlingslokaler börjar få en alltmer vidgad funktion även för andra verksamheter i samhället, t. ex. för biblioteksverksamhet, lekskoleverksamhet och förskoleverksamhet. Detta skall man naturligtvis fortsätta med. Men då är det viktigt att man har en lokalorganisation som kan fungera väl och som kan ta vara på de möjligheter till samordning som finns, så att man inte utarmar den föreningsägda verksamheten och tvingar kommunerna att ta ett större ansvar. Då tror jag inte att man främjar det vi båda i det här fallet syftar till, nämligen ett ökat samutnyttjande av lokaler.

Överläggningen var härmed avslutad.*

Anf. 68 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Kammaren övergår nu till att debattera civilutskottets betänkande 16 om bostadsanvisningslagen.

Bostadsanvisningslagen**Anf. 69 BERTIL DANIELSSON (m):**

Fru talman! I reservation nr 1 i civilutskottets betänkande 16 yrkar vi moderater att bostadsanvisningslagen skall upphävas. Vi gör detta av framför allt två skäl.

* Voteringen redovisas efter debatten om CU 16.

Fredagen den
25 mars 1983

*Bostadsanvisnings-
lagen*

För det första innebär lagen en oacceptabel inskränkning av äganderätten. Alltmer har samhällets åtgärder när det gäller att rätta till eller undanröja verkliga eller påstådda felaktigheter präglats av ökad lagstiftning, styrning och planering. Hela tiden flyttas samhällets positioner fram, i detta fallet kommunernas. I motsvarande grad får den enskilde ett minskat utrymme. På område efter område är denna tendens märkbar. Detta är en felaktig och olycklig utveckling.

Även om det i något fall skulle kunna anses befogat måste man betrakta helhetsbilden – vad allt styrande och planerande sammantaget leder till.

Det är inte heller säkert att en – i detta fall kommunal – styrning löser de problem som den påstås lösa. Vi har för vår del en större tilltro till de enskilda människorna och deras förmåga att lösa uppkomna problem än vad bl. a. denna lag ger uttryck för.

För det andra utgör lagen en byråkratisk belastning för kommunen och medför dessutom ökade administrativa kostnader. Den har dessutom karaktären av kristidslagstiftning.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 1 och 2 i civilutskottets betänkande nr 16.

Anf. 70 OSKAR LINDKVIST (s):

Fru talman! Moderaterna föreslår i motion 360 att riksdagen skall upphäva bostadsanvisningslagen. Denna lag antogs av riksdagen, sedan den borgerliga trepartiregeringen framlagt förslaget. I den regeringen ingick ledande företrädare för moderata samlingspartiet med dåvarande partiledaren ekonomiminister Gösta Bohman i spetsen.

Sedan dess har ett antal kommuner fattat beslut om att tillämpa lagen, men i flertalet fall har det beslutet tyvärr överklagats. Vi har alltså få erfarenheter av lagen, som uppenbarligen har brister. Dessa måste rättas till, så att det ursprungliga syftet med lagen uppnås. Det sker lämpligast genom att bostadskommittén överväger de ytterligare åtgärder som kan anses nödvändiga. Detta har föreslagits av utskottets majoritet.

Så några ord om bakgrunden till tillkomsten av bostadsanvisningslagen. Den tillkom för att aktivt medverka till en allsidig befolkningssammansättning i bostadsområdena, vilket alltså med självklarhet innebär en nödvändig inskränkning i uthyrningsrätten för den enskilde fastighetsägaren. Därom rådde allmän enighet vid riksdagsbehandlingen. Men nu säger moderaterna i sin reservation att den innebär en oacceptabel inskränkning av äganderätten och att det blir administrationen och inte konsumenternas önskemål som avgör.

På kort tid har alltså moderaterna bytt åsikt. Det som var acceptabelt i regeringspolitiken 1979 är helt oacceptabelt i oppositionspolitiken 1983. Moderata samlingspartiets talesman Bertil Danielsson har här bitterligen klagat över att lagen vill skapa rättvisa i stället för det fåtalsvälde som en rad privata fastighetsägare i dag har möjlighet till.

Fru talman! Med det anförda yrkar jag bifall till civilutskottets hemställan.

Anf. 71 BERTIL DANIELSSON (m) replik:

Fru talman! Det är inte förvånande att Oskar Lindkvist agerar som han gör. Takterna känns igen. Vi har en annan grundinställning i väsentliga frågor. För Oskar Lindkvist är det uppenbarligen en självklarhet att upplevda eller påstådda problem alltid skall lösas genom samhällsinsripan- den, därmed tror han att allt är gott och väl. Jag är inte helt övertygad om att det är på det sättet. Vi har större tilltro till människorna än vad Oskar Lindkvist ger uttryck för.

Vidare säger Oskar Lindkvist att vi har bytt åsikt därför att vi medverkat i en regering som lade fram detta förslag. Jag tror inte att det ens för Oskar Lindkvist är någon hemlighet att vi har medverkat till denna lag men att vi hela tiden har varit negativa till den. I en trepartiregering är det den gemensamma regeringens förslag som måste läggas fram och accepteras av de medverkande parterna. Det här var för vår del ett förslag som vi inte såg med så blida ögon, men i det läge som då rådde accepterade vi det. Vi tycker, och har alltid tyckt rent principiellt, att denna lag inte fyller de krav som vi anser rimliga. Nu har vi motionerat om att den skall upphävas. Därför har vi reserverat oss mot majoritetsförslaget.

Anf. 72 OSKAR LINDKVIST (s) replik:

Fru talman! Vi får nu veta att moderaternas ställningstagande 1979 i själva verket var uttryck för en negativ handling. Man tyckte inte om lagen, men för samförståndets skull i trepartiregeringen var man med och lade fram förslaget, och i samma samförståndsanda röstade moderaterna för lagförslaget i riksdagen.

Nu säger Bertil Danielsson att moderata samlingspartiet har en annan grundinställning än vad socialdemokraterna och de andra som tillhör utskottsmajoriteten har i denna fråga. Ja, vad Bertil Danielsson vill bibehålla är den enskilde fastighetsvärdens rätt att hyra ut lägenheterna till vem han vill, och detta oaktat att han har mycket förmånliga lån när det gäller att finansiera fastigheten.

Vi vill att det skall vara en allsidig befolkningssammansättning i bostadsområdena. Det är en mycket viktig och angelägen social uppgift att se till att vi inte har segregerade bostadsområden i det moderna Sverige. Lagen har inte tillkommit i något annat syfte än att skapa denna allsidiga hushållssammansättning. Jag tror att det är många i Sverige som anser att detta är ett mycket viktigt inslag i den sociala syn som vi har på den svenska bostadspolitiken.

Anf. 73 BERTIL DANIELSSON (m) replik:

Fru talman! När det gäller förslaget från den borgerliga regeringen tror jag inte att Oskar Lindkvist är omedveten om att om tre partier ingår i en gemensam regering, så måste man i olika lägen i olika frågor kompromissa. Det skulle väl se ganska underligt ut om moderaterna i alla frågor skulle få sin vilja igenom fullt ut. Det är ju inte någon realism i ett sådant tänkesätt. Man får ge och ta. Det har skett här.

Vidare sade Oskar Lindkvist i sin förra replik att jag klagade bitterligen över att det skapas rättvisa. Jag har på intet sätt givit uttryck åt någon sådan åsikt. Det är klart att vi skall ha en rimlig fördelning i våra bostadsområden. Det är formerna och metoderna som jag vänder mig emot. Jag tror inte att ökad styrning på detta sätt kommer att lösa de problem som den påstås lösa. Det finns andra sätt – de frivilliga sätten. Lagen innebär självfallet också ett ingrepp i det enskilda fastighetsägandets möjligheter att fritt disponera och använda sina hus. Oskar Lindkvist är uppenbarligen beredd att gå så långt som detta ingrepp ger utrymme för, men det är inte vi. Vi måste sätta en gräns för var samhället får bryta in. Vi måste ha en sektor som är fri från regleringar, styrning och planering. Det är detta som vi har givit uttryck för i vår reservation.

Anf. 74 OSKAR LINDKVIST (s) replik:

Fru talman! Vi har nu fakta i fråga om vad som skedde vid tillkomsten av bostadsanvisningslagen. Den lades fram av en borgerlig trepartiregering. I den regeringen ingick moderaterna. Moderaterna i riksdagen röstade för bifall till lagförslaget. Vad som har förekommit mellan de tre borgerliga partierna i denna fråga får ni försöka klara ut själva. Faktum är emellertid att lagen är en produkt av en borgerlig trepartiregering.

Bertil Danielsson säger att han är anhängare av en rimlig fördelning av lägenheterna. Om det hade varit en sådan rimlig fördelning, hade ingen kommit på tanken att lägga fram ett förslag om en bostadsanvisningslag. Det är just den omständigheten att det inte är en rimlig fördelning, att vissa fastighetsägare väljer ut vilka som skall bo i deras fastigheter och vrakar andra som har ett behov av de lägenheterna, som gör att vi måste åstadkomma en fördelningsprincip som står mer i harmoni med den sociala grundsyn som vi har i fråga om svensk bostadspolitik. Det är överraskande att Bertil Danielsson och övriga moderater inte har förstått att detta i grunden är en viktig social fråga när det gäller bostadsområdenas sociala sammansättning.

Förste vice talmannen anmälde att Bertil Danielsson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt ytterligare replik.

Anf. 75 TORE CLAESON (vpk):

Fru talman! Vpk har som bekant under många år krävt en obligatorisk kommunal bostadsförmedling för alla nyproducerade och ledigblivna lägenheter med skyldighet för fastighetsägare att ta emot anvisad hyresgäst. Vi har vidare krävt kommunal förmedling vid försäljning av bostadsrätter och småhus. Bostadsförmedlingen skall enligt vår mening vara obligatorisk, dvs. alla lediga lägenheter skall lämnas till bostadsförmedlingen och fastighetsägarna skall vara skyldiga att ta emot den som bostadsförmedlingen anvisar. En rättvis fördelning av bostäderna förutsätter en bostadsförmedling i samhällets regi, och den ingår som en viktig del i en social bostadspolitik.

Den bostadsanvisningslag som gäller sedan den 1 juli 1980 innebär bl. a. att kommunen har rätt att bestämma att ett visst område eller en viss kategori lägenheter skall utgöra ett s. k. bostadsanvisningsområde. Det innebär att bostadsförmedlingen eller annat kommunalt organ kan rekquirera lägenhet till en bostadssökande. Fastighetsägarna måste anmäla alla lediga lägenheter till bostadsförmedlingen.

Ett skäl till att kommunen väljer ut visst eller vissa områden kan, som Oskar Lindkvist var inne på, vara att man vill få en allsidig sammansättning på dem som bor där – exempelvis kan det behövas fler barnfamiljer.

Fastighetsägarna blir skyldiga att ta emot hyresgäster som anvisas men de kan säga nej till enskild hyresgäst, och då kan kommunen hyra lägenhet åt den som har fått nej. Lagen gäller också bostadsrätter första gången de skall säljas eller upplåtas.

Enligt vpk:s mening är det en ganska dålig lag. Vi påtalade det då lagen togs i anslutning till propositionen och ställde en rad ändringsförslag som skulle ha inneburit att lagen blivit betydligt bättre. Erfarenheten har nu också visat att just de brister som vi påtalade har omöjliggjort en effektiv tillämpning av bostadsanvisningslagen. Det har gått två och ett halvt år utan att praktiskt taget någon kommun har kunnat tillämpa lagen på grund av de möjligheter som fastighetsägarna har att förhåla ärendena genom överklaganden.

Men det är underligt att redan den här urvattnade lagstiftningen nästan har skrämt vettet ur fastighetsägarna. Man har försökt och försöker fortfarande att genom s. k. frivilliga överenskommelser få kommunerna att avstå från tillämpningen av lagen. Vad man då förtiger är att fastighetsägarna har haft denna möjlighet i 30, 40 års tid utan att man lyckats få sådana överenskommelser till stånd och få det hela att fungera.

Fru talman! I den reservation som moderata samlingspartiet har fogat till utskottsberäkningen talar man om att bostadsanvisningslagen innebär en oacceptabel inskränkning av äganderätten. Då måste man faktiskt fråga sig: När kom moderata samlingspartiet underfund med detta egentligen? Moderata samlingspartiet var ju med, precis som Oskar Lindkvist påpekade, i regeringen och lade fram förslaget om bostadsanvisningslag. Vidare måste man naturligtvis fråga sig: Oacceptabel för vem? För ägarna kan det kanske te sig oacceptabelt, men det är det sannerligen inte för hyresgästerna.

Om fastighetsägarna, som det nu ofta påstås, skulle vara så villiga att lämna alla lediga lägenheter till kommunerna och så villiga att godta de anvisade hyresgästerna som man vill ge sken av, då riskerar man ju egentligen inte att bli drabbad av lagen. Då borde man logiskt sett inte motsätta sig en tillämpning av lagen. Menar man allvar med att man skall godta hyresgästerna och medverka till en viss variation i hushållssammansättningen, behöver man inte heller vara rädd om lagen finns. Man säger sig ju ändå verka i lagens anda. Det här med moderaternas agerande, fru talman, går inte ihop.

I det här sammanhanget skulle jag vilja påpeka ett par saker – och det har jag tagit upp i det särskilda yttrandet – som det är nödvändigt att snabbt ändra

då det gäller den nuvarande lagen, om den skall få avsedd verkan. Jag skall inte uppehålla mig så länge vid detta. Jag har tagit upp några exempel i det särskilda yttrandet. Då det gäller bostadsfinansieringsförordningens bestämmelser – då tänker jag närmast på 64, 65 och 66 §§ – som handlar om skyldighet att ställa lägenheter till kommunernas förfogande då man har statliga lån, har det i olika sammanhang sagts att erfarenheterna här visat att man i de fall man vägrat att lämna ledigblivna lägenheter i resp. fastigheter till bostadsförmedlingen ändå inte lyckats få staten att säga upp de statliga lånen. Jag känner inte till något fall där staten trots framställningar och påpekanden sagt upp det statliga lånet. Detta är ett exempel på att här måste det till en förändring då det gäller lagen.

Bostadskommittén kommer att göra en översyn av lagstiftningen. Med hänsyn till att det redan står klart har vi från vpk inte motionerat om detta. Jag har emellertid med hänsyn bl. a. till moderaternas avslagsyrkande på lagen som sådan velat säga några ord och peka på nödvändigheten och betydelsen av att vi får en förändring, en förbättring av lagen, så att den kan fungera som det instrument för en social bostadsförsörjning som den bör vara.

Överläggningen var härmed avslutad.

Civilutskottets betänkande 13

Mom. 1

Utskottets hemställan bifölls med 150 röster mot 130 för reservationen av Kjell Mattsson m. fl.

Mom. 2-4

Utskottets hemställan bifölls.

Civilutskottets betänkande 15

Mom. 1

Utskottets hemställan bifölls med 209 röster mot 71 för reservation 1 av Knut Billing m. fl.

Mom. 2-9

Utskottets hemställan bifölls.

Civilutskottets betänkande 16

Mom. 1

Utskottets hemställan bifölls med 208 röster mot 72 för reservation 1 av Knut Billing m. fl.

Mom. 2

Utskottets hemställan bifölls.

11 § Föredrogs

Konstitutionsutskottets betänkande
1982/83:25 Vissa riksdagsfrågor

Nr 109

Fredagen den
25 mars 1983

Skatteutskottets betänkanden

1982/83:28 Anslag för budgetåret 1983/84 till tullverket m. m. (prop.
1982/83:100 delvis)

1982/83:30 Införande av lokala samhällsmyndigheter

Hyreshusavgiften

Kammaren biföll vad utskotten i dessa betänkanden hemställt.

12 § Hyreshusavgiften

Föredrogs skatteutskottets betänkande 1982/83:31 om hyreshusavgiften.

Anf. 76 BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Den hyreshusskatt som infördes genom beslut i riksdagen i höstas är ytterligare ett exempel på socialdemokratisk skattepolitik. Gamla skatter höjs och nya skatter införs.

Hyreshusskattens negativa verkningar belystes utförligt i debatten i december i fjol. Bl. a. påpekades att bruksvärdessystemet inte medför att avtrappade räntebidrag automatiskt leder till hyreshöjningar i det inte subventionerade beståndet, vilket var ett av argumenten för införande av hyreshusskatten, eller hyreshusavgiften, som man föredrar att kalla den.

Bostadsrättshavare drabbas extra hårt av hyreshusskatt.

Slutligen förtjänar det också att nämnas att skatten - som varje skatt, naturligtvis - till sist får bäras av de enskilda människorna, i detta fall hyresgästerna.

Med det anförda yrkar jag bifall till reservationen som är fogad till skatteutskottets betänkande nr 31.

Anf. 77 TORE CLAFSON (vpk):

Fru talman! Redan i våras förra året, när förslaget om införande av hyreshusavgift diskuterades, föreslog vi från vpk att de allmännyttiga bostadsföretagen skulle undantas från en sådan hyreshusavgift. Men det förslaget avlogs som bekant av riksdagsmajoriteten den 16 december förra året.

Ett av huvudmotiven för regeringsförslaget angavs vara att man skulle motverka en förmögenhetsomfördelning till förmån för vissa fastighetsägare. Vpk var och är överens med regeringen om att genom en speciell skatt ge staten intäkter som kan användas för en omfördelning och en kostnadsutjämning på bostadsmarknaden, för att stoppa hyreshöjningar och för att skapa större rättvisa mellan olika upplåtelse- och boendeformer.

Vj motsätter oss emellertid att de äldre hyreshusen hos allmännyttiga bostadsföretag skall belastas med en hyreshusavgift. Genom att man lägger

Hyreshusavgiften

en sådan avgift också på allmännyttans äldre hyreshus minskas den hyresdämpande effekten av andra åtgärder, exempelvis underhållslån eller stöd till allmännyttan i andra former från stat och kommun. Det är särskilt påtagligt att detta får negativa effekter för de allmännyttiga bostadsföretag som har en ganska stor del äldre bostäder.

Dessutom höjs bruksvärdesnivån ytterligare, och förmögenhetsomfördelningen till förmån för privata fastighetsägare ökar – tvärt emot vad som har angetts vara syftet med hyreshusavgiften. Privata fastighetsägare kompenseras dessutom för hyreshusavgiften, genom att de medges – mot vpk:s förslag – att dra av denna hyreshusavgift på skatten.

Fru talman! Genom att undanta allmännyttan från hyreshusavgift kan man bidra till att stoppa höjningar av bruksvärdesnivån och kanske t. o. m. sänka den något. Hyreshusavgiften bör användas för att förhindra nya hyreshöjningar, förhindra en allmän höjning av hyresnivåerna och fortsatta höga vinster på ägande och förvaltning av hyresfastigheter. Därför måste de allmännyttiga företagens hyreshus enligt vår mening undantas, och vi upprepar därför våra tidigare krav om detta.

I den debatt som nyligen fördes i samband med beslutet om avgift meddelade bostadsministern bl. a. att hyreshusavgiftens olika behandling vid inkomsttaxering liksom frågan om en eventuell husavgift även för äldre egnahem, rad- och kedjehus skulle utredas. Den bostadspolitiska utredning som tillsatts skall enligt bostadsministern ha som en av sina huvuduppgifter att ta itu med dessa frågor. Vi avstår därför i detta sammanhang från att lägga fram några ytterligare förslag då det gäller hyreshusavgift, utöver förslaget om att allmännyttan skall undantas från en sådan avgift.

Min ringa person har i dag i Svenska Dagbladet ägnats uppmärksamhet på grund av mina och vpk:s förslag då det gäller hyreshusavgiften. Jag tänker inte föra någon polemik mot tidningen här i kammaren, utan tänker självfallet utnyttja möjligheten att för tidningens läsare klargöra varför vi vill undanta de allmännyttiga bostadsföretagen från denna avgift. Men till att börja med kan ju redaktionen ta del av motioner, betänkanden och protokoll från våren och hösten 1982 liksom av motsvarande handlingar i anslutning till dagens riksdagsdebatt.

Låt mig också tillägga att de allmännyttiga bostadsföretagen är samhällets och kommunernas instrument för att uppnå en socialt acceptabel bostadsförsörjning. Redan de allmännyttiga bostadsföretagens karaktär, deras uppgifter och verksamhet, motiverar en särbehandling i detta avseende. Till detta kommer att det sedan många år tillbaka har pågått och alltjämt pågår en kostnadsutjämning, som också skulle motivera detta undantag. Det finns alltså mycket goda skäl för att undanta allmännyttan från en hyreshusavgift.

Jag har i anslutning till mitt inlägg och med hänsyn till att vi inte har någon ordinarie ledamot i skatteutskottet framställt ett särskilt yrkande, som har utdelats till kammarens ledamöter. Yrkandet har följande lydelse:

att riksdagen med bifall till motion 1982/83:536 och med avslag på motionerna 1982/83:361 och 1982/83:2108 beslutar att med giltighet från den

1 juli 1983 göra följande tillägg till 1 § första stycket lagen (1982:1194) om hyreshusavgift:

”Vidare skall avgift inte heller betalas om enheten ägs av allmännyttigt bostadsföretag.”

Fru talman! Jag hemställer om bifall till detta yrkande.

Anf. 78 EGON JACOBSSON (s):

Fru talman! Som Tore Claeson påpekade behandlade riksdagen förslaget om införande av en hyreshusavgift den 16 december i fjol. Sedan dess har det förflutit drygt tre månader. Beslutet i riksdagen föregicks av en lång och omfattande debatt, som finns redovisad i snabbprotokollen nr 52 och 53 1982/83. Dessutom finns ytterligare dokumentation av motiven för införande av en hyreshusavgift i civilutskottets betänkande 1982/83:7 och skatteutskottets betänkande 1982/83:15.

Då ingenting nytt har hänt under de tre månader som har gått sedan riksdagen fattade beslutet om införande av hyreshusavgift, ber jag att få hänvisa till den då förda debatten.

Jag yrkar bifall till skatteutskottets hemställan i betänkandet och avslag på reservationen, och jag yrkar vidare avslag också på det av Tore Claeson under överläggningen framställda yrkandet.

Anf. 79 TORE CLAESON (vpk):

Fru talman! Jag vill till Egon Jacobsson bara säga att det faktiskt har hänt och händer något nytt vartefter som tiden går. Det nya som händer – det känner också Egon Jacobsson till – är fortsatta stora hyreshöjningar för landets hyresgäster.

Det förhållandet att det skett en viss nedgång i priserna på olja har dess bättre slagit igenom och inneburit att många hyresgäster för första gången på många år kunnat notera en viss hyressänkning under löpande avtalsperiod. Det är glädjande. Men detta har inte med den grundläggande frågan att göra, nämligen att genom en avgift se till att få in pengar för att åstadkomma en omfördelning och större rättvisa bland bostadskonsumenter i det här landet. Vill man nå det målet, och vill man vara konsekvent då det gäller bostadspolitikens sociala innehåll och inriktning, måste man också vara konsekvent då det gäller bostadsstödet i olika former. Där måste som ett viktigt led ingå ett riktat stöd till de allmännyttiga bostadsföretagen, som är samhällets och kommunernas viktigaste instrument för en social bostadspolitik.

Detta förslag skall alltså ses som ett led i en medveten inriktning av bostadspolitikerna – kalla det gärna en filosofi –, där man utgår från att man genom att rikta ett särskilt stöd till de allmännyttiga bostadsföretagen skall bidra till att åstadkomma viktiga förändringar, större rättvisa och lägre boendekostnader.

Nr 109

Fredagen den
25 mars 1983

Hyreshusavgiften

Fredagen den
25 mars 1983

*Om förslaget om
skyldighet för
statliga myndig-
heter att under-
rätta Samhälls-
företag om före-
stående upp-
handlingar*

Anf. 80 EGON JACOBSSON (s):

Fru talman! Jag borde kanske ha sagt att sedan riksdagen fattade sitt beslut den 16 december har detta förvisso hänt: att den nya bostadspolitiska utredningen har startat sitt arbete. I dess arbete ingår att se över hela den här frågan. Det är rimligt att avvakta den utredningen innan riksdagen på nytt fattar beslut. Enligt vårt förmenande går man inte in och ändrar i en lag som ännu inte börjat tillämpas.

Överläggningen var härmed avslutad.

Reservationen av Knut Wachtmeister m. fl., som ställdes mot det av Tore Claeson under överläggningen framställda yrkandet, antogs till kontraposition genom votering med uppresning.

I huvudvoteringen bifölls utskottets hemställan med 149 röster mot 129 för reservationen av Knut Wachtmeister m. fl.

14 § Kammaren beslöt uppskjuta det på föredragningslistan återstående ärendet till ett senare sammanträde.

13 § Föredrogs

Skatteutskottets betänkande

1982/83:32 Dubbelbeskattningsavtal mellan Sverige och Japan (prop. 1982/83:109)

Utskottets hemställan bifölls.

15 § Svar på fråga 1982/83:350 om förslaget om skyldighet för statliga myndigheter att underrätta Samhällsföretag om förestående upphandlingar

Anf. 81 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Fru talman! Henrik Stjernlöf har frågat mig om jag avser att föreslå att Samhällsföretag ges en särställning vid statlig upphandling.

Bakgrunden till Henrik Stjernlöfs fråga är att Samhällsföretag, i en översynsrapport som genomförts på regeringens uppdrag, föreslagit att de statliga myndigheterna skall vara skyldiga att genom förfrågan ge företagsgruppen möjlighet att överväga anbud vid förestående upphandling.

Samhällsföretags översynsrapport bereds f. n. av en arbetsgrupp inom regeringskansliet. Regeringen har därför ännu inte haft tillfälle att ta ställning till bl. a. det förslag som Henrik Stjernlöf redogör för.

Anf. 82 HÅKAN STJERNLÖF (m):

Fru talman! Jag vill till protokollet meddela att mitt förnamn är felaktigt angivet. Jag heter Håkan Stjernlöf.

Jag ber att få tacka statsrådet för svaret på min fråga. Egentligen är det inte

det svar jag hade väntat mig. Jag hade hoppats att statsrådet skulle kunna delge oss sin egen personliga uppfattning i detta ärende.

Jag förstår att det kan vara besvärligt för Samhällsföretag att få arbetsuppgifter, men det får inte vara så att jakten på tillverkningsuppdrag skall gå genom medgivanden från staten som föreskriver att upphandling skall ske eller ger anvisningar som kan tolkas som om upphandling måste ske inom Samhällsföretag.

Den av översynsutredningen i december 1981 presenterade rapporten rekommenderade införandet av en skyldighet för statliga myndigheter att genom förfrågan underrätta Samhällsföretag om förestående upphandling. Samhällsföretags styrelse ställde sig bakom det förslaget.

Jag befarar att regeringen har för avsikt att slå in på denna väg, och det är av den anledningen jag har ställt min fråga. Skulle idén vinna regeringens gillande hamnar Samhällsföretag i en mycket skyddad särställning, och man eftersträvar givetvis ett sådant förhållande.

Översynsutredningen talar klartext. Den säger att man genom detta förfarande skulle nå möjligheten att skaffa företagsgruppen marknadsöverblick samt förenkla marknadsföringen och anbudsgivningen. Självfallet är det så. Det är ju dit man vill komma. Men i förlängningen är detta förfarande ganska riskabelt. Det kan innebära skyldighet för statliga, landstings- och kommunala myndigheter att inte enbart upplysa om planerad upphandling. De kan också komma att anmodas att göra beställningar av vissa varor och tjänster hos Samhällsföretag. Det är detta perspektiv som jag anser vara så oroande. Det leder till svårigheter för företag som tidigare genom konkurrens stått som leverantörer.

Intrycket att man eftersträvar en styrd upphandling finner man även i ett annat avsnitt av översynsutredningen. Där sägs att man vill göra styrelsen uppmärksam på att Samhällsföretag har förutsättningar att svara för viss tillverkning för beredskapsändamål.

Det är viktigt att Samhällsföretag inte ges denna särställning. Samhällsföretag skall som tidigare hänvisas till att söka sina uppdrag i konkurrens med övrig industri.

Jag vill än en gång fråga statsrådet Leijon: Vilken är er personliga uppfattning? Tycker statsrådet att det är riktigt att Samhällsföretag ges denna förtur?

Anf. 83 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Fru talman! Först vill jag be Håkan Stjernlöf om ursäkt för att vi på departementet har döpt om honom. Jag skall försöka att inte göra om det misstaget.

Det är egentligen ganska ointressant vilka personliga uppfattningar enskilda statsråd har i de olika frågor som skall behandlas av regeringen. Det är regeringen som fattar beslut och som lägger förslag för riksdagen. Men vi har alltså inte hunnit så långt när det gäller att se över de förslag som kommit ifrån översynsutredningen i fråga om Samhällsföretag.

Jag kan hålla med om att det ligger mycket i det som Håkan Stjernlöf sade,

Nr 109

Fredagen den
25 mars 1983

Om förslaget om skyldighet för statliga myndigheter att underrätta Samhällsföretag om förestående upphandlingar

Fredagen den
25 mars 1983

*Om effektivare
åtgärder för att
förhindra använd-
ning av skadligt
rotfyllnadsmaterial*

att vi skall sträva efter att Samhällsföretag behandlas på i princip samma sätt som andra företag. Vi är självfallet mycket medvetna om att det är viktigt att Samhällsföretag inte innebär osund konkurrens på marknaden.

Det finns en kritik mot Samhällsföretag i vissa avseenden. Såvitt jag kan förstå är den kritiken orättvis i de flesta fall, och det har jag sagt många gånger. Men om det finns saklig grund för kritiken skall man helt självfallet göra rättelser inom Samhällsföretag.

Det finns naturligtvis en risk – jag är klart medveten om den – att om man ger Samhällsföretag förtur till information i samband med upphandling, skulle kritiken mot Samhällsföretag förmodligen öka. Då kanske det skulle vara svårt för Samhällsföretag att i alla stycken värja sig för den kritiken.

Anf. 84 HÅKAN STJERNLÖF (m):

Fru talman! Det är tilltalande att höra att statsrådet är uppmärksam på att det kan föreligga risk för osund konkurrens. Jag noterar detta med tillfredsställelse.

Jag tycker att det skulle vara mycket lämpligt om styrelsen för Samhällsföretag fick klart för sig att företaget icke skall räkna med denna favör i sin framtida planering, utan arbeta som tidigare och söka sina uppdrag i konkurrens med övrig industri.

Överläggningen var härmed avslutad.

16 § Svar på fråga 1982/83:346 om effektivare åtgärder för att förhindra användning av skadligt rotfyllnadsmaterial

Anf. 85 Statsrådet GERTRUD SIGURDSEN:

Fru talman! Pär Granstedt har frågat socialministern vilka åtgärder han är beredd att vidta för att effektivare förhindra att det skadliga rotfyllnadsmaterialet N-2 används i svensk tandvård.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Rotfyllnadsmaterialet N-2 lanserades i Schweiz för ca 20 år sedan.

Socialstyrelsens läkemedelsnämnd har klassificerat N-2 som läkemedel enligt läkemedelsförordningen. En ansökan från fabrikanten om registrering har dock inte fullföljts. Det har vid ett par tillfällen kommit till socialstyrelsens kännedom att små s. k. dentalfirmor tillhandahållit N-2, trots att preparatet inte har registrerats. Socialstyrelsens läkemedelsavdelning har då omedelbart tagit kontakt med dessa firmor.

Socialstyrelsen inhämtade år 1975 yttranden över N-2 från de odontologiska fakulteternas ämnesföreträdare inom rotbehandlingsområdet. Av yttrandena framgick att behandling med N-2 inte ansågs vara i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet. Rapporten publicerades i Tandläkartidningen, så att denna uppfattning kunde komma alla tandläkare till del. Enligt styrelsens bedömning ledde denna rapport till att tandläkarna i

allmänhet avstod från att använda N-2.

Med anledning av en anmälan till hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd år 1981 utredde socialstyrelsen med stöd av ledamöter inom sitt vetenskapliga råd om viss biverkan kan vara en följd av att N-2 kommit till användning. Socialstyrelsen inhämtade dessutom ånyo yttranden om N-2 från samtliga ämnesföreträdare. Dessa vidhöll sin tidigare bedömning att N-2 kan försorsaka vävnadsskador och att användningen av N-2 stred mot vetenskap och beprövad erfarenhet.

I beslut den 22 mars 1983 fann ansvarsnämnden att behandling med N-2 inte är förenlig med kravet på vetenskap och beprövad erfarenhet och ålade därför tandläkaren i fråga disciplinpåföljd i form av varning.

Styrelsen avser att sedan beslutet vunnit laga kraft låta publicera det tillsammans med yttrandena från de vetenskapliga råden och ämnesföreträdarna, så att beslutet blir bekant för tandläkarna.

Anf. 86 PÅR GRANSTEDT (c):

Fru talman! Jag ber att få tacka statsrådet Sigurdsen för svaret på min fråga. Det är naturligtvis ganska anmärkningsvärt att rotfyllnadsmaterialet N-2 tydligen under en lång tid har använts av tandläkare, trots att medlet inte är registrerat. Det borde rimligtvis inte ha förekommit. Tandläkarna är en välutbildad kår och vet naturligtvis att läkemedel skall vara registrerade för att få användas i behandling.

Det har också uppenbarligen förekommit skadeverkningar, som kan bero på användningen av läkemedlet N-2. Att det är ett oskick att använda det har också bekräftats genom ansvarsnämndens beslut. Nu får vi hoppas att informationen blir så pass ordentlig omkring detta att användningen av N-2 upphör.

I frågesvaret meddelas att man kommer att publicera ansvarsnämndens beslut och dess bakgrund. Jag vill då uttrycka förhoppningen att publiceringen sker i sådana former och i en sådan omfattning att den verkligen når ut till alla tandläkare så att de får klart för sig att man inte får använda detta medel, och att det kan bli påföljder om man gör det.

Det finns dessutom anledning för socialstyrelsen att efter en viss tid göra en uppföljning och genom stickprov eller på annat sätt försäkra sig om att hanteringen med N-2 har upphört.

Överläggningen var härmed avslutad.

17 § Svar på fråga 1982/83:347 om fördelningen av statsbidrag till hjälpororganisationer inom nykterhetsvården

Anf. 87 Statsrådet GERTRUD SIGURDSEN:

Fru talman! Filip Fridolfsson har frågat socialministern efter vilka grunder fördelningen av statsbidrag till hjälpororganisationer inom nykterhetsvården sker.

Nr 109

Fredagen den
25 mars 1983

*Om fördelningen
av statsbidrag till
hjälp-
organisationer
inom nykterhets-
vården*

Fredagen den
25 mars 1983

*Om fördelningen
av statsbidrag till
hjälp-
organisationer
inom nykterhets-
vården*

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

I sin fråga konstaterar Filip Fridolfsson bl. a. att Lewi Pethrus Stiftelse för Filantropisk Verksamhet har tilldelats ett bidrag på 120 000 kr. av socialstyrelsen för innevarande budgetår, medan andra hjälporganisationer har fått betydligt större belopp.

Socialstyrelsen fördelar årligen bidrag ur anslaget Bidrag till organisationer m. m. till kommuner och organisationer som ägnar sig åt rehabilitering av alkohol- eller narkotikaskadade personer m. fl. Bidrag får avse såväl pågående verksamhet som försök med nya vård- och behandlingsmetoder. Vid sin bedömning av ansökningarna om bidrag beaktar socialstyrelsen verksamhetens kvalitet och omfattning samt behovet av bidrag. I första hand utgår bidrag för öppen verksamhet.

Socialstyrelsens beslut om bidrag till Lewi Pethrus Stiftelse för innevarande budgetår har överklagats hos regeringen. Ärendet bereds f. n. i socialdepartementet. Innan regeringen har tagit ställning i detta besvär- ärende är jag inte beredd att närmare diskutera frågan om bidrag till stiftelsen.

Anf. 88 FILIP FRIDOLFSSON (m):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Jag skall inte spilla tid på att informera statsrådet om LP-stiftelsens verksamhet. Detta arbete är tillräckligt välkänt och respekterat.

Får jag bara i förbigående understryka att jag tror att det inte finns någon organisation – varken statlig, kommunal eller frivillig – som nått och när så goda resultat i sitt arbete som just LP-stiftelsen. Det är min uppfattning, men jag vill för den skull inte förringa andra organisationers arbete på detta område.

I min fråga till socialministern efterlyser jag besked om efter vilka grunder som statsbidraget till hjälparbete bland alkoholister fördelas. Av statsbidraget på 3 milj. kr. har LP-stiftelsen fått 120 000 kr.

Jag såg i en tidning att en tjänsteman på socialstyrelsen förklarade den här njugetheten med att LP-stiftelsen har en förhållandevis god ekonomi, medan andra organisationer är fattiga. Detta är socialstyrelsens huvudargument. LP-stiftelsens bidragsgivare har gett stiftelsen för mycket pengar. Statsrådet är också inne på samma tema när det gäller fördelningen av bidrag – det är behovet av bidragen som skall vara avgörande.

Fru talman! Jag tycker att detta är ett häpnadsväckande ståndpunktstagande. Det betyder enkelt översatt att om inte LP-stiftelsens och pingströrelsens medlemmar så troget och i en sådan omfattning offrat av sina egna beskattade pengar till verksamheten, skulle möjligheten till större statsbidrag öka. Här aktualiseras en viktig principiell fråga. Jag vill ställa den som följdfråga till statsrådet.

Skall en verksamhet som bedriver ett landsomfattande samhällsnyttigt socialt arbete och som huvudsakligen finansierar sitt arbete med ekonomiskt stöd från många s. k. vanliga människor straffas med att statsbidraget till

verksamheten stryps? Det vore intressant att få svar på denna fråga.

Jag vet att statsrådet och jag har olika syn på den här verksamheten. Socialdemokrater har en övertro på samhällsstyrda verksamheter som finansieras via statsbudgeten, och jag tror mer på det frivilliga organisationsarbetet.

Nu råkar jag känna statsrådet Sigurdson ganska väl, och jag är glad för det. Jag vet att det döljer sig en vänlig och hygglig människa bakom den socialdemokratiska statsrådsfasaden. Därför är jag intresserad av att få veta statsrådets personliga uppfattning när det gäller fördelningen. Tycker inte statsrådet att det är bedrövligt att man straffar LP-stiftelsens sympatisörer och bidragsgivare genom att strypa statsbidraget?

Anf. 89 Statsrådet GERTRUD SIGURDSEN:

Fru talman! Jag ber att få tacka Filip Fridolfsson för de vänliga orden. Jag tycker att Filip Fridolfsson också är en vänlig och hygglig människa.

Jag tror inte att vi har några delade meningar när det gäller värdet av LP-stiftelsens och andra frivilliga organisationers verksamhet. De betyder ofantligt mycket i detta sammanhang.

När Filip Fridolfsson säger att det rör sig om 3 milj. kr. vill jag bara säga att bidragsgivningen för 1982/83 för den löpande verksamheten – det är detta som nu gäller – är 2 129 000 kr.

LP-stiftelsen har och bedriver ett mycket viktigt rehabiliteringsarbete. Staten har på olika sätt gett LP-stiftelsen ekonomiskt stöd. Den får statsbidrag till ett inackorderingshem för alkoholmissbrukare i Järbo, och den har också fått ett statligt ränte- och amorteringsfritt lån på 1 milj. kr. för upprustning av stiftelsens anläggning Nalen i Stockholm.

Som jag sade förut vill jag inte ge mig in på någon värdering av socialstyrelsens beslut när detta ärende ligger som ett besvärärende i regeringskansliet. Jag vill bara understryka att det är mycket hård konkurrens om dessa pengar. Det är många organisationer som söker bidrag. Jag kan bara nämna att förra budgetåret var det sammanlagt 16 organisationer som ansökte om totalt nära 5 700 000 kr. för s. k. löpande verksamhet. Men socialstyrelsen hade då bara drygt 1 900 000 kr. att fördela. Det är alltså konkurrens om pengarna.

Det är också så att flertalet av de organisationer som här har sökt har fått oförändrat bidrag. Det är några få som har fått ökat bidrag.

Det är dessutom så att Lewi Pethrus Stiftelse inte ansökt om något bidrag för 1981/82. Det kan därför inte sägas att man har skurit ned bidraget.

Anf. 90 FILIP FRIDOLFFSSON (m):

Fru talman! Min följdfråga står fortfarande obesvarad. Jag vet sedan gammalt att det är mycket svårt att få ett statsråd att deklarerat en personlig uppfattning.

Fru statsrådet dribblade bort själva sakfrågan. Lewi Pethrus Stiftelse hade begärt ett statsbidrag på 600 000 kr. och fick 120 000 kr. Det finns organisationer av liknande art som fått betydligt mera än LP-stiftelsen.

*Om fördelningen
av statsbidrag till
hjälp-
organisationer
inom nykterhets-
vården*

Fredagen den
25 mars 1983

*Om beredskaps-
lagringen av en-
gångsmaterial för
sjukvårdens behov*

Motivet för denna fördelning – som jag i min fråga framställt som njugghet från den statsbidragsbeviljande myndighetens sida – är att stiftelsen inte är i så stort behov av bidrag. Man använder detta som huvudargument för att inte ge mera. Det tycker jag är häpnadsväckande. Många människor bidrar med egna, beskattade pengar och finansierar därigenom mer eller mindre LP-stiftelsens verksamhet. När stiftelsen sedan begär statsbidrag får den betydligt mindre än liknande organisationer. Det är det jag har velat ta upp till diskussion. Min fråga på den punkten har jag inte fått något svar på.

Anf. 91 Statsrådet GERTRUD SIGURDSEN:

Fru talman! Filip Fridolfsson sade att jag dribblar bort sakfrågan. Jag har ju sagt att jag inte ger mig in i en diskussion om den sakliga behandlingen, eftersom det här är ett besvärsärende i socialdepartementet.

Filip Fridolfsson sade att man inte alls fått så mycket som man har begärt. Det är ju ingen organisation som får det anslag den begär. Det sker alltid prutningar, beroende på att det är många välmotiverade ansökningar som skall tillgodoses inom det här anslaget.

Till sist vill jag säga att jag tror att det är ointressant för kammaren att höra olika statsråds personliga uppfattning. Som Anna-Greta Leijon tidigare sade är det ju regeringens uppfattning som skall vara gällande. Vi skall inte stå här i kammaren och tillkännage några personliga uppfattningar.

Anf. 92 FILIP FRIDOLFFSSON (m):

Fru talman! Jag tror att det kommer att ha sin betydelse att jag har väckt den här frågan, eftersom statsrådet kommer att följa den i socialdepartementet. De argument som jag här har framfört tror jag har slagit rot i statsrådets inre. Jag har funnit och finner det orimligt att man hänvisar till att verksamheten bedrivs på en ekonomisk bas som inte tarvar så mycket pengar från statsmakternas sida. Jag hoppas i varje fall på välvillig behandling i socialdepartementet.

Överläggningen var härmed avslutad.

18 § Svar på interpellation 1982/83:73 om beredskapslagringen av engångsmateriel för sjukvårdens behov

Anf. 93 Statsrådet GERTRUD SIGURDSEN:

Fru talman! Karin Ahrland har frågat mig om jag uppmärksammat att de av riksdagen beviljade medlen för uppbyggnad av lager av förbrukningsmateriel inom sjukvården ännu inte börjat utnyttjas. Hon har vidare frågat mig om jag vidtagit någon åtgärd för att den kanske allvarligaste bristen inom svenskt totalförsvar skall kunna åtgärdas, dvs. att de av riksdagen beviljade pengarna också börjar användas för inköp av materiel till sjukvården.

Regeringen uppdrog åt statens förhandlingsnämnd den 8 mars 1979 att förhandla med sjukvårdshuvudmännen om deras medverkan i hälso- och

*Om beredskaps-
lagringen av en-
gångsmaterial för
sjukvårdens behov*

sjukvårdens försörjningsberedskap. Denna fråga har också behandlats av riksdagen. Enligt den ansvarsprincip som riksdagen har angett i 1982 års försvarsbeslut (1981/82:102 bil. 5, FöU 18, rskr 374) bör lagring och omsättning av såväl förbrukningsmateriel som varaktig sjukvårdsutrustning så långt möjligt ske hos sjukvårdshuvudmännen.

I juni 1980 godkände regeringen en överenskommelse mellan förhandlingsparterna om en försöksverksamhet med beredskapslagring av förbrukningsmateriel hos fyra landsting under tiden april 1981–maj 1982. Regeringen godkände den 17 juni 1982 att försöksverksamheten förlängdes till den 1 januari 1983. Parterna har därefter enats om att försöksverksamheten skall fortsätta längst till utgången av år 1983.

I proposition 1981/82:102 bil. 5 anförde dåvarande statsrådet Ahrland: "En preliminär utvärdering av försöksverksamheten visar att lämplig teknik för upphandling av särskilt kritiska produkter är tilläggsavtal till resp. sjukvårdshuvudmans redan existerande upphandling."

Den nuvarande regeringen ställde den 2 december 1982 medel till förfogande för en utredning genom Spri om förutsättningarna för sjukvårdshuvudmännens medverkan i beredskapslagringen av s. k. varaktig sjukvårdsutrustning. Uppdraget kommer att redovisas i april 1983.

Förhandlingarna mellan statens förhandlingsnämnd och Landstingsförbundet är inriktade på att få till stånd ett principavtal om beredskapslagring av förbrukningsmateriel och sjukvårdsutrustning. Min förhoppning är att dessa förhandlingar skall resultera i en överenskommelse inom en relativt snar framtid.

Jag har här i riksdagen den 1 februari i år framhållit att jag anser det angeläget att hälso- och sjukvårdens försörjningsberedskap förbättras. Jag vill här erinra om att ansvaret för dessa frågor fram till oktober 1982 låg på dåvarande statsrådet Ahrland.

Den nuvarande regeringen har vidtagit vissa åtgärder för att förbättra försörjningsberedskapen. Den har av de medel som riksdagen anvisat för sjukvårdsmateriel i december 1982 ställt medel till förfogande för att möjliggöra en inhemsk tillverkning av injektionssprutor för engångsbruk och för uppdatering av ett riksregister över förbrukningsmateriel. I de programplaner som anvisats för övrigt totalförsvar som regeringen meddelade den 17 mars 1983 skall socialstyrelsen senast den 1 september 1983 särskilt redovisa förutsättningar för att begränsa beredskapslagringen av sjukvårdsmateriel genom en ökad användning av flergångsprodukter och återanvändning av engångsprodukter.

Åtgärder har således vidtagits och kommer även i fortsättningen att vidtas för att förverkliga 1982 års försvarsbeslut i vad avser hälso- och sjukvårdens försörjningsberedskap.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Fredagen den
25 mars 1983

*Om beredskaps-
lagringen av en-
gångsmaterial för
sjukvårdens behov*

Anf. 94 KARIN AHRLAND (fp):

Herr talman! Jag tackar statsrådet Sigurdsen för svaret. Man kan, herr talman, ha olika skäl för att ställa frågor eller interpellationer. Ibland är det för att kunna kritisera regeringen, ibland för att kritisera en företeelse, ibland för att visa på ett problem, ibland för att skaffa sig kunskap i en särskild fråga, ibland är det därför att vi som är politiker vet att politik inte bara är en fråga om att vilja, det är också en pedagogisk fråga om att tjata. Låt mig från början säga att det är främst de tre sista motiven som har föranlett min interpellation den här gången.

Herr talman! Jag minns faktiskt att jag hade ansvaret för de här frågorna under min tid som hälsovårdsminister. Det behöver inte Gertrud Sigurdsen erinra mig om. Jag skall däremot gärna medge att när jag hade hennes uppdrag tyckte jag att just den här delen av det ansvarsområdet kanske gav mig de största bekymren.

Detta är inte en politisk fråga som ger några stora rubriker. Vi är inte ens oense om hur vi tycker att det skall vara. Opposition och regering liksom de statliga myndigheter som är inblandade har samma uppfattning. Den uppfattningen är att sjukvårdens lager av förbrukningsmateriel är så dåligt att detta område kanske är totalförsvarets svagaste länk. Sverige kan klara månaders och års avspärning och ändå ha viktiga förnödenheter på de flesta områden där det krävs. Men på ett område har vi definitiva problem, och det är sjukvårdens förbrukningsmateriel. För många människor är krig främst en fråga om vilka vapen eller flygplan vi behöver för att skydda oss mot anfall. Problemet är faktiskt bra mycket större. Det är av stor betydelse för både civilbefolkning och militär att hälso- och sjukvården kan fungera vid krig. Och sjukvårdens problem under krigstid är helt andra än Bangkokinfluensa och inseminationer. Det finns inte anledning till någon större oro för att vi inte skulle ha tillräckligt med platser eller personal för vård, men vården kräver mer än så. Den kräver också materiel.

I god ordning har vi nu också börjat försöka lösa detta problem genom att riksdagen har anvisat medel till lagring. Men tyvärr har jag fått uppgiften att det ännu inte har gått att använda de pengarna, därför att de förhandlingar som krävs mellan staten och Landstingsförbundet inte har lett till något resultat.

Nu säger statsrådet Sigurdsen att hennes förhoppning är att dessa förhandlingar skall resultera i en överenskommelse "inom en relativt snar framtid". För två månader sedan sade Gertrud Sigurdsen att staten under det här året skall kunna träffa ett principavtal i frågan. När statsrådet i dag använder uttrycket relativt snar framtid vore jag tacksam att få veta vad som har hänt i praktiken, eftersom jag uppfattar det som en större optimism om resultat än vad som låg i svaret för två månader sedan.

Jag har en fråga till. I slutet av svaret säger Gertrud Sigurdsen att åtgärder "kommer även i fortsättningen att vidtas för att förverkliga 1982 års försvarsbeslut". Vilka åtgärder utöver dem som har redovisats planerar man att vidta?

Anf. 95 Statsrådet GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Av Karin Ahrlands inledning fick jag uppfattningen att det egentligen inte var för att kritisera regeringen som hon hade ställt sin interpellation. Politik är också en fråga om att tjata, sade Karin Ahrland, och det var därför som hon hade ställt interpellationen.

Jag sade i mitt svar att det pågår ett mycket omfattande arbete för att förstärka sjukvårdens materielberedskap. Jag skulle för egen del ha varit mycket glad om detta arbete hade kommit längre. Jag har dock haft ansvaret i departementet för dessa frågor i bara ungefär fem månader. Det förhandlingsarbete som började 1979 och som har pågått sedan dess har Karin Ahrland haft ansvaret för den längsta tiden.

Jag tror att vi är överens om att det är väsentligt att centrala myndigheter och sjukvårdshuvudmännen kan bedriva ett långsiktigt planeringsarbete. Jag vill i det sammanhanget passa på att erinra om att riksdagen i 1982 års försvarsbeslut med anledning av en motion från bl. a. socialdemokraterna fastställde en femårig ekonomisk ram för bl. a. anskaffning av förbrukningsmateriel. Den dåvarande mittenregeringen ville bara anvisa en tvåårig ram, vilket jag tycker var beklagligt.

Jag har sagt att min förhoppning är att ett principavtal mellan staten och landstingen om sjukvårdshuvudmännens medverkan i försörjningsberedskapen skall komma inom kort. Enligt de uppgifter som jag har fått räknar man med att det skall komma inom ett par månader. Även om det skulle föreligga en viss försening, bör det vara möjligt att med det förberedelsearbete som görs av socialstyrelsen m. fl. snabbt hämta in den försening som kan ha uppstått.

Anf. 96 KARIN AHRRLAND (fp):

Herr talman! Det är riktigt att jag inte var ute efter att kritisera regeringen i den här frågan, och alltså inte heller statsrådet Sigurdson. Vi har ganska många skäl att kritisera regeringen, men i det här fallet riktar sig, som Gertrud Sigurdson vet, den kritik som jag ännu inte uttalat emot Landstingsförbundet. På vår tid i regeringen var Landstingsförbundets främsta företrädare inte särskilt samarbetsvilliga med tvåpartiregeringen. De ägnade mera av sin tid åt att bekämpa regeringen än att verkligen sköta sin främsta uppgift, sjukvården. De borde vara mera samarbetsvilliga nu när det finns en socialdemokratisk hälsovårdsminister att förhandla med.

Jag har ännu inte fått klart för mig om det verkligen är några resultat på gång. Det är detta som oroar mig. Jag noterar emellertid med glädje att Gertrud Sigurdson säger "inom ett par månader". Därmed kan jag bara säga att jag hoppas att jag slipper ta upp frågan i höst igen.

Överläggningen var härmed avslutad.

*Om beredskaps-
lagringen av en-
gångsmaterial för
sjukvårdens behov*

*Om smärtlindring
vid förlossning***19 § Svar på interpellation 1982/83:81 om smärtlindring vid förlossning****Anf. 97** Statsrådet GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Inga Lantz har frågat mig dels vad regeringen ämnar göra för att förverkliga riksdagens beslut om att tillförsäkra alla kvinnor rätten till en effektiv smärtlindring vid förlossning, dels vilka initiativ jag tänker ta för att en av Inga Lantz omnämnd handbok om smärtlindring vid förlossning skall distribueras till berörd sjukvårdspersonal.

Regeringen har i beslut den 10 mars 1977 uppdragit åt socialstyrelsen att kontinuerligt inhämta, sammanställa och redovisa uppgifter om utvecklingen och planerna inom de olika sjukvårdsområdena i fråga om resurser för smärtlindring vid förlossning samt att följa forskningen inom området och fortlöpande informera sjukvårdshuvudmännen m. m. Jag har i årets budgetproposition informerat riksdagen om att socialstyrelsen i en lägesrapport den 27 januari 1982 har redovisat uppgifter om utvecklingen inom de olika sjukvårdsområdena fram t. o. m. 1980. I rapporten konstateras att en förbättring har skett totalt sett över landet vad avser möjligheterna att erbjuda smärtlindring vid förlossning. Sjukvårdshuvudmännen har prioriterat åtgärder i syfte att uppfylla riksdagens önskemål om smärtlindring till alla kvinnor. Tillgången på personal inom förlossningsvården har förbättrats. Fortfarande kvarstår dock svårigheter att rekrytera anestesiologer framför allt till sådana sjukhus som inte är region- eller undervisningssjukhus.

Genom det s. k. medicinska födelsemeddelandet får socialstyrelsen fortlöpande information om bl. a. antalet förlossningar och de smärtlindringsmetoder som använts vid varje förlossning. Uppgifterna visar att användningen av de mer effektiva smärtlindringsmetoderna ökat de senaste åren. 1977 gavs t. ex. epiduralanestesi (ryggbedövning) vid 5 % av förlossningarna och 1981 vid drygt 11 %. Det är dock inte bara den tekniska smärtlindringen som har betydelse och som efterfrågas av kvinnorna. Inom flertalet landsting anordnas föräldrautbildning inom mödra- och barnhälsovården. I denna utbildning ingår bl. a. förlossningsförberedelse med besök på förlossningsavdelningen, information om förlossningens förlopp, andnings- och avslappningsövningar m. m.

Enligt vad jag har inhämtat håller socialstyrelsen f. n. på med en översyn av de nuvarande anvisningarna från 1969 om smärtlindring vid förlossning. Med hänsyn till den tekniska och medicinska utveckling som skett sedan dess behövs en genomgripande översyn. Det är ett omfattande arbete. Någon färdig "handbok" föreligger ännu inte. Avsikten är att de nya anvisningarna skall ges ut som allmänna råd av socialstyrelsen och skickas ut till sjukvårdshuvudmännen.

I den nya påbyggnadsutbildningen för barnmorskor, som startar våren 1984, kommer utbildning att meddelas om bl. a. utvecklingen av metoder för smärtlindring vid förlossning.

Av vad jag har anfört framgår att en utveckling skett i positiv riktning de senaste åren när det gäller möjligheterna att erbjuda smärtlindring vid

förlossning. Jag kommer att med fortsatt uppmärksamhet följa utvecklingen och informera riksdagen härom.

Nr 109

Fredagen den
25 mars 1983

Anf. 98 INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Först skall jag be att få tacka för svaret.

För tolv år sedan fattade riksdagen beslut om att alla kvinnor som ville få kvalificerad smärtlindring under sin förlossning också skulle få det. Riksdagens beslut har inte efterlevts. Fortfarande är det få kvinnor förunnat att få riktig hjälp när de svåra smärtorna under förlossningen sätter in.

År 1980 fick bara 8,3 % av kvinnorna paracervikalblockad och bara 10,2 % epiduralanestesi. Pudendusblockaden, som man ger i allra sista skedet av förlossningen, gavs till 62 %. Under själva värkarbetet fick således knappt 20 % av kvinnorna effektiv lindring mot smärtorna.

Hur stor smärta en kvinna känner under en förlossning är förstås mycket skiftande. Men de undersökningar som man har gjort på området visar att omkring hälften av kvinnorna känner s. k. outhärdlig smärta – den term som används för att ange smärtstorlek.

Men det finns också undersökningar som visar att upp till 83–85 % av kvinnorna har det outhärdligt svårt.

Man kan fråga sig varför riksdagens beslut inte följs efter tolv års väntan.

Vid en hearing som riksdagens socialutskott hade i denna fråga med företrädare för socialstyrelsen i januari 1982, framkom att de personella resurserna fanns. Det har tidigare varit den stora bristen. Det råder alltså inte längre någon personalbrist, inte ens på anestesiläkare, inom förlossningsvården.

Att smärtlindringen ändå är så dåligt utbyggd på många håll förklaras av att olika sjukhus har olika attityder till att ge smärtlindring. Det är alltså olika sjukhusledning och olika chefsläkare vid vissa sjukhus som bromsar riksdagens beslut från 1971, nämligen att tillförsäkra kvinnorna den hjälp de behöver i form av effektiv smärtlindring.

Det är ett orimligt förhållande, och det måste omedelbart ändras!

I svaret säger Gertrud Sigurdsen att det har skett en förbättring totalt sett. Jag tycker inte att man kan säga det. Siffrorna visar att knappt 20 % av kvinnorna får den hjälp de behöver, men att 50–85 % skulle behöva ha effektiv smärtlindring.

Det sägs också i svaret att sjukvårdshuvudmännen har prioriterat den här frågan. Men det tycker jag inte heller man kan anföra – med utgångspunkt i de siffror som finns.

”Tillgången på personal inom förlossningsvården har förbättrats”, står det i svaret. ”Fortfarande kvarstår dock svårigheter att rekrytera anesthesiologer.” – Jag har fått andra uppgifter via socialutskottet och via socialstyrelsen vid hearing i utskottet. Man säger att det nu finns tillräckligt med personal i det här avseendet.

Sedan tar Gertrud Sigurdsen upp det förhållandet att det inte bara är den tekniska smärtlindringen som är viktig att tillgodose. Det är sant. Det finns

*Om smärtlindring
vid förlossning*

Fredagen den
25 mars 1983

*Om smärtlindring
vid förlossning*

också andra inslag i smärtlindringen. Smärtor har inte bara en fysisk grund utan också en psykologisk eller psykisk grund.

Det sägs i statsrådets svar att föräldrautbildning med förlossningsförberedelse är av betydelse i sådana fall, och det är bra att den verksamheten byggs ut. Men det får inte användas som ett argument mot att tillförsäkra kvinnorna den rätt de har att få effektiv teknisk smärtlindring. Psykoprofylaxen är bra, men den är ingen garanti för att smärtorna kan mötas när de sätter in i ett skede där kvinnans balans har rubbats. Många kvinnor har också vittnat om att de, trots att de använt psykoprofylax med allt vad det innebär i form av deltagande av mannen och förberedelser under många kvällar och eftermiddagar, kan drabbas av detta. Därför är det viktigt att den tekniska smärtlindringen finns i bakgrunden.

Beträffande handboken är det så, som också sägs i statsrådets svar, att socialstyrelsen sedan 1977 har följt denna fråga i form av lägesrapporter, skrivelser och enkäter. Man tillsatte en expertgrupp våren 1978 för att omarbeta cirkuläret från 1969, vilket också hade nr 69. Denna grupp skulle utarbeta en handbok för läkare och annan sjukvårdspersonal om aktuella smärtlindringsmetoder och dessas tillämpning. Avsikten med detta expertgruppsarbete var att den handbok som den skulle utarbeta skulle skickas ut för att stimulera till smärtlindringsverksamhet på de platser där denna är dåligt utbyggd.

Denna expertgrupp höll sitt sista sammanträde i juni 1979, och sedan dess har ingenting hänt med handboken, som har fått namnet Förlossningsförberedelse och smärtlindring vid förlossning. Statsrådet säger i sitt svar att det skall ske en övergripande översyn och att någon färdig handbok ännu inte föreligger. Jag vill då fråga: Skall det göras en ny översyn? På socialstyrelsen säger man nämligen att denna handbok är färdig för publicering. Det finns ett regeringsbeslut i frågan från mars 1981, och man lämnar nu beskedet att handboken varit under redaktionell bearbetning sedan 1981.

Om det här är en angelägen fråga, som jag tror att också Gertrud Sigurdson tycker, är det märkligt att dess behandling någonstans har kunnat stoppas upp. Det skulle behövas en påtryckning ute bland sjukhushuvudmännen i den här frågan. Inte skall det väl bli en ny övergripande översyn? Det har ju pågått en översyn sedan 1978, och dess resultat ligger klart för publicering, även om det skall bearbetas redaktionellt. Expertgruppen har alltså tagit fyra år på sig för att redigera handboken.

Är det så att när det gäller kvinnofrågor inom sjukvård och på andra områden man bara kan lägga dem åt sidan utan att det händer någonting? Jag tycker att detta är en skandal. Det har nu gått tolv år, och fortfarande får knappt 20 % smärtlindring. Man kan kanske lägga till ett par procent för utvecklingen sedan 1980, men det kommer absolut inte upp i den hundraprocentiga täckning som man har utlovat kvinnorna. Skall det ta 20 år att förverkliga ett beslut av riksdagen när det gäller kvinnor och hälsovård?

Denna frågas handläggning tycker jag också vittnar om dåliga kommunikationer mellan departementet och socialstyrelsen. Jag skall väl inte anklaga

Gertrud Sigurdsen för detta, eftersom hon är ganska ny på detta område, men jag skulle ändå önska se en viljeinriktning att något skall hända på detta område. Jag tycker inte att man kan acceptera en segdragnings av denna fråga, så att det tar 20 år innan kvinnors rätt förverkligas. Jag hoppas att inte heller Gertrud Sigurdsen accepterar detta.

Det enda som jag tycker är bra i statsrådets svar är den sista meningen, där Gertrud Sigurdsen framhåller: "Jag kommer att med fortsatt uppmärksamhet följa utvecklingen och informera riksdagen härom." Det är ju positivt, men jag tycker ändå inte att det räcker. Det hackas ju på kvinnorna för att de föder för få barn, men jag tror också att kvinnor runt om i landet börjar bli otåliga över att de inte får den smärtlindring som de har rätt till.

Anf. 99 Statsrådet GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! I mitt interpellationssvar sade jag bl. a. att det kvarstår svårigheter att rekrytera anestesiologer, framför allt till sådana sjukhus som inte är region- eller undervisningssjukhus. Detta är nämligen, Inga Lantz, en förutsättning för att man skall kunna tillgodose önskemålen om en effektiv smärtlindring vid förlossning. En förutsättning är då att den överenskommelse om solidarisk läkarförsörjning som 1979 träffades mellan Landstingsförbundet och Sveriges läkarförbund får avsedd effekt. Visserligen har antalet vakanta tjänster minskat sedan 1979, men fortfarande kvarstår betydande vakansproblem, framför allt då det gäller, som jag sade, anestesiologtjänster utanför region- och undervisningsområdena.

Jag beklagar om läkares och klinikchefers attityder har den inverkan som Inga Lantz säger. Jag hoppas att det inte förhåller sig så. Som jag sade i mitt svar visar en sammanställning av uppgifter som socialstyrelsen inhämtat att sjukvårdshuvudmännen har prioriterat åtgärder i syfte att uppfylla riksdagens önskemål om smärtlindring för kvinnorna. De åtgärder som har vidtagits berör dels organisationen av förlossningsvården, dels personaltillgången inom förlossningsvården, dels utbildning av personalen, dels också anskaffning av teknisk apparatur.

Tyvärr innehåller socialstyrelsens redovisning inga uppgifter om hur många kvinnor som på grund av brist på resurser inte har fått den smärtlindring som de begärt. Socialstyrelsen har dock genom det medicinska födelsemeddelandet kunnat konstatera att användningen av de mer avancerade smärtlindringsmetoderna ökat märkbart under de senaste åren. Det kan naturligtvis vara svårt att beräkna behovet av den mer effektiva tekniska smärtlindringen, och för vissa kvinnor är säkert den psykoprofylax som ges inom mödra- och hälsovården och föräldrautbildningen tillräcklig. Enligt vad som sagts mig finns det också kvinnor som särskilt förvissat sig om att det inte skall ges någon smärtinjektion som de inte har bett om.

Inga Lantz upprepar också frågan om den handbok om de här problemen som hon menar skall komma ut. Jag kan bara svara att råd och anvisningar är under utarbetande, och jag hoppas att de snart skall bli klara. Det blir sedan i första hand klinikcheferna som får svara för att berörd personal får del av de här anvisningarna. Men det är också så, Inga Lantz, att den vetenskapliga

Fredagen den
25 mars 1983

*Om smärtlindring
vid förlossning*

utvecklingen under arbetets gång har motiverat ytterligare översyn av expertgruppens slutsatser. Det skall emellertid inte bli någon mycket omfattande översyn som jag tycker Inga Lantz fråga ger en antydning om.

Avslutningsvis vill jag erinra om att socialstyrelsen har i uppdrag av regeringen att följa utvecklingen. Själv kommer jag naturligtvis också att följa utvecklingen. Inga Lantz efterlyste min viljeinriktning. Jag vill än en gång försäkra att jag skall hålla riksdagen informerad i denna fråga som jag, i likhet med Inga Lantz, tycker är mycket viktig för kvinnorna.

Anf. 100 INGA LANTZ (vpk) replik:

Herr talman! Nu upprepade Gertrud Sigurdsen att det fattas anesthesiologer. Om denna uppgift är riktig – den strider i så fall mot den uppgift som lämnades för ett år sedan i socialutskottet – blir det ju att börja från början igen. Då är det segare än någonsin, för i så fall har det tagit mycket lång tid att avhjälpa bristen på anesthesiologer.

Jag vet inte vem man skall lita på och vilka uppgifter man skall sätta tilltro till. Socialstyrelsen säger att det finns tillräckligt med personella resurser och att det inte råder någon brist på anesthesiologer, och socialutskottet hänvisar till attityder bland de enskilda klinikcheferna och sjukhusförvaltningarna. Om det verkligen är så, tycker jag att det ligger ett stort ansvar på regeringen att trycka på och förändra de attityderna.

Gertrud Sigurdsen säger att det är svårt att beräkna behovet av effektiv smärtlindring. Men det har man ju gjort. Jag började arbeta med den här frågan långt innan jag hamnade i riksdagen. Jag arbetade utomparlamentariskt, via egen erfarenhet av svåra förlossningar. När jag började här 1974 tror jag det var 4 % av kvinnorna som fick effektiv smärtlindring. Sedan var man uppe i 10 %, och nu 20 %. Det går ju med snigelfart! De beräkningar man har gjort under alla de år som jag har haft de här siffrorna framför mig visar att behovet av en effektiv smärtlindring är mycket stort. Upp till hälften av alla kvinnor skulle behöva det, men långt ifrån så många erbjuds det.

Sedan är det klart att kvinnorna själva skall få bestämma. De få procent kvinnor som säger att de vill föda med den smärta som kommer att uppstå skall naturligtvis få göra det. Man skall naturligtvis inte tvinga på dem lindring. Men alla de kvinnor som inte får sin rätt tillgodosedd måste få det. Det är hög tid att förverkliga detta beslut.

Handboken är under utarbetande, säger statsrådet. Men expertgruppen för handboken hade ju sitt slutsammanträde för fyra år sedan! Jag förstår inte den här krångliga ordningen. Nu sägs det en gång till att det skall göras en översyn. Men om slutsammanträdet har hållits och om det bara är en redaktionell bearbetning kvar, borde ju handboken kunna publiceras ganska snart, såvitt jag förstår. Det är därför jag har ställt den här frågan.

Det har betydelse om en sådan här handbok kommer ut som påtryckning mot de attityder som tydligen finns hos olika sjukvårdshuvudmän i de här frågorna, som en markering av att någonting skall hända för de kvinnor som efterfrågar en effektiv smärtlindring.

Anf. 101 KARIN ISRAELSSON (c):

Herr talman! Jag har med intresse tagit del av den debatt som har hållits i ämnet smärtlindring vid förlossning.

Jag tycker att Inga Lantz kanske gör det litet för tekniskt för sig när hon går in i statistikuppgifter om smärtlindring vid förlossning. Förlossningsprocessen varierar naturligtvis oerhört mycket kvinnor emellan, och även behovet av smärtlindring under förlossningens gång kan variera oerhört mycket.

Den uppfattning jag har fått är att smärtlindringen har sin stora betydelse, men det gäller inte enbart den tekniska smärtlindringen. Jag hälsar med tillfredsställelse raderna i statsrådet Sigurdsens svar om att andra saker också spelar stor roll. Hon pekar på föräldrautbildningen. En kvinna som är väl förberedd inför en förlossning har en större förmåga att klara av den smärta som en förlossning innebär. Detta förberedelsearbete och den inställning till det väntade barnet som kvinnan har är alltså av stor betydelse för hur hon sedan upplever sin förlossning.

Det är klart att vi måste trycka på för att få en förlossningsomsorg som är vad den borde vara. Men jag tror inte att vi kan hitta någon statistik som så småningom kommer att visa att 100 % av alla kvinnor får smärtlindring, för behovet är inte av den arten. Förlossningens gång är inte heller alltid av den arten att man hinner med att lägga de blockader som behövs. Takten i förlossningsarbetet varierar alltså väldigt mycket.

Å andra sidan har vi i dag också ett krav på att man skall kunna få förlösas i hemmet. Pendeln har nu svängt åt det hållet. Jag tror också att antalet kvinnor som kräver att få slippa alltför mycket teknisk och steril utrustning ökar. De vill se en annan bild i förlossningssalen. Förberedelsen med psykoprofylax är här ett hjälpmedel, föräldrautbildningen ett annat. Kvinnorna känner trygghet inför förlossningsarbetet – de vet vad det innebär. Det gör att de klarar av det på ett bättre sätt.

Det finns också praktiska svårigheter på sjukhusen. Eftersom vi vill att förlossningarna skall kunna ske så nära hemmet som möjligt, kommer en del kvinnor till små sjukhus, med små möjligheter att ge smärtlindring dygnet runt. Jag tror att den trygghet som ligger i att i denna situation kunna ha kontakt med nära och anhöriga kanske överväger den smärta som kvinnorna under en kortare period eventuellt måste uppleva.

Jag tror inte att sjukvårdshuvudmännen på något vis för en strid mot kvinnorna i dessa frågor och därför eftersätter kvinnosjukvården och smärtlindringen, utan det ligger nog på ett helt annat plan. Det finns också nackdelar i smärtlindringsarbetet.

Vi skall naturligtvis fortsätta att kämpa, så att vi får en god förlossningsvård. Men det är minst lika viktigt att vi kämpar för en bra föräldrautbildning. Den fungerar inte tillfredsställande i alla landsting. Det förlossningsarbete som annars upplevs som smärtsamt kan kanske med en god föräldrautbildning upplevas på ett annat sätt. Det har nog också betydelse för hur det väntade barnet kommer att omhändertas. Samhället har ett stort ansvar för att se till att de barn som föds också blir väl omhändertagna.

Fredagen den
25 mars 1983

*Om smärtlindring
vid förlossning*

Anf. 102 INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Det är inte första gången som jag hör Karin Israelssons synpunkter i denna fråga. Hon har tidigare visat litet intresse för att ge kvinnor effektiv teknisk smärtlindring, så det förvånar mig inte att hon tar till orda i den här debatten och för fram synpunkterna en gång till.

Hon säger att jag gör det för tekniskt för mig. Det tycker inte jag. Jag anser att man skall använda de låga siffror som visar hur dåligt utbyggd den effektiva smärtlindringen är och hur skandalöst dåligt riksdagens beslut från 1971 har förverkligats.

Vi skall väl ändå, Karin Israelsson, förverkliga detta beslut? Jag börjar faktiskt tvivla på om hon anser det. Även om det tar 20 år skall vi väl infria det löfte som vi har gett till kvinnorna om att de under förlossningsarbetet skall få den hjälp de behöver?

Det är sant att det – det sade jag också tidigare – är viktigt med en psykologisk förberedelse. Det finns olika undersökningar också om detta. Den som mest har utrett de psykologiska förberedelserna är nog Elisabeth Lagercranz, som har redovisat hur viktiga de är. Men man kan inte ersätta det ena med det andra. Vi behöver både en psykologisk förberedelse, psykoprofylax, och ett skyddsnät i form av tekniska smärtlindringsmetoder för att garantera kvinnorna rätten till en smärtfri förlossning.

Det är märkligt att man, när det handlar om kvinnor och deras sjukvård och hälsovård, anför sådana argument som att det finns små möjligheter på de små sjukhusen och att det föreligger en mängd andra hinder för att smärtlindringen skall kunna byggas ut. Det är bara falska alibin för att inte göra någonting, för att inte tillförsäkra kvinnorna denna rätt. Visst har man i andra sammanhang även på små sjukhus möjligheter att bedöva patienter. Jag kan inte inse att det skall vara så oerhört svårt att förverkliga beslutet om smärtlindring vid förlossning. Det handlar om en rättighet.

Jag har använt ordet skandal många gånger i denna debatt och i tidigare debatter i samma fråga, men jag tycker att det är skandalöst att det har tagit tolv år att komma 20 % på väg, när 50–85 % av kvinnorna behöver denna hjälp. Det går med snigelfart, vilket borde vara genant för socialutskott, riksdag och regering.

Anf. 103 KARIN ISRAELSSON (c):

Herr talman! Jag känner visst, Inga Lantz, varmt för de kvinnor som drabbas negativt av en chockartad upplevelse i samband med en förlossning, där de kanske också nekas smärtlindring. Men jag tror att det är undantagsfall. I det stora hela får kvinnor den smärtlindring som är möjlig att erbjuda i olika skeden av förlossningsarbetet. Vi måste naturligtvis påtala när det inte fungerar på detta sätt, det är riktigt. Vi måste se till att få en god förlossningsvård. Det ena utesluter inte det andra, utan vi måste jobba sida vid sida med en god utbildning och goda förberedelser inför förlossningsarbetet. Vi måste också se till att sjukvårdshuvudmännen ger resurser till detta.

Jag har upplevt både mans- och kvinnosjukvård, och jag kan inte påstå att

männen behandlas mycket bättre i sina smärtsituationer med de manliga sjukdomarna, utan de bedöms också efter de allmänna resurser som finns. Det finns inget hat mot kvinnor eller någon uppfattning att kvinnor måste ha det svårare, utan det är helt enkelt sjukvårdens resurser som inte räcker i alla sammanhang. Det kan också vara brister hos den behandlande personalen som gör att man inte förstår hur människor reagerar i olika situationer och hur hårt smärtupplevelser egentligen tar. En utbildning på detta plan tror jag kan vara till hjälp.

Vi behöver komplettera smärtlindringen med andra bitar. Där har föräldrautbildningen och psykoprofylaxen en mycket viktig uppgift att fylla, och vi måste alltså jobba med båda dessa bitar. Det skall inte vara något ställningskrig mellan dessa. Jag tror inte att enbart teknisk utrustning hjälper, utan det behövs även en psykologisk reserv för att kunna komma till rätta med de problem som finns inom förlossningsvården.

Överläggningen var härmed avslutad.

20 § Enligt inkomna läkarintyg var *Karl-Eric Norrby* sjukskriven under tiden den 22 mars–den 30 juni, *Ulla Ekelund* sjukskriven ytterligare under tiden den 29 mars–den 24 april och *Allan Ekström* sjukskriven ytterligare under tiden den 1 april–den 31 maj.

Erforderliga ledigheter beviljades.

Andre vice talmannen anmälde att *Jan Hyttring* (c) fr. o. m. den 25 mars skulle tjänstgöra som ersättare för Karl-Eric Norrby samt att *Karl Erik Olsson* (c) och *Inger Koch* (m) även fortsättningsvis skulle tjänstgöra som ersättare för Ulla Ekelund resp. Allan Ekström.

21 § Anf. 104 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag får meddela att på måndag utsänds till ledamöterna en stencilerad sammanställning varav framgår vilka dagar motioner sist får väckas med anledning av de propositioner som avlämnas t. o. m. fredagen den 25 mars.

22 § Anmäldes och bordlades

Propositionerna

1982/83:98 Statsmyndigheternas inlåning av konstverk

1982/83:125 Förslag om tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret
1982/83

1982/83:147 Vissa varvsfrågor, m. m.

1982/83:151 Byggnadsforskning m. m.

1982/83:153 Ändrade regler om förvärv av hyresfastigheter m. m.

23 § Anmäldes och bordlades

Motionerna

1982/83:2249 av *Rolf Dahlberg m. fl.*

Vissa ändringar i fråga om markvillkoret samt den produktionskostnadsanpassade belåningen i samband med statliga bostadslån m. m. (prop. 1982/83:118)

1982/83:2250 av *Evert Svensson m. fl.*

Riktlinjer för JAS-projektet (prop. 1982/83:119)

1982/83:2251 av *Arne Fransson m. fl.*

Åtgärder för tekoindustrin, m. m. (prop. 1982/83:130)

24 § Anmäldes och bordlades

Finansutskottets betänkanden

1982/83:32 Vissa anslag för budgetåret 1983/84 inom civildepartementets verksamhetsområde (prop. 1982/83:100 delvis)

1982/83:34 Anslag för budgetåret 1983/84 till byggnadsstyrelsen m. m. och till statlig lokalförsörjning (prop. 1982/83:100 delvis)

Justitieutskottets betänkanden

1982/83:23 Förverkande av knivar m. m. till förebyggande av våldsbrott (prop. 1982/83:89)

1982/83:24 Anslag till domstolsväsendet m. m. (prop. 1982/83:100 delvis)

Lagutskottets betänkanden

1982/83:25 Vissa konsumenträttsliga frågor

1982/83:28 Vissa konkursrättsliga frågor

Socialförsäkringsutskottets betänkanden

1982/83:14 Samordningsfrågor inom det socialpolitiska bidragssystemet (prop. 1982/83:3)

1982/83:15 ADB-frågor inom socialförsäkringen

Trafikutskottets betänkanden

1982/83:12 Anslag till Vägvesende (prop. 1982/83:100 delvis)

1982/83:16 Anslag till Luftfart (prop. 1982/83:100 delvis)

Jordbruksutskottets betänkande

1982/83:25 Hälso- och miljöfarliga varor

Näringsutskottets betänkande

1982/83:28 Fortsatt cementproduktion i Degerhamn

Civilutskottets betänkanden

1982/83:17 Anslag till vissa energibesparande åtgärder inom bostadsbeståndet m. m. (prop. 1982/83:100 delvis)

1982/83:18 Planväsendet (prop. 1982/83:100 delvis)
1982/83:19 Fastighetsbeteckningsreformen
1982/83:20 Lantmäteri- och kartväsendet (prop. 1982/83:100 delvis)
1982/83:21 Anslag till centralnämnden för fastighetsdata (prop. 1982/83:100 delvis)

Nr 109

Fredagen den
25 mars 1983

*Meddelande om
interpellation*

25 § Meddelande om interpellationer

Meddelades att följande interpellationer framställdes

den 24 mars

1982/83:99 av *Nils Åstling* (c) till finansministern om beskattningen av villaboendet:

De nuvarande reglerna för beskattningen av en- och tvåfamiljsfastigheter, den s. k. villaskatten, beslutades av riksdagen under hösten 1980. De förändringar av intäktsschablonen som då genomfördes var föranledda av de kraftiga höjningar av taxeringsvärdena som väntades genom 1981 års allmänna fastighetstaxering. Schablonintäkten skulle fortsättningsvis beräknas enligt följande skala:

2 % – 450 000 kr.
4 % 450 000 – 600 000 kr.
6 % 600 000 – 750 000 kr.
8 % 750 000 –

Dessutom höjdes det extra avdraget till 1 500 kr., och garantibeloppet sänktes till 1,5 % av taxeringsvärdet.

Dessa förändringar ledde till att ökningen av villaskatten kraftigt begränsades. För en fastighet där taxeringsvärdet fördubblades från 200 000 kr. till 400 000 kr. innebar beslutet en förhindrad skatteskärpning med 16 000 kr. Det fanns en bred politisk enighet om den intäktsskala som beslutades, 300 röster mot 17, vid avgörandet i kammaren.

I den utredning, fastighetstaxeringskommittén, som låg till grund för beslutet genomfördes omfattande studier av kostnadsutvecklingen för olika boendeformer. Det var därvid framför allt kapitalkostnaderna som kommittén ansåg det vara relevant att jämföra. Resultatet av studien ledde fram till det förslag till ny intäktsskala som kommittén lade fram. Det innebar att villaägarens skattekostnad till följd av det nya taxeringsvärdet ansågs kunna öka med 20–30 %, vilket var lika med den ökning som övriga boendeformer hade genomgått. I kommittén, som även innehöll en socialdemokratisk ledamot, rådde enighet om detta förslag.

Under senare tid har i massmedia och även här i riksdagen framkommit att bostadsministern är av den uppfattningen att villaboendet är orättvist gynnat av gällande skatteregler. För att råda bot på detta avser regeringen att lägga förslag om införande av en småhusavgift, vilket i praktiken är en skatt på

Fredagen den
25 mars 1983

*Meddelande om
interpellation*

äldre småhus. I debatten har nämnts att den s. k. avgiften skall utgå med 0,5 % på taxeringsvärdet oavsett fastighetens beläning.

Jag vill mot bakgrund av det anförda ställa följande frågor till finansministern:

1. Avser regeringen att förelägga riksdagen förslag som förändrar beskattningen av villaboendet?

2. Om så är fallet, vilka skäl talar för att den villabeskattningsom en i stort sett enig riksdag beslöt om 1980 inte är lämpligt avvägd också i dag?

den 25 mars

1982/83:100 av *Karin Ahrland* (fp) till finansministern om beräkningen av det s. k. basunderlaget för forsknings- och utvecklingsavdrag:

I 3 § lagen (1973:421) om särskilt forskningsavdrag vid taxering till statlig inkomstskatt stadgas hur det s. k. basunderlaget för forsknings- och utvecklingsavdraget skall beräknas. Avdrag skall sålunda göras för erhållna bidrag för FoU-arbetet och för "intäkter på grund av avyttring eller upplåtelse av resultat av sådant arbete". Lagrummet fick sin nuvarande lydelse genom riksdagens beslut år 1981 (prop. 1981:70, SkU 1981/82:24).

Emellertid har bestämmelsen medfört en olycklig effekt genom sättet att beskriva hur det s. k. basunderlaget för avdraget skall beräknas. Grunden är alltid de på visst sätt avgränsade lönekostnaderna för FoU-ändamål, som uppräknas med faktorn 2,5. Till detta skall läggas vad företaget lämnat i bidrag för FoU-arbete och kostnader för förvärv av FoU-resultat utifrån.

Problemet vållas av orden "eller upplåtelse", som inte tidigare fanns i lagtexten, och som alltså lades till genom 1981 års beslut. Enligt föredraganden i propositionen skulle tillägget endast innebära ett förtydligande av redan gällande rätt, varför saken inte väckte någon större uppmärksamhet vid det tillfället. Sedan dess har emellertid ett antal avgöranden i skattedomstolarna – senast i kammarrätten i Stockholm den 30 december 1982 – visat att propositionsuttalandet saknar stöd, och att tillägget medfört en betydelsefull, icke avsedd materiell ändring.

Konkret gäller frågan hur svenska företags intäkter av licenser och liknande från dotterbolag i utlandet och från utomstående företag skall behandlas. Med den nya lagtexten, som skall tillämpas första gången vid årets taxering, förefaller det klart att underlaget för forskningsavdraget skall reduceras av sådana intäkter, vilket alltså inte tidigare skett. För åtskilliga svenska företag med framgångsrik utlandsverksamhet kan effekten beräknas bli en drastisk minskning av avdragsunderlaget. Eftersom ett års licens- och royaltyinkomster motsvarar många års upplåtelse av FoU-resultat kan det t. o. m. lätt inträffa att avdragsunderlaget helt försvinner med det nya beräkningssättet. Och detta beror då alltså inte på att det svenska företagens FoU-arbete stagnerat, utan på att licensintäkterna ökat snabbare.

Att den ändrade formuleringen år 1981 skulle få sådana långtgående verkningar hade man på inget sätt meddelat, och jag tror inte heller att någon avsiktligt kan ha önskat åstadkomma en sådan minskning av FoU-

stimulansen för våra internationellt framgångsrika företag.

Sakligt sett måste det vara felaktigt att jämställa upplåtelse av FoU-resultat genom licens eller liknande med en försäljning av ett patent. En licensupplåtelse till ett annat företag måste i stället ses som ett alternativ till att utnyttja resultaten i egen produktion. I själva verket torde väl ofta de två handlingsvägarna förekomma parallellt: vissa marknader tillgodoses genom egen produktion, medan andra utnyttjas genom en licensupplåtelse till dotterbolag eller annan. Det är ju välbekant att det i åtskilliga fall inte är praktiskt möjligt för ett företag att enbart välja alternativet egen produktion och försäljning.

Oavsett hur stora intäkter som företaget kan få vid sin försäljning av den egna produktionen i de delar den bygger på FoU-resultaten reduceras aldrig forskningsavdraget. Det är alltså inte så att tanken skulle vara att kommersiell framgång i sig skall minska avdraget. Då bör inte heller avdragsreglerna vara sådana att motsvarande framgång genom licensupplåtelse behandlas annorlunda.

Med hänvisning till det anförda vill jag fråga finansministern:

Är finansministern beredd att föreslå en lagändring som upphäver denna olyckliga effekt för svensk industris forsknings- och utvecklingsarbete?

1982/83:101 av *Oswald Söderqvist* (vpk) till industriministern om verksamheten vid verkstadsföretagen Bahco och Sandvik:

Två av de svenska ledande verkstadsföretagen, Bahco och Sandvik, har en omfattande tillverkning i Uppsala län, i Enköping resp. Gimo och Tierp.

Båda företagen har de senaste månaderna aviserat och också genomfört betydande inskränkningar. Så har Sandvik beslutat om nedläggning av sin verksamhet i Tierp, något som mycket hårt drabbar denna glesbygdskommun, där tillgången på arbeten inom verkstadsindustrin redan är mycket dålig. I den stora fabriken i Gimo har en viss förbättring av orderingången den senaste tiden skjutit de största problemen något på framtiden. Men i detta område av Norduppland har nedläggningen av stålverket i Österby på ett katastrofalt sätt försämrat sysselsättningsläget.

Bahco Verktyg i Enköping har sedan lång tid besvärats av vikande marknader. Det har inte förbättrats av att företaget byggt fabriker i Latinamerika som direkt kommer att konkurrera med den svenska tillverkningen. Nu har de varsel som lagts genomförts, vilket innebär att ett femtiotal arbetare och lika många tjänstemän avskedas. Verksamheten i Enköping minskas härigenom med i första hand 10 %.

Mot bakgrund av svårigheterna när det gäller dessa stora företags verksamheter i Uppsala län vill jag fråga industriministern:

1. Hur ser industriministern på utvecklingen inom Sandvikkoncernen?
2. Hur påverkar den utvecklingen fabriker i Tierp och Gimo?
3. Hur bedömer industriministern framtiden för Bahco Verktyg?
4. Hur påverkar Bahcos satsningar i Latinamerika verksamheten i Sverige?

1982/83:102 av *Per Israelsson* (vpk) till industriministern om den industriella verksamheten i Örebro län:

Örebro län är ett bergslagslän mitt i vad som vanligen kallas för mellersta Sverige. Detta gäller givetvis inte geografiskt, men väl demografiskt. Länet är sålunda centrum för befolkningens fördelning över landet. Länet har goda landkommunikationer, både på landsväg och på järnväg. Det som saknas är en kusthamn, eftersom det rör sig om ett inlandslän.

Det befolkningsmässigt centrala läget och de goda kommunikationerna borde kunna leda till att länet skulle ha betydligt mindre problem än många andra län. Så är emellertid inte fallet, även om det finns en del län som har det ännu värre. Länet är sedan gammalt ett industrilän. De traditionella bergslagsnäringarna – malmen, stålet och skogen – har spelat och spelar fortfarande stor roll inom länets näringsliv. I detta ligger också att länet redan

- o fått vidkännas svåra omställnings- och strukturproblem och framgent också kommer att få känna av dessa problem.

I statens industriverks rapport (SIND 1982:3) *Var kommer krisen?* söker man belysa den svenska industrins nedläggnings- och förnyelsebehov under 1980-talet, regionalt och branschvis. Man visar här på vilka stora förnyelseproblem bergslagsregionen har inom det närmaste årtiondet. Man betonar betydelsen av att industrin i Mellansverige får ökad konkurrenskraft genom produktiva investeringar. Förnyelsebehovet kan beröra så mycket som 45 000–65 000 arbetstillfällen. En del av dessa berör Örebro län som en del av Mellansverige.

Länsstyrelsen i Örebro län har utarbetat en rapport, *Örebro läns större företag* (publikation 1982:13). Med större företag i detta sammanhang avser man företag med mer än 200 anställda. Rapporten ingår i underlaget för ett industripolitiskt program som länsstyrelsen avser att utarbeta. I rapporten sägs att den 31 december 1980 arbetade ca 25 600 personer i de företag som omfattades av undersökningen. Ett år senare, den 31 december 1981, hade antalet minskat till ca 24 400, en minskning på ett år med 1 200 arbetstillfällen. Man säger att det finns en påtaglig tendens i företagen att betrakta personalkostnader som fasta kostnader, med allt mindre totala variationer mellan hög- och lågkonjunktur. Samtidigt finns en tendens till ökad robotisering och annan automatisering som höjer produktiviteten per anställd och sänker de relativa lönekostnaderna. Effekten blir att man kan klara betydande ökning av produktionsvolymen utan nytillskott av personal. Detta återspeglar sig i intervjuer med företagen, där endast ett fåtal avsåg att öka sin personal de närmaste åren. Däremot planerade betydligt flera av företagen att minska sina arbetsstyrkor, huvudsakligen genom naturlig avgång. Den lilla efterfrågan som kommer att finnas kommer att rikta sig mot den väl yrkesutbildade arbetskraften.

För Örebro läns företag med över 200 anställda spelar exporten stor roll. Svårigheterna för företagen förklaras både med den rådande lågkonjunkturen och den överkapacitet som finns i flera industribranscher och som beräknas finnas kvar också när konjunkturen går uppåt. Skall man kunna öka försäljningen måste man endera erövra marknadsandelar från konkur-

renter eller skapa nya marknader. I det läget anser man att sannolikheten är stor för att de senaste årens kraftiga strukturomvandling inom många industribranscher kommer att fortsätta och kanske ytterligare förstärkas. Man pekar på att i den för länet viktiga specialstålbranschen torde ett samarbete mellan tillverkare inom landet av liknande kvaliteter vara nödvändigt för att undvika överlappning av produkter. Man påpekar också i rapporten att våra internationellt sett små industrier måste satsa hårt på högförädlade specialprodukter för att överleva. Man säger att ett antal länsföretag sökt göra detta och även lyckats. Så långt referat från länsstyrelsens rapport.

En specialitet för Örebro län är sprängämnestillverkning – militära sprängämnen vid Bofors och civila vid Gyttop. Den sistnämnda industrin brottas f. n. med sysselsättningsproblem till följd av för låg försäljning.

En annan specialindustri är AB Bofors försvarsmateriel. Här beror avsättningen helt på statliga beslut, både i fråga om inköp till det svenska försvaret och tillstånd för export till annat land. Här har staten det direkta ansvaret för om vi skall ha kvar en försvarsmaterielindustri inom landet eller ej.

Vid länets arbetsförmedlingar kvarstod vid utgången av februari månad 1983 6 253 arbetslösa, 740 fler än för ett år sedan. Att arbetslösheten inte ökat ändå mer beror på att antalet sysselsatta i beredskapsarbeten ökat med 908 arbeten på ett år till 2 810 vid utgången av februari i år. Mot den bakgrunden finns det all anledning för samhället att se allvarligt på sysselsättningsläget i Örebro län. Det finns anledning att grundligt studera Mellansveriges och Örebro läns industriutveckling under det närmaste årtiondet. Tusentals nya industriarbetstillfällen måste nyskapas.

Med hänvisning till det här anförda vill jag till industriministern rikta följande frågor:

1. Hur ser industriministern på Örebro läns industriella framtid, som ju är nära förknippad med hela den mellansvenska regionens?
2. Vilka effekter anser industriministern att JAS-projektet får för de svenska beställningarna av försvarsmateriel vid AB Bofors?
3. På vilket sätt kommer regeringen att medverka till att det industripolitiska program som länsstyrelsen i Örebro län utarbetar kommer att kunna omsättas i verkligheten?

1982/83:103 av *John Andersson* (vpk) till industriministern om ett handlingsprogram för skogsindustrin, m. m.:

I en socialdemokratisk partimotion (motion 1981/82:2075) krävdes åtgärder på skogsindustrins område. I motionen anfördes bl. a. följande:

”Från socialdemokratisk sida har vi gång på gång under de senaste åren krävt att regeringen skall ta initiativ till en samordnad planering inom skogsindustrin. Motsvarande krav har framförts från de fackliga organisationerna. Våra krav har regelbundet avvisats av regeringen och den borgerliga riksdagsmajoriteten. Härigenom har man tagit avstånd från möjligheterna att få den nödvändiga övergripande planeringen av sysselsättningsutveck-

Fredagen den
25 mars 1983

*Meddelande om
interpellation*

lingen och virkesförsörjningen. Att avvisa behovet av en sådan ramplanering är att förneka det mycket starka beroendet som råder mellan de enskilda företagen och produktionsenheterna i hela verksamhetskedjan från råvaruförsörjningen till den internationella marknadsföringen. Det innebär en fortsatt *okontrollerad* utveckling i en bransch som är av avgörande betydelse för möjligheterna att nå balans i vår utrikeshandel. Det betyder också att man nonchalerar de anställdas berättigade krav på trygghet i sysselsättningen och kommunernas och de regionala myndigheternas behov av tidig information om kommande förändringar. Detta vittnar om en anmärkningsvärd brist på ansvar. Riksdagen bör begära att regeringen omedelbart tar initiativ till en övergripande planering för svensk skogsindustri."

I fråga om vidareförädling heter det:

"Vi anser det vara ett vitalt intresse att snabbt få i gång en ökad satsning på vidareförädling inom sågverksindustrin. Regeringen bör därför anmodas av riksdagen att förelägga riksdagen förslag så snart som möjligt."

1982 års val innebar förändrade förhållanden i riksdagen. Varken regering eller riksdag kan nu utgöra något hinder för att ett samlat grepp tas över skogsindustrin eller att initiativ tas för att öka vidareförädlingen.

Med hänvisning till det anförda vill jag ställa följande frågor till industriministern:

1. Har arbetet med utarbetandet av ett handlingsprogram för skogsindustrin påbörjats?
2. Om så inte är fallet, tänker industriministern ta några initiativ för att så skall ske?
3. Har arbetet med utarbetande av förslag rörande vidareförädling inom sågverksindustri påbörjats?
4. Om så inte är fallet, tänker industriministern ta några initiativ för att så skall ske?

1982/83:104 av *Tommy Franzén* (vpk) till industriministern om den industriella verksamheten i Stockholms län:

Stockholms län har drabbats mycket hårt av den neddragning av industriell verksamhet som förekommit. Under 1970-talet försvann 40 000 arbetstillfällen inom industri- och byggnadsverksamhet, och under första hälften av 1980-talet försvinner ytterligare 10 000–15 000 jobb, om inga motåtgärder sätts in.

Situationen för länet är alltså kritisk. Den tidigare kraftiga avindustrialiseringen medförde att regionen blev "överrepresenterad" med s. k. tjänste-arbetsplatser. Den tidigare relativa balansen mellan industriell verksamhet och tjänsteverksamhet har övergått till en obalans med en kraftig övervikt av service och annan tjänsteverksamhet. Detta har förändrat den samhälleliga strukturen på ett icke önskvärt sätt.

De senaste årens "besparingsåtgärder" inom den offentliga sektorn har därför särskilt hårt drabbat Stockholms län. De grupper som har råkat värst ut är kvinnor, ungdom och invandrare. Därför har också arbetslösheten brett ut sig i dessa grupper.

F.n. är 15 680 direkt arbetslösa. Ytterligare 20 040 sysselsätts via arbetsmarknadsutbildning, beredskapsarbete eller andra arbetsmarknadspolitiska temporära verksamheter. Totalt sett har alltså antalet personer utanför den ordinarie arbetsmarknaden ökat mot samma tid föregående år. En fortsättning på denna utveckling är på sikt rent katastrofal.

I en rapport från Stockholms läns regionplanekontor daterad juni 1982 framhålls bl. a. följande:

- Stockholmsregionens näringsliv är i högre grad beroende av den nationella ekonomin än flertalet övriga regioner.
- Industrins specialisering i Stockholmsregionen har ökat under hela 1970-talet.
- I de industrigrenar där Stockholmsområdet har en specialisering, har också introduktionen av produktivitetshöjande teknik varit snabbare än i övriga landet.
- Sedan slutet av 1960-talet har produktiviteten i Stockholmsregionens industri ökat minst 30 % snabbare än i landet i övrigt.
- Nedläggningshotet i icke högproduktiva enheter av den större verkstadsindustrin i regionen är mer omfattande än i landet i övrigt.
- Regionens industri domineras till 60 % av större och mindre verkstadsindustri.
- Under 1980-talet kan uppemot en fjärdedel av regionens verkstadsindustri beröras av omfattande åtgärder för strukturomvandling.

Enligt denna citerade utredning framstår situationen för industrialiseringen i Stockholmsregionen, Stockholms län, som bekymmersam. Även andra försök till att objektivt bedöma framtiden för den regionala industriella verksamheten ger liknande resultat.

En fortsatt avindustrialisering av regionen skulle ge ytterligare allvarliga obalanser, både industriella och ekonomiska. För människorna kommer det att resultera i att ännu fler tvingas övergå från industriell produktion till någon form av service eller annan tjänsteproduktion i mån av möjlighet.

Nedskärningarna av den industriella produktionen minskar sysselsättningen. Tidigare har denna minskning av sysselsättningen kunnat sugas upp av en ökad offentlig verksamhet. I den rådande ekonomiska situationen har regering och riksdagsmajoritet vidtagit åtgärder för att stoppa upp, och vända, denna nödvändiga expansion, med ökad arbetslöshet som följd. Samtidigt gör sig stora brister i den offentliga servicen påmind. Den tidigare bufferten mot ökad arbetslöshet på grund av avindustrialiseringen, den offentliga verksamheten, tillåts inte längre suga upp behoven av jobb för de arbetslösa.

Denna utveckling medför att den regionala obalans som finns förstärks. Arbetslösheten ökar, samtidigt som de sociala problemen starkt tilltar. Endast en planerad utbyggnad av både den offentliga verksamheten och den industriella produktionen kan motverka detta. Förslag om detta har vid tidigare tillfällen framlagts av vpk, men avvisats av övriga partier.

Ett sätt att på litet längre sikt skapa en återindustrialisering av regionen är att inrätta ett tvärvetenskapligt centrum för forskning i nya produkter och ny

Fredagen den
25 mars 1983

*Meddelande om
frågor*

teknik. Det finns i regionen en stor samlad kunskap inom företag, myndigheter och högskolor som genom en samordning och satsning på forskning av nya produkter och teknik inom exempelvis energi-, miljö- och industriområdena kan tillvaratas. Vidare bör byggandet av bostäder och industrier komma till för att tillgodose regionens behov.

Med anledning av det anförda vill jag ställa följande frågor till industriministern:

1. Har regeringen för avsikt att ta itu med den alltmer växande obalansen i Stockholms län?

2. Har industriministern för avsikt att vidta åtgärder för att öka den industriella produktionen i regionen?

3. Har industriministern för avsikt att vidta åtgärder för att inrätta ett tvärvetenskapligt centrum eller liknande för forskning i nya produkter och teknik?

4. Vilka åtgärder i övrigt är industriministern beredd att vidta för att öka graden av industriell sysselsättning i regionen och därmed minska arbetslösheten?

26 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 25 mars

1982/83:386 av *Gunnel Liljegren* (m) till statsrådet Gertrud Sigurdsen om tidpunkten för förslag till riksdagen om förskolebarnens hemspråksstöd:

Våren 1982 överlämnades betänkandet Språk- och kulturstöd för invandrar- och minoritetsbarn i förskoleåldern till dåvarande statsrådet Karin Söder. Utredningen var avsedd att utgöra underlag för den reformering av förskolebarns hemspråksstöd som länge ansetts nödvändig.

Efter regeringsskiftet har ingenting försports i denna fråga.

Jag vill därför fråga statsrådet Sigurdsen om anledningen till dröjsmålet och när en proposition om förskolebarnens hemspråksstöd är att vänta.

1982/83:387 av *Tore Nilsson* (m) till utrikesministern om förhållandena i Etiopien:

Etiopien är i stort behov av katastrofhjälp i den nu rådande torkan.

Samtidigt har i dagarna ingått meddelande att ännu en synodpresident fångslats och att förföljelsen mot kyrkorna fortsätter. Enligt uppgift skall också ca 3 000 flyktingar som befinner sig i Djibouti "repatrieras" och flyttas till förberedda läger i Etiopien.

Jag anhåller om att statsrådet och chefen för utrikesdepartementet för kammaren redogör för de aktuella händelserna och deras inverkan på det svenska biståndet.

1982/83:388 av *Rune Rydén* (m) till utbildningsministern om politikernas och de fackliga organisationernas inflytande på utbildningen vid universitet och högskolor:

Nr 109

Fredag den
25 mars 1983

*Meddelande om
frågor*

Enligt tidningsuppgifter har en av de ledande företrädarna för socialdemokratisk utbildningspolitik, nuvarande universitetsdirektören vid Uppsala universitet, sagt att "samhället måste se till att universiteten mer än nu blir inriktade på att stå i samhällets tjänst. Politikerna och facket måste ha mer insyn."

Mot bakgrund av detta uttalande, som av många betraktas som representativt för regeringens syn på dessa frågor, vill jag fråga utbildningsministern:

Avser regeringen att låta politikerna och de fackliga organisationerna få ännu större makt över utbildningen vid våra universitet och högskolor?

1982/83:389 av *Ove Eriksson* (m) till statsrådet Roine Carlsson om uttalande rörande statlig och privat skogsförvaltning:

I nr 2 av Domän-Posten säger statsrådet Roine Carlsson i en intervju bl. a.:

"Domänverket och skogsbolagen sköter sin skog bäst och har den mest långsiktiga planeringen."

"De enskilda skogsägarnas reaktioner på regeringens senaste skogsutspel indikerar också att man inte utan vidare kan släppa skogsmark till den privata sektorn."

Vad stöder sig statsrådet på när han fäller dessa omdömen om domänverket och de privata skogsägarna?

27 § Kammaren åtskildes kl. 14.39.

In fidem

BENGT TÖRNELL

/Solveig Gemert